

CULTUURRAAD

VOOR DE

NEDERLANDSE CULTUURGEMEENSCHAP

TING 1973-1974

23 OKTOBER 1973

ONTWERP VAN DECREET

betreffende het Nederlandstalige openbare bibliotheekwerk

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Hierbij een ontwerp van decreet betreffende het Nederlandstalige openbare bibliotheekwerk. Het wordt begeleid met de hiernavolgende Memorie van Toelichting.

1. Inleidende probleemstelling.

Op 17 oktober 1921 bekrachtigde de Koning de « wet op de Openbare Bibliotheken » — de zgn. wet J. Destrée — die werd voorbereid door een commissie belast met de studie van de omvorming van de zgn. volksbibliotheken tot een werkelijke openbare dienst en het vervangen van het toelagenstelsel door dit van de stelselmatige organisatie. (Cf. P. Recht, De openbare bibliotheken in België. Brussel, 1928.)

Deze wet heeft ongetwijfeld haar verdiensten gehad. Zij verspreidde de lectuur — in grote mate de volkslectuur — onder de brede lagen van de bevolking. In 1920 telde ons land 1 601 volksbibliotheken, een vijftiental stadsbibliotheken en naar de geest één werkelijke voltijdse openbare bibliotheek met filialen (Antwerpen). In 1970 werden door de Staat 2 770 openbare bibliotheken erkend, waarvan er 1424 tot de Nederlandse sector behoren.

Men had kunnen hopen, dat de wet zou geleid hebben naar de progressieve omschakeling van de zgn. volksbibliotheken naar openbare bibliotheken bestemd voor de gehele bevolking; dat is niet gebeurd. Zij leidde evenmin tot de oprichting van een erkende bibliotheekdienst voor

elke plaatselijke gemeenschap (cf. de verder vermelde statistieken); ook leidde zij niet tot de organisatie van een geordend net van instellingen die systematisch en in onderling verband de hele bevolking van lectuur zouden voorzien. Zo waren nochtans de bedoelingen van de Belgische wetgever van 1921.

Reeds in 1928 wist Dr. G. Schmook, de gewezen Directeur van de Stedelijke Bibliotheken te Antwerpen, dat het verkeerd liep. (Cf. G. Schmook : « Wat er ontbreekt aan ons bibliotheekwezen », in *Ontwikkeling*, 1928 : « Ons wil het nu voorkomen, dat ten onzent van gezonde bibliotheekbeweging geen sprake is.. . Men tast tevergeefs in het hele Belgische bibliotheekorganisme naar een geraamte, naar een constructieve eenheid. . . De oorzaak ? De vulgariserende wet, die elk dorp tot de rang van bibliotheek-uniteit verheven heeft en het daarbij niet eens liet; deze uniteit nog versnippering in nulliteitjes toeliet, waardoor de idee « openbaar bibliotheekwezen » deerlijk wordt getrapt.. . Geen enkel land is bij machte al zijn vlekken tot cultuurcentra te maken; niet alle gemeenten, meer dan tweeduizend in getal, moeten schouder aan schouder dezelfde uitgaven doen voor dezelfde boeken, waarvoor in het gemiddelde niet eens een normale belangstelling te vinden is, terwijl langs een andere zijde grote hongers ongestild moeten blijven.. . »).

In 1937 werd hij op het Katholiek Congres te Mechelen bijgetreden door Z.E.H. J. Baers, de toenmalige Directeur van het Algemeen Secretariaat van de Katholieke Boekerijen. (Cf. J. Baers, *Waarheen met ons bibliotheekwezen ?* — Antwerpen, 1937 : « De wet van 1921 heeft vooral, tot in de kleinste dorpen, nuttige initiatieven opgewekt en centra van lectuurverspreiding tot stand gebracht, maar eens gesticht, worden deze jammer genoeg in de steek gelaten bij gebrek aan degelijke ondersteuning... Wij moeten het bekennen : Wij bezitten slechts miniatuurbibliotheken, die, vergeleken met wat ze in andere landen zijn en bij ons moeten worden, vergeleken met het belang dat ook ten onzent gehecht wordt aan het onderwijs en onderwijsinrichtingen, volkomen onder peil staan.. . »).

De tijd heeft duidelijk uitgewezen, dat de wetgeving op de openbare bibliotheken, zoals zij in 1921 werd opgevat, een aantal tekorten had (cf. Toelichting bij de artikelen), die een gedeeltelijke mislukking voor gevolg moesten hebben. Zij is ook reeds sinds tientallen jaren voorbijgestreefd wegens de steeds veranderende en groter wordende nood aan lectuur en documentatie, die in alle lagen van de bevolking voelbaar is.

De achterstand ter zake wordt het duidelijkst, zo wij onze openbare bibliotheeksituatie vergelijken met de toestand in de Angelsaksische en Scandinavische landen, ook met deze in Duitsland en Nederland, zelfs met deze in sommige Oosteuropese landen. In deze landen bestaan inderdaad, en sinds zeer lang openbare bibliotheken die, naar onze opvatting, ook al ligt hun aantal vaak proportioneel minder hoog dan bij ons, kwalitatief veel beter zijn. Zij zijn niet enkel veel groter, maar ook beter uitgerust en ingericht, vakkundiger geleid, gemeenschappelijk uitgebouwd en, althans in de democratische landen, pluralistisch georiënteerd. Een veel belangrijker financiële inbreng van de overheden, doorlopend gewaarborgd, maakt een dergelijke organisatie mogelijk.

Het is voor het nationaal belang de hoogste tijd dat de grote achterstand in België zo vlug mogelijk wordt ingelopen. De internationale integratie op cultureel gebied moet ook' in ons land door een degelijke lectuur- en docu-

mentatieverspreiding mogelijk worden gemaakt. Daarom wordt in het raam van de culturele autonomie dit ontwerp van decreet betreffende het Nederlandstalige openbare bibliotheekwerk aan de Cultuurraad voor de Nederlandse cultuurgemeenschap voorgelegd.

*
**

2. Naar een nieuwe wetgeving.

a) De binnenlandse bewustwording (19 40-19 60).

De wetgever van 1921 bekommerde zich hoofdzakelijk om een aanvulling van het pas verplicht geworden lager onderwijs en om het nuttig gebruik van de vrije tijd wegens het afkondigen van de achturenwerkdag, maar hij rekende te veel op een spontane en haast automatische structurering (cf. Memorie van toelichting bij de wet van 1921). Met de jaren werden onze openbare bibliotheken duidelijker opgenomen in de atmosfeer van het levens- of wereldbeschouwelijk georiënteerd volksontwikkelingswerk, dat duidelijk de sporen droeg van de 19^e eeuwse opvattingen. Openbaar bibliotheekwerk is echter meer dan dat : het is veralgemeende cultuurverspreiding met actieve inslag. De openbare bibliotheek is een communicatiemiddel, waarvan de organisatie op elk niveau als dat van een bedrijf moet worden opgevat. Deze buitenlandse opvattingen kwamen sinds de Tweede Wereldoorlog in ons land ook buiten Antwerpen aan bod. Ondertussen had de interesse voor Boek en Bibliotheek in Antwerpen geleid tot de oprichting van de eerste Belgische bibliotheekschool (1940) voor de opleiding van beroepsbibliothecarissen; daarop volgden Luik (1941) en Brussel (1942).

De vóór de oorlog andermaal samengestelde en in de periode 1941-1943 in stilte voortwerkende Hoge Raad voor de openbare bibliotheken heeft zich bezonnen over de eigenlijke opdracht van de openbare bibliotheek, zich steunende op de buitenlandse theorie en praktijk; in de wet van 1921 werd die inderdaad niet duidelijk aangegeven.

Zo werden bij Regentsbesluit op 1 december 1944, reeds de zgn. bibliotheken van groot belang, met 5 uitleenzittingen (10 uitleenuren) en voorzien van een leeszaal, erkend. Krachtens de wet van 1921 waren tot dan toe zelfs voor de grootste centra slechts bibliotheken met drie uitleenzittingen (6 uitleenuren) voorzien.

In de jaren 1946-1949 werden door de departementele diensten, in samenwerking met de Hoge Raad, vier ontwerpen opgesteld om de wetgeving op de openbare bibliotheken te wijzigen. Zij bereikten nooit de Ministerraad.

In 1952 werd een ontwerp van koninklijk besluit houdende vaststelling van de voorwaarden tot erkenning door de Staat van rondreizende bibliotheken opgesteld. De afdeling Wetgeving van de Raad van State achtte het besluit tegenstrijdig met de wet van 1921.

Nog in 1952 kwam een ander ontwerp van koninklijk besluit Maar om de subsidiëring van de zgn. bibliotheken van de middelbare graad mogelijk te maken. Daarmee werden bibliotheken met een leeszaal bedoeld, die tijdens minimum 30 uren per week geopend zijn, wat vergeleken met de maximum 6 uren van de gewone bibliotheken ongetwijfeld revolutionair mocht heten. Volgens de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken, die een grondige voorstudie van de zaak had gemaakt, hield het voorstel een

belangrijke factor tot gezondmaking van ons openbaar bibliotheekwezen in. Na kennisneming van het hiervoor vermelde advies van de Raad van State werd geoordeeld dat voor dit ontwerp evenmin een rechtsgrond in de wet van 1921 voorhanden was. Dat was juridisch ongetwijfeld juist, doch precies dat feit leverde (en levert nog steeds) het beste bewijs dat de wet van 1921 sinds vele jaren een werkelijke hinder is voor de degelijke uitbouw van het openbaar bibliotheekwezen in ons land.

Ondertussen waren voltijds werkende instellingen ontstaan in verscheidene steden van het land. In het Nederlandse taalgebied waren dergelijke instellingen uitgegroeid tot werkelijke openbare bibliotheken te Mechelen, Oostende, Gent, Leuven, Deurne enz. De belangrijkheid en het niveau van de activiteiten van deze instellingen, overschreden inderdaad ver de bedoelingen van de wet van 1921. Een aangepaste subsidiëring werd dringend noodzakelijk. Sinds 1951 werden derhalve speciale kredieten op de begroting voorzien; ze werden verdeeld volgens de criteria van een besluit, dat door de Raad van State onrechtstreeks werd afgewezen, maar door de Minister van Financiën, als reglement werd aanvaard.

Sindsdien gebeurt de interventie van de Staat in de werking van deze instellingen nog altijd zonder organiek koninklijk besluit. De regeling, al is zij in wezen niet onwettelijk, mag evenwel ongebruikelijk heten. Een zo belangrijke als noodzakelijke subsidiëring mag dan ook in de toekomst niet enkel op de begrotingswet blijven steunen. Het is nodig dat de continuïteit van bedoelde belangrijke instellingen van algemeen belang in een wettekst wordt vastgelegd en gewaarborgd. In 1972 bedraagt het totaal van deze kredieten voor de Nederlandse sector meer dan 34 miljoen frank.

In 1957 belastte de heer L. Collard, Minister van Openbaar Onderwijs, een commissie van goede diensten andermaal met de opstelling van een wetsontwerp. Een « *avant-projet de loi sur les centres de lecture publique* » kwam tot stand en voorzag, naast de instellingen die door de wet van 1921 werden gesubsidieerd, de officiële organisatie van regionale en provinciale openbare bibliotheken. Ook dit ontwerp bereikte de Ministerraad niet.

Ondertussen heeft de democratisering van het onderwijs het noodgedwongen in gebreke blijven van de bestaande bibliotheekinstellingen beter dan ooit doen aanvoelen. (Cf. G. Schmook en J. Charlier, *De democratisering van het onderwijs en de openbare bibliotheek*. Brussel, 1959.)

b) De internationale richting (1960-1970).

De Nederlandstalige afdeling van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken organiseerde te Brussel in 1960 een Internationaal Colloquium waarop leidinggevende bibliothecarissen uit Frankrijk, Groot-Brittannië, Duitsland, Denemarken, Tsjechoslovakije en Nederland de structurering van hun openbaar bibliotheekwezen schetsten en voor de toehoorders duidelijk aantoonde dat onze achterstand tegenover het buitenland maar steeds groeide. (Cf. *Colloquium over Openbare Bibliotheken*. Antwerpen, 1962.)

Dit colloquium toonde voor de insiders ook duidelijk aan, dat het niet meer volstond de wetgeving van 1921 aan te vullen. Alleen een geheel nieuwe wetgeving met een overgangsregime kon een oplossing brengen. Het organisch samenbrengen van de vele splinterbibliotheken in één geheel en het neutraliseren van het uitgesproken geestelijk

engagement, dat in een groot gedeelte van de bestaande instellingen wat al te remmend werd opgevat, moest worden verkregen om tot grotere en meer gewaarborgde efficiëntie te komen.

Het sensibiliseren van de openbare opinie is echter nodig, want de hervorming kan — en moet fataal — geleidelijk tot verhoogde financiële inspanningen voeren. Deze overtuiging ingang te doen vinden is evenwel niet gemakkelijk, o.m. omdat het werkelijk openbaar bibliotheekwezen in ons land niet voldoende bekend is en wegens een tekort aan waardering ook niet wordt geholpen door enige drukingsgroep.

De tijd werkte echter langzaam maar zeker met de openbare bibliotheek mee. Een steeds groeiend aantal bibliotheekbesturen en bibliothecarissen hervormde hun instellingen naar de werkelijke « Public Library » idee. (Cf. L. C. Mac Colvin, *The Chance to read*. London, 1956.) Zo nam ook het aantal tevreden gebruikers van deze instellingen toe, zij werden hun beste propagandisten.

Van groot belang was ook de ommekeer in het geestelijk klimaat, ingetreden sinds Paus Joannes XXIII en het 2^e Vaticaans Concilie. Alhoewel door de afschaffing van de Kerkelijke Index, het lectuurprobleem voor de gelovige in se niet werd opgelost en voor hem begrijpelijkerwijze nog steeds lectuurinformatie en -begeleiding worden gevraagd, werkt de openheid bij de samenstelling van het boekenbezit en bij het uitlenen van de voorradige werken, het afbreken van de voor de cultuur niet noodzakelijke scheidingsmuur tussen de levensbeschouwelijk gerichte en de officiële niet-gerichte openbare bibliotheek in de hand.

Ook in het buitenland hadden de laatste jaren zeer belangrijke gebeurtenissen op het gebied van het openbaar bibliotheekwezen plaats. Een nieuwe wetgeving werd voor Denemarken en voor Engeland en Wales afgekondigd respectievelijk op 27 mei 1964 en op 31 juli 1964. Voor deze ter zake sterk ontwikkelde landen werd de organisatie van de instellingen nog verbeterd en werden de financiële inspanningen nog verhoogd. Het tot stand komen van deze wetgeving werd, in het kader van de internationale verstandhouding, door onze diensten zoveel mogelijk van nabij gevolgd, om een passend gebruik te kunnen maken van de aldaar opgedane ondervinding.

Inderdaad, sinds 1964 werd door de Nederlandstalige en de Franstalige diensten der openbare bibliotheken en de Nederlandstalige en Franstalige afdelingen van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken voortdurend en in wederzijdse verstandhouding gewerkt aan de opstelling van een nieuw ontwerp, dat rekening houdt met de huidige lectuurnoden en de evolutie in het binnenland, ook met de evolutie van de degelijk georganiseerde instellingen in het buitenland en van de bibliotheekstructuur waarin al de instellingen, klein en groot opgenomen worden.

Wij dienen ons meer dan ooit naar het buitenland te richten, want wat de heer Minister P. Harmel reeds in 1959 zegde en schreef is zeer juist : « In de laatste jaren van het tweede millenium zal de mens in dit gedeelte van de wereld « Europees » moeten zijn. Zijn cultuur zal opnieuw een ruimer en universeel karakter moeten verkrijgen. Zij zal de hinderpalen moeten overkomen die voortvloeien uit het groot aantal talen. Zij zal niet meer mogen worden gestremd door ideologische en filosofische geschillen. Door de uitwisseling van kennis en wederzijdse bekendheid met de gewrochten van alle culturen — oude of moderne — zal een nieuw beschaafd mensentype tot stand komen, tot wiens opbouw ook ruimere mogelijk-

heden zullen geboden zijn door middel van de nieuwe technieken van cultuurverspreiding ». (Cf. Ontwerp van wet houdende organisatie van de Cultuurraden. Senaat, zitting 1959-1960, Stuk nr 9.)

Een van de daartoe te gebruiken middelen is de moderne openbare bibliotheek; die overtuiging groeit internationaal.

Het Europees Parlement wijst na een interimverslag van Senator A. De Block, op 18 juni 1963 o.a. « . . . op de belangrijke rol die de bibliotheken in het algemeen en de openbare bibliotheken in het bijzonder kunnen spelen ter bevordering van de samenwerking op cultureel gebied en verlangt dat maatregelen worden genomen teneinde een in onderling overleg gevoerde communautaire actie op dit gebied te organiseren » (Cf. Zittingsdocumenten 19 63-19 64, document 32, 9° resolutie.)

Internationaal wordt ook meer en meer belang gehecht aan de rol die de openbare bibliotheek dient te spelen bij de democratisering van het onderwijs en de opvoeding van jong en oud.

Te Namen werd door de Raad van Europa van 24 tot 29 oktober 1966 een Internationaal Colloquium ingericht over « Openbare bibliotheken en permanente opvoeding », dat precies voor de openbare bibliotheek tot tastbare resultaten voerde. (Cf. Colloque Bibliothèques publiques et éducation permanente. Namur, 1966.) De deelnemende landen waren : Cyprus, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Groot-Brittannië, H. Stoel, Ierland, Italië, Luxemburg, Malta, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Spanje, Turkije en België.

Deze opsomming wordt gegeven om aan te tonen dat aan de gedachtenwisseling door allerlei landen werd deelgenomen. Er waren landen vertegenwoordigd met een sinds jaren sterk ontwikkeld openbaar bibliotheekwezen, landen waar deze instellingen in volle ontwikkeling zijn of waar die ontwikkeling recent is, landen waar men ter zake werkelijk van onderontwikkeling mag spreken; ook de aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de H. Stoel is niet onopgemerkt gebleven.

De discussies leidden tot een dozijn besluiten. Het eerste besluit luidde : « Het Colloquium meent dat de openbare bibliotheken een belangrijke rol te spelen hebben op het gebied van de permanente opvoeding en van een verstandige vrijetijdsbesteding, bovendien dragen de openbare bibliotheken bij tot de ontplooiing en het geluk van het individu, ten nutte van de gemeenschap ».

In de tien volgende besluiten wordt de draagkracht van het Manifest van de UNESCO van 1949 over de « Openbare Bibliotheken » nader bepaald en worden de objectieven op praktische wijze aangevuld. Zij omvatten beschouwingen over de rol van de instelling en de voorwaarden die noodzakelijkerwijze moeten worden vervuld, opdat het openbaar bibliotheekwezen zijn taak normaal zou kunnen volbrengen en geen misvattingen zouden ontstaan in verband met de culturele centra. De laatste gevolgtrekking luidt inderdaad : « Het colloquium besluit dat ieder land met de bovenstaande beschouwingen zou rekening moeten houden bij het opmaken van hun wetten op de openbare bibliotheken. De wetgeving moet een net van openbare bibliotheken in het leven roepen en de daartoe vereiste administratieve en financiële bepalingen vaststellen. De regeringsoverheden moeten de plaatselijke initiatieven steunen en ingeval zulks noodzakelijk is, ingrijpen ten gunste van de streken die over geen openbare bibliotheek beschikken ».

Deze besluiten werden met algemene stemmen van de aanwezige afgevaardigden goedgekeurd en begeleid met een aangepast slotcommentaar van de afgevaardigde van de H. Stoel.

Het is dan ook niet te verwonderen dat de problemen die de openbare bibliotheken aanbelangen in de naburige landen nog steeds aan de orde staan. Dat is o.m. het geval, zowel bij onze geburen uit het zuiden als bij deze uit het noorden.

« La France n'a pas encore rattrapé aujourd'hui le niveau d'activité des bibliothèques britanniques en 1908 », schrijft Jean Hassenforder, vorser bij het « Institut pédagogique national » in zijn werk *Développement comparé des bibliothèques publiques en France, en Grande-Bretagne et aux Etats-Unis dans la seconde moitié du vingtième siècle* (Paris, 1967).

De heer Georges Pompidou, toenmalig Eerste Minister, verklaarde trouwens aan de *Figaro Littéraire* : « Tout est à faire en France dans le domaine de la lecture publique ». Een studiegcommissie werd belast met het indienen van voorstellen strekkende tot verbetering van deze droevige situatie. Het rapport werd reeds ingediend en zal waarschijnlijk leiden tot een tienjarenplan. (Cf. F. Gausen, « Des bibliothèques sans lecteurs ». *Le Monde* van 29-30 juli en 1 augustus 1967.)

Dit voorbeeld met zijn negatieve en positieve zijde wordt aangehaald, omdat een gedeelte van de bevolking van ons land zich traditioneel cultureel oriënteert op Frankrijk. Wij doen dus best ons niet al te zeer te spiegelen aan de huidige situatie van het openbaar bibliotheekwezen aldaar, omdat het er niet beter is gesteld dan bij ons. Anderzijds zou de in Frankrijk heersende wil om aan die toestand beslist een einde te stellen, ons als voorbeeld mogen dienen.

Wij kunnen ook naar Nederland kijken, dat reeds van op het einde van de vorige eeuw, naar Angelsaksisch voorbeeld, over werkelijke openbare bibliotheekinstellingen beschikt, maar nog steeds op geen wet op de openbare bibliotheken kan bogen. Sinds enkele jaren is men in Nederland echter ook bezig met de opstelling van een dergelijke wetgeving. Uit de gepubliceerde documenten (cf. het tijdschrift *De Openbare Bibliotheek* sinds 1964) en uit de discussies in de Centrale Vereniging voor Openbare Bibliotheken, die in Nederland al deze instellingen overkoepelt, blijkt duidelijk, dat men zich verder internationaal wil oriënteren, de financiële inbreng inbegrepen.

De voorgestelde basisprincipes voor deze wetgeving leren ons hoe men in een klein land de openbare bibliotheken verder wil uitbouwen en ook hoe men daarbij grote aandacht wil besteden aan de vormen van samenwerking onder de algemeen georganiseerde en de levensbeschouwelijk gerichte instellingen. Men wenst er de gemeenschappelijke openbare bibliotheek wettelijk te organiseren en deze een voorkeur te geven zonder ze verplicht op te leggen. (Cf. brief van M. Klompé, Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, aan de Centrale Vereniging voor Openbare Bibliotheken. *De Openbare Bibliotheek*, november 1967). De verandering van het geestelijk klimaat, zowel als de noodzakelijke beperktheid van de financiële mogelijkheden van de overheden liggen aan de basis van deze opvattingen. Zij willen een dubbel of driedubbel systeem zoveel mogelijk vermijden. Deze betrachting moet ons normaal inspireren, want België en Nederland zijn vrijwel de enige landen, waar een religieus of politiek gericht bibliotheekwezen in meer dan beperkte mate door de overheid wordt gesubsidieerd.

Om het algemeen klimaat in Nederland te schetsen, wijzen wij nog op de definitie van de openbare bibliotheek, zoals ze door de pluralistisch samengestelde studiecommissie van de Centrale Vereniging voor Openbare Bibliotheken werd goedgekeurd. (Cf. De Openbare Bibliotheek, januari 1967.) Zij luidt : « De openbare bibliotheek heeft tot doel ieder toegang te bieden tot al hetgeen beschikbaar is, voor zover dit nodig is voor de studie en informatie of een bijdrage levert tot ontwikkeling, vorming, ontspanning en esthetische beleving. De openbare bibliotheek is bestemd voor ieder ongeacht plaats van vestiging, leeftijd, graad van ontwikkeling, levensbeschouwelijke of politieke gezindheid en maatschappelijke positie ».

Door het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, werd dan ook een « voorontwerp van wet op het openbare bibliotheekwerk » ('s Gravenhage 1970) gepubliceerd. Het ontwerp van wet en het concept van Memorie van Toelichting bewijzen dat een wettelijke regeling ook in Nederland nakend is. Een dergelijke gelijklopende reorganisatie van het openbare bibliotheekwerk zou ongetwijfeld de culturele integratie tussen Noord en Zuid in de hand werken. Hiermede in verband moet worden verwezen naar de Tweede Algemene resolutie van de XXIe Conferentie van de Nederlandse Letteren, die op 2 oktober 1971 te Enschede werd aanvaard. Zij luidt : « De Conferentie blijft er bij de regeringen op aandringen dat het openbare bibliotheekwerk in beide landen zo spoedig mogelijk in overeenstemming met de heden-daagse vereisten wordt geregeld bij wet of bij decreet, al naar gelang de wetgeving in de betrokken landen dat vereist ».

**

Van 1964 tot 1968 werd aan een nieuw ontwerp van wet op de openbare lectuur- en bibliotheekvoorziening een diepgaand onderzoek gewijd. De algemene vergadering van de afdeling wetgeving van de Raad van State gaf op 11 februari 1969 een advies over de ontworpen wettekst. Het noodzakelijk onderzoek van de financiële repercussies van het ontwerp en de communautaire problematiek hebben belet, dat het vlug aan het Parlement kon worden voorgelegd. Het indienen van het wetsontwerp werd daarna praktisch onmogelijk door de grondwetsherziening tijdens het zittingsjaar 1970-1971.

Nadat de Cultuurraad voor de Nederlandse cultuurgemeenschap was ingesteld werd de in 1968 opgestelde wettekst aangepast en omgewerkt tot een ontwerp van decreet, dat opnieuw voor advies aan de afdeling Wetgeving van de Raad van State werd voorgelegd op 28 februari 1972. Deze afdeling gaf zijn advies op 2 juni 1972. Het door de vorige Regering neergelegde ontwerp van decreet (zitting 1972-1973, Stuk 52 — n° 1) hield rekening met de opmerkingen van de Raad van State; het sloot elke verplichting van financiële aard in hoofde van gemeenten en provincies uit.

De huidige Regering is van mening dat de verplichte participatie van de gedecentraliseerde besturen van essentieel belang is voor de uitbouw van een volwaardige bibliotheekpolitiek. Zij heeft geoordeeld gebruik te moeten maken van de in de wet voorziene procedure. Bij toepassing van artikel 11 van de wet van 3 juli 1971 tot indeling van de leden van de Wetgevende Kamers in taalgroepen en houdende diverse bepalingen betreffende de Cultuurraden voor de Nederlandse cultuurgemeenschap en voor de Franse cultuurgemeenschap, zullen de Wetgevende Kamers gevraagd

worden te besluiten dat een aantal in het advies van de Raad van State betwiste bepalingen, de bevoegdheid van de Cultuurraad niet te buiten gaan. Daartoe wordt dan ook een ontwerp van resolutie bij het Parlement ingediend.

In de veronderstelling dat deze resolutie door de nationale wetgever wordt aanvaard, werd het ontwerp van decreet nogmaals herwerkt en hiermede aan U voorgelegd. De memorie van toelichting van het ontwerp nr 52/1 leek ons, mits aanpassingen, bruikbaar voor dit ontwerp.

*
**

3. De huidige feitelijke situatie.

a) De bestaande instellingen.

Met een statistische schets kan de feitelijke toestand beschreven worden van het Nederlandstalige openbare bibliotheekwezen in het Nederlandse taalgebied en van de openbare bibliotheken die in het arrondissement Brussel-Hoofdstad onder de bevoegdheid vallen van de Nederlandse sector. De Franstalige openbare bibliotheken uit het Nederlandse taalgebied en de openbare bibliotheken die in het arrondissement Brussel-Hoofdstad onder de bevoegdheid vallen van de Franse sector worden hier dus niet behandeld.

Bij toepassing van en gedeeltelijk naast de wet van 1921, werden door de Staat erkend en gesubsidieerd, respectievelijk in 1964 en 1970 :

	1964	1970
Gewone openbare bibliotheken met 1, 2 of 3 uitleenzittingen van 2 uren per week (Type 1921)	1333	1332
Bibliotheken van groot belang met 5 zittingen van 2 uren en met leeszaal (Type 1944) . . .	35	61
Middelbare bibliotheken met min. 30 openingsuren verdeeld over min. 6 dagen en met leeszaal (Type 1952)	15	21
Centrales voor lectuurvoorziening met wisselcollecties (Reizende bibliotheken)	4	5
Centrales voor lectuurvoorziening van zieken	2	2
Centrales voor lectuurvoorziening van blinden .	2	1
Centrales voor lectuurvoorziening van varenden	2	2
Totaal	1393	1424

Deze openbare bibliotheken werden door de overheden of door de natuurlijke of rechtspersonen als openbare dienst georganiseerd. Van deze instellingen werden er door :

	1964	1970
De gemeentelijke overheden beheerd	190	249
De provinciale overheden beheerd	2	2
Het privé-initiatief opgericht en beheerd, en aangenomen door de gemeentelijke overheden	783	772
Het privé-initiatief opgericht en beheerd . . .	418	401
Totaal	1393	1424

In het Nederlandse taalgebied werden in de erkende openbare bibliotheken voor 1964 en 1970 geteld :

	1964	1970
Boeken en audio-visuele materialen . . .	7 212 378	9 265 023
waarvan voor kinderen — 14 jaar . . .	1520 919	2 174 806
Leners	534 355	668 883
waarvan kinderen -14 jaar	175 113	246 707
Uitleningen	11411511	17290 247
waarvan door kinderen — 14 jaar	3 957 518	6 885 832

In 1964 hadden 4 erkende openbare bibliotheken een eigen erkende discotheekafdeling; in 1970 bedroeg dat aantal 14 en waren er nog 6 in opbouw. Die afdelingen bezaten in 1970 samen 82 666 platen en telden 319 743 uitleningen. In 1970 werd te Niel a/d Rupel de eerste diatheekafdeling geopend; andere afdelingen voor audio-visuele materialen (o.m. schilderijreproducties, taallabo's) kwamen sindsdien tot stand.

Daar het Nederlandse taalgebied op 31 december 1964 en op 31 december 1970 respectievelijk 5 217 691 en 5 432 790 inwoners telde :

- waren er per inwoner in 1964 en in 1970 1,4 respectievelijk 1,7 documenten aanwezig (in weerwil van het feit dat in heel wat openbare bibliotheken de verzamelingen thans met overtuiging worden aangepast aan de noden van de tijd, blijven stellig nog honderdduizenden werken als ballast op de schappen staan);
- bedroeg het aantal ingeschreven leners 10,4 respectievelijk 12,3 % van de bevolking;
- bedroeg het aantal documenten 13,6 respectievelijk 13,9 per lener;
- bedroeg het aantal uitleningen 2,2 respectievelijk 3,2 per inwoner;
- bedroeg het aantal uitleningen 21,8 respectievelijk 25,8 per lener;
- bedroeg het aantal uitleningen 1,6 respectievelijk 1,8 per document.

Ter vergelijking enkele gegevens uit het buitenland :

Groot-Brittannië : In 1967 waren er 480 hoofdbibliotheken met 1 720 full-time en 1 200 part-time filialen en ongeveer 7 500 uitleenposten in scholen, « village halls », hospitals, gevangenissen enz. : eveneens reden er 475 bibliobussen. De collecties beslaan in 1969-1970 voor 55 609 230 inwoners samen een 110 309 000 eenheden, wat bijna 2 (bruikbare) eenheden per inwoner bedraagt. ± 30 % van de bevolking laat zich via de openbare bibliotheken en hun uitleendienst van lectuur en andere documentatie voorzien. Jaarlijks worden er per inwoner $\pm 8,4$ documenten uitgeleend.

Denemarken : Op 1 juli 1971 waren er voor 4 921 156 inwoners, 27 centrale bibliotheken en 101 andere hoofdbibliotheken met full-time personeel; verder waren er nog 100 bibliotheken met part-time personeel. Zij beschikten samen over 22 266 989 boeken of 4,8 bruikbare boeken per inwoner. Daarmee gebeurden er 54 042 446 uitleningen of 11,2 boeken per inwoner. Ook hier wordt ± 30 % van de bevolking kosteloos bij de openbare leetuurvoorziening betrokken.

Nederland : In 1970 waren er voor ± 13 000 000 inwoners, 16 provinciale bibliotheekcentrales, 394 lokale hoofdbibliotheken, ± 400 filialen en 66 bibliobussen. Er stonden ± 11 000 000 (bruikbare) boeken ter beschikking of 0,8 per inwoner, wat als veel te weinig wordt aangezien. Daarmee gebeurden ± 58 000 000 uitleningen of 4,4 per inwoner; deze uitleningen gebeurden door ± 15 00 000 leners of 11,5 % van de bevolking tegen vrij hoge inschrijvingsgelden, met voor elke lener een uitleenfrequentie van 38,6 boeken per jaar. Deze gegevens dienen nog toegeelicht met twee aanvullende opmerkingen :

- In Nederland staat de openbare leetuurvoorziening op een hoog peil; het boekenbezit omvat maar 28 %

romans en verhalen voor volwassenen, 45 % non-fictionwerken en 27 % kinderboeken waar er in ons Nederlandse taalgebied 47 % romans en verhalen voor volwassenen, 31 % non-fictionwerken en 22 % kinderboeken voorhanden zijn;

- In Nederland bestaan nog honderden volksbibliotheken, meestal ingericht door privé-personen en parochiekerken, die lichter aansprekende lectuur verschaffen maar door de overheid niet worden gesubsidieerd.

De Belgische wetgever van 1921 wou in theorie tot ten minste één openbare bibliotheek per gemeente komen. Op 31 december 1970 bleven er in het Nederlandse taalgebied nog vele tientallen gemeenten over zonder een door de Staat erkende openbare bibliotheek.

Over de verschillende provincies waren zij verdeeld als volgt :

Provincie	Aantal gemeenten	Aantal inwoners	Gemeente zonder openbare bibliotheek	Inwoner zonder openbare bibliotheek
Antwerpen	147	1595 680	9	1135.5
(Vlaams) Brabant	223	869 747	7s	127 515
Limburg	202	656 477	66	42 163
Oost-Vlaanderen	282	1314 031	68	76 246
West-Vlaanderen	240	1056 85.5	40	45 015
Nederlandse taalgebied	1094	5 432 790	261	302 194

De gemeenten zonder erkende openbare bibliotheek zijn niet altijd zeer kleine plattelandsgemeenten. Spijtig genoeg zitten in deze reeksen nog verschillende gemeenten verscholeden van meer dan 3 000 inwoners (Drogenbos, Alsemberg, Gooik, Schepdaal, Sint-Katharina-Lombeek, Teralfene, Zellik, Bertem, Schaffen, Nieuwerkerken, Strijpen, Balegem, Zedelgem, Wingene), zelfs moet er één worden genoemd van meer dan 10 000 inwoners (Liedekerke).

Hierna een klassering van deze gemeenten naar hun bevolkingscijfer :

Provincie	- 1000 inwoners	1000-2 999 inwoners	3 000-9 999 inwoners	10 000 inwoners en +	Totalen
Antwerpen	3	6	—	—	9
(Vlaams) Brabant	32	36	9	1	78
Limburg	54	12	—	—	66
Oost-Vlaanderen	42	23	3	—	68
West-Vlaanderen	25	13	2	—	40
Nederlandse taalgebied	156	90	14	1	261

De wet van 1921 is inderdaad slechts in beperkte mate een verplichtende wet. Als in een gemeente geen gemeentelijke of aangenomen bibliotheek of erkende vrije openbare bibliotheek bestaat kan slechts één initiatief deze gemeente dwingen tot het oprichten van een gemeentelijke bibliotheek, nl. een aanvraag door een vijfde van het kiezerscorps. Bovendien bestaat er noch voor de gemeente noch voor enige andere inrichtende instantie enige verplichting haar bibliotheek te laten erkennen door de Staat.

Volgens de wet is het voldoende dat er een gemeentelijke of een aangenomen openbare bibliotheek bestaat en dat de gemeente er ten minste F 1,5 per inwoner aan besteedt.

Ter vergelijking nu : in Tsjechoslovakije verplichtte een wet reeds in 1919 elke gemeente van meer dan 400 inwoners tot het inrichten van een openbare bibliotheek. Volgens de Deense wet van 1964 moet elke gemeente alleen of in samenwerking een degelijk ingerichte openbare bibliotheek onderhouden.

De wetgever van 1921 vermoedde nochtans dat voor de praktijk het principe « voor elke gemeente een openbare bibliotheek » een onbereikbaar doel was. Daarom voorzag hij dat de gemeentebesturen zich konden verenigen om samen een openbare bibliotheek op te richten of aan te nemen. Spijtig genoeg werd van die mogelijkheid uiterst zelden gebruik gemaakt. Alleen in West-Vlaanderen bestonden twee aangenomen intercommunale instellingen, nl. voor Hoogstade en Sint-Rijkers en voor Vinkem en Wulveringem. Sinds 1 januari 1971 zijn die gemeenten echter gefusioneerd.

De samenvoeging van gemeenten en de wijziging van hun grenzen heeft ook zijn invloed op de beoordeling van de plaatselijke situatie van de openbare lectuurvoorziening. Inderdaad, nu er sinds 1 januari 1971 verscheidene fusies van kracht zijn geworden, is het aantal gemeenten zonder erkende openbare bibliotheek sterk teruggelopen, omdat sommige gemeenten samengevoegd werden met andere gemeenten waar wel een erkende openbare bibliotheek bestaat. De lectuurvoorziening kan in die vroegere gemeenten — nu « wijken » van de nieuwe gemeenten — soms louter theoretisch zijn, vooral als het gaat over nogal afgelegen woonkernen. Dat zelfde probleem bestaat echter ook in verschillende andere gemeenten en zelfs in grote steden, die niet onlangs uit een fusie zijn gegroeid.

Heden kan dan ook een nieuwe klassering gemaakt worden van de gemeenten zonder erkende openbare bibliotheek, met het aantal inwoners dat die gemeenten op 1 januari 1971 telden :

Provincie	Gen ¹⁰⁰⁰ inwoners	Gen ²⁰⁰⁰ inwoners	Gen ³⁰⁰⁰ inwoners	Gen ⁴⁰⁰⁰ inwoners en +	Totaal gemeenten	Inwoner zonder openbare bibliotheek
Antwerpen	2	6	—	—	8	11076
(Vlaams) Brabant	17	35	10	1	63	122 28,5
Limburg	20	8	—	—	28	20 947
Oost-Vlaanderen	30	16	2	—	48	55 577
West-Vlaanderen	8	11	2	—	21	36 05,5
Nederlandse taalgebied	77	76	14	1	168	245 970

**

De uitvoeringsbesluiten van de wet van 1921 maakten ook de erkenning en subsidiëring van reizende bibliotheken mogelijk. Het betreft hier centrales voor lectuurvoorziening met wisselcollecties, die de tekorten van ontoereikende instellingen dienen aan te vullen of lectuur dienen te bezorgen voor uitleenposten in gemeenten, zonder erkende openbare bibliotheek of in wijken zonder gepaste lectuurvoorziening.

Voor een dergelijke aanvullende openbare lectuurvoorziening zorgden ook de bibliobussen met regelmatige

halten die door de Stad Antwerpen sinds 1959 voor afgelegen of niet door filialen bediende wijken werden ingelegd.

De reizende bibliotheken en de bibliobussen zorgen er alzo voor, dat in sommige hiervoor getelde gemeenten zonder erkende openbare bibliotheek, toch een beperkte lectuurvoorziening bestaat. Van de hiervoor bedoelde gemeenten en inwoners vallen er dan nog een aantal af, zodat heden in het Nederlandse taalgebied, zonder enige, volgens de normen van de wet van 1921, verantwoorde lectuurvoorziening overblijven :

Provincie	Aantal gemeenten zonder lectuurvoorziening	Aantal inwoners zonder lectuurvoorziening
Antwerpen	7	9 850
(Vlaams) Brabant	62	121046
Limburg	23	16 165
Oost-Vlaanderen	34	43 299
West-Vlaanderen	17	30 993
Nederlandse taalgebied	143	221354

Uit deze gegevens blijkt duidelijk, dat ook het probleem van de plattelandslectuurvoorziening door de wet van 1921 niet werd opgelost. Het stelt zich het scherpst in Vlaams-Brabant waar ongeveer een zevende van de bevolking verstoken is gebleven van elke uitleenpost die naam waardig. Het kan niet zonder meer worden opgelost door fusies of federaties van gemeenten.

Achteraf bekeken is het zeker te betreuren, dat in **1921** of daarna, naast de gemeentebesturen, ook de provinciebesturen niet in de wetgeving op de openbare bibliotheken met een eigen omschreven opdracht werden ingeschakeld. In 1921 was dat voorzien in één van de voorontwerpen. In verscheidene landen werd in de wetgeving voorzien, dat de regionale besturen dienden te interveniëren bij de organisatie en financiering van de plattelandslectuurvoorziening, o.m. met de « County Libraries » in Groot-Brittannië (tot 40 000 inwoners), met de districtsbibliotheken in Denemarken, met de provinciale bibliotheekcentrales in Nederland (tot **10 000** inwoners). Met een dergelijke regeling zou de situatie in de Provincie Brabant nooit scheef zijn gegroeid, wat nu wel is gebeurd, zoals blijkt uit de vorige en de volgende statistiek :

Provincie	Boeken per inwoner	Lezerspercentage van de bevolking	Uitleningen per inwoner
Antwerpen	2,3	14,7 %	4,5
(Vlaams) Brabant	1,2	7,8 %	1,9
Limburg	1,8	14,5 %	3,6
Oost-Vlaanderen	1,4	11,4 %	2,5
West-Vlaanderen	1,7	12,4 %	2,9
Nederlandse taalgebied	1,7	12,3 %	3,2

b) De culturele oriëntatie.

Daar de vorige wetgeving op het taalgebruik geen bijzondere regeling voor de openbare bibliotheken had getroffen, bleven de bibliotheekbesturen en bibliotheca-

rissen vrij bij de culturele oriëntatie van hun lectuurvoorziening en besloten zichzelf onder welke Dienst en Inspectie der Openbare Bibliotheken zij zouden ressorteren.

Alzo kozen de openbare bibliotheken van de Brusselse agglomeratie zelf hun taalregime en werden in het Nederlandse taalgebied Franstalige openbare bibliotheken opgericht, erkend en gesubsidieerd, nl. te Halle, Vilvoorde, Tienen en Gent.

De huidige wetten op het taalgebruik in bestuurszaken, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 18 juli 1966, werden wel toepasselijk verklaard op de erkende openbare bibliotheken. Er werden echter nog geen besluiten of beslissingen genomen om deze sinds tientallen jaren gegroeide mistoestand te wijzigen.

In de Brusselse randgemeenten (art. 7 van het koninklijk besluit van 18 juli 1966) werden in 1970 door de Nederlandse sector 8 [Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode (3), Wemmel en Wezembeek-Oppem (2)] en door de Franse sector 2 (nl. in Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem) openbare bibliotheken erkend en gesubsidieerd. Zeker de gemeentelijke openbare bibliotheken uit Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem zorgen voor een gepaste lectuurvoorziening van de franstalige bevolkingsgroep. De Franstalige openbare bibliotheken van Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem zijn vrije instellingen, die ook door de gemeente gesubsidieerd worden.

In de andere gemeenten met een beschermde taalminoriteit uit het Nederlandse taalgebied (art. 8 van het koninklijk besluit van 18 juli 1966) werden er in 1970 alleen openbare bibliotheken erkend en gesubsidieerd te Mesen, Helkijn, Ronse (2), Moelingen, 's Gravenvoeren en Sint-Martens-Voeren door de Nederlandse sector en te Moelingen, 's Gravenvoeren, Sint-Pieters-Voeren en Remersdaal (2) door de Franse sector. De Stedelijke Openbare Bibliotheek te Ronse daarentegen kan aangezien worden als een modelbibliotheek voor een tweetalig gebied.

Dan is er nog het probleem van de Nederlandstalige openbare lectuurvoorziening in het arrondissement Brussel-Hoofdstad. Het vraagt een speciale toelichting.

In de hiervoor opgegeven, bij toepassing van de wet van 1921, door de Staat erkende en gesubsidieerde instellingen waren voor de Brusselse agglomeratie begrepen :

	1964	1970
Gewone openbare bibliotheken (Type 1921) . . .	23	24
Bibliotheken van groot belang (Type 1944) . . .	1	1
Totaal	24	25

De bibliotheek van groot belang is deze van het Willemsfonds te Brussel; in 1971 wordt ook de Moderne Bibliotheek te Brussel als dusdanig erkend.

Van deze instellingen werden er door :

	1964	1970
de gemeentelijke overheden beheerd (Ganshoren en Sint-Agatha-Berchem)	2	2
het privé-initiatief opgericht en aangenomen door de gemeentelijke overheid (Evere en Sint-Lambrechts-Woluwe)	4	5
het privé-initiatief opgericht en beheerd . . .	18	18
Totaal	24	25

In de Brusselse agglomeratie werden voor de Nederlandse sector in de erkende openbare bibliotheken geteld

	1964	1970
Boeken	183 230	214 022
waarvan voor kinderen — 14 jaar . . .	35 176	43 533
Leners	9 136	12 091
waarvan kinderen — 14 jaar	1 830	4 002
Uitleningen	220 974	283 597
waarvan voor kinderen — 14 jaar . . .	71292	89 523

Voor zover hier frequenties kunnen berekend worden bedragen die respectievelijk voor de jaren 1964 en 1970 :

- aantal boeken per lener 20,0 en 17,7;
- aantal uitleningen per lener 24,2 en 23,5;
- aantal uitleningen per boek 1,2 en 1,3.

Als men die frequenties vergelijkt met deze voor de instellingen van het Nederlandse taalgebied vallen de verschillen op. Het probleem is nogal complex maar de voornaamste oorzaak is wel, het hybride karakter van de meeste van deze bibliotheken, die wel tot de Nederlandse sector behoren maar daarom nog geen Nederlandstalige instellingen zijn.

Van de 25 in 1970 erkende instellingen kunnen er 16 als Nederlandstalig worden. aangezien, omdat ten minste 2/3 van het bezit en de uitleningen Nederlandstalig zijn; 5 moeten zeker als Franstalig worden aangezien, omdat meer dan 2/3 van het bezit en de uitleningen Franstalig is; de resterende 4 zijn als tweetalig te betitelen.

De hiernavolgende statistiek geeft een beeld van de evolutie in de verhouding Nederlands-Frans tussen de jaren 1964 en 1970 :

	Boeken		Uitleningen	
	1964	1970	1964	1970
Nederlands	120 168	157 161	144 540	194 862
Frans	61844	54 677	75 050	87 052

Een sinds 1965 door de Dienst der Openbare Bibliotheken en de Dienst der Letteren gevoerde actie, tot aanvulling van de Nederlandstalige boeken, is in elk geval niet zonder resultaat gebleven. Inderdaad, met een sterk gegroeid Nederlandstalige boekenbezit groeiden de Nederlandstalige uitleningen in een gelijke mate, maar ook de Franstalige uitleningen groeiden in een belangrijke mate met een uitgezuiverd Franstalig bezit..

Is de situatie in de Nederlandse sector dus werkelijk complex, dan is zij veel eenvoudiger in de Franse sector. Van de 113 erkende openbare bibliotheken (nl. 50 gemeentelijke, 11 aangenomen en 52 vrije instellingen) zijn er zeker geen tien als tweetalig te bestempelen; de rest is zo goed als Franstalig qua beheer, qua personeel, qua boekenbezit en qua uitleningen, al is het uithangbord dikwijls (in de gemeentelijke instellingen) tweetalig. Recente statistieken over de personeelsbezetting en werkingsresultaten zijn echter niet voorhanden.

*
**

c) De financiering.

Het openbare bibliotheekwerk wordt in zijn omvang en kwaliteit in zeer grote mate beïnvloed door de financiële bestedingen die ervoor gebeuren.

De openbare bibliotheken van het Nederlandse taalgebied (niet inbegrepen de centrales voor reizende collecties, voor de leatuurvoorziening van zieken, blinden en varenden) verkregen, volgens hun balansen van inkomsten en uitgaven, tijdens de werkjaren 1964 en 1970, volgende inkomsten :

Herkomst	1964		1970	
	Bedrag (in F)	%	Bedrag (in F)	%
Gemeentelijke bestedingen	47589777	46,6	97401245	50,6
Provinciale bestedingen	14474997	14,1	17521666	9,1
Rijkssubsidies	22564925	22,1	50919784	26,5
Bestedingen van privé-instellingen	8709017	8,7	10622187	5,5
Lezersbijdragen	8742083	8,5	16034199	8,3
Totaal	102 080 798	100,0	192 499 081	100,0

Tijdens dezelfde werkjaren besteedden de hiervoor genoemde openbare bibliotheken volgens dezelfde balansen van inkomsten en uitgaven :

Aard	1964		1970	
	Bedrag (in F)	%	Bedrag (in F)	%
Personeel	38819721	38,3	81902090	43,1
Collecties	39 926 179	39,3	73 476896	38,6
Werkingskosten	12037101	11,8	22771747	12,0
Uitrustingskosten ...	10 811808	10,6	11978 853	6,3
Totaal	101594 809	100,0	190 129 586	100,0

De uitgaven voor de bouw en verbouwing van deze instellingen en de subsidies die het Ministerie van Openbare Werken hiervoor aan de provincie- en gemeentebesturen toekent, zijn in deze bedragen niet begrepen.

Uit deze statistieken is o.m. duidelijk af te lezen, dat sinds een vijftal jaren door de gemeentebesturen verscheidene openbare bibliotheken werden opgericht en vooral veel vrije en aangenomen instellingen werden overgenomen en omgeschakeld tot gemeentelijke instelling. Over het algemeen zijn de gemeentelijke en staatsbestedingen vooruit gegaan en zijn de provinciale en privé-bestedingen percentsgewijze gedaald. De lezersbijdragen bleven stabiel en vrij belangrijk. De personeelsuitgaven stijgen, maar liggen percentsgewijze nog veel lager dan in het buitenland. Het aantal overheidsinstellingen en beroepsbibliothecarissen is immers al te beperkt en aan het part-time personeel van de vrije en aangenomen instellingen wordt meestal maar een kleine vergoeding uitbetaald. Deze wantoestand blijft bestaan omdat nergens de uitkering van stabiele weddetoelagen wordt verzekerd.

Er kan ook een interessante vergelijking gemaakt worden tussen de bestedingen in de verschillende provincies. Per inwoner gebeurden er tijdens de werkjaren 1964 en 1970 door de betrokken instanties de volgende uitgaven in frank :

Provincie	Gemeente		Provincie		staat		Andere		Totaal	
	1963	1970	1964	1970	1964	1970	1964	1970	1964	1970
Antwerpen	18,1	29,5	2,1	2,6	7,3	15,1	5,9	7,7	33,4	54,9
(Vlaams) Brabant	4,0	8,5	0,2	0,2	2,4	3,9	1,8	2,4	8,3	15,0
Limburg	5,3	14,7	15,8	14,3	5,5	11,3	2,7	4,3	29,3	44,6
Oost-Vlaanderen	5,3	12,7	0,9	1,4	3,3	7,1	2,6	4,1	12,6	25,3
West-Vlaanderen	7,1	17,3	0,6	2,0	2,3	7,2	2,4	4,4	12,4	30,9
Nederlandse taalgebied	9,3	17,9	2,8	3,2	4,4	9,4	3,4	4,9	19,9	35,4

De bestedingen blijven dus het hoogst liggen in Antwerpen; de spectaculairste vooruitgang is te noteren in West-Vlaanderen; Brabant blijft in gebreke.

Om al deze cijfers en percentages te interpreteren dient men er toch rekening mee te houden, dat de aangehaalde statistische gegevens het globaal resultaat zijn van zeer uiteenlopende lokale en regionale inspanningen. Het feit dat een zestigtal gemeenten waaronder een tiental zeer belangrijke per inwoner, uit eigen kas, meer dan 25 frank per jaar besteedden, beïnvloedt sterk de algemene gemiddelde balans maar mag de werkelijkheid ook niet doen vergeten, nl. dat honderden gemeenten de wettelijk verplichte F 1,5 niet of amper te boven gaan, terwijl honderden andere minder dan F 1,5 of helemaal niets besteden aan het openbare bibliotheekwerk. Ook de bestedingen van de provinciale besturen verschillen sterk; de provincies Limburg en Brabant liggen hier als uitersten ver van mekaar.

De hiernakomende statistiek geeft weer meer inzicht in de evolutie van die verschillen bij de gemeentelijke financiering van het openbare bibliotheekwerk in de verschillende provincies; zij groepeerde de gemeenten naar hun uitgaven per inwoner :

Provincie	Uitgaven +40 F		Uitgaven 25-40 F		Uitgaven 10-25 F		Uitgaven 1,5-10 F		Uitgaven -1,5 F		Uitgaven 0 F	
	1964	1970	1964	1970	1964	1970	1964	1970	1964	1970	1964	1970
Antwerpen	2	8	1	2	7	16	120	105	5	7	13	9
(Vlaams) Brabant	—	3	1	2	1	12	85	81	43	42	102	83
Limburg	2	14	1	14	12	38	98	54	10	10	82	72
Oost-Vlaanderen	1	5	1	2	2	17	127	139	72	43	92	76
West-Vlaanderen	1	7	—	3	7	33	143	143	27	10	66	44
Nederlandse taalgebied	6	37	4	23	29	116	573	522	157	112	355	284

Tenslotte moet omtrent de financiering nog gewezen worden op de groei van de kredieten voor het openbare bibliotheekwerk op de rijksbegroting voor de Nederlandse culturele sector.

De totale begroting voor de openbare leetuurvoorziening bedroeg in :

1964	...	...	...	...	...	F 27390 000
1965	...	...	...	...	...	F 30 930 000
1966	...	...	...	...	...	F 33 860 000
1967	...	...	...	...	...	F 39 813 000
1968	...	...	...	...	...	F 47 936 000
1969	...	...	...	...	...	F 53 317 000
1970	...	...	...	...	...	F 65 805 000
1971	...	...	...	...	...	F 73 310 000
1972	...	...	...	...	...	F 86 000 000

De toename van deze kredieten heeft echter de toename van de andere kredieten voor de culturele sector niet kun-

nen volgen o.m. omdat het stramien, waarin volgens de wet van 1921 moest worden gesubsidieerd, dat niet toelaat. De wet remt de uitbouw van het huidige openbaar bibliotheekwezen af, behalve voor de middelbare bibliotheken.

Ook hier ter vergelijking enkele globale gegevens over het buitenland :

Groot-Brittannië : In 1960-1961 werden aldaar aan de inrichting en werking van de openbare bibliotheken 22 276 000 £ besteed, wat $\pm$ 60 frank per inwoner betekende; na de nieuwe wet van 1964 werd in 1966-1967 de financiële inspanning opgedreven tot 46 miljoen £ of alsdan 110 frank per inwoner; in 1969-1970 werden 54 220 566 £ uitgegeven of 118 frank per inwoner. Al deze gelden komen van de gemeenten en graafschappen (« counties »).

Denemarken : In 1965-1966 — dus tijdens het eerste begrotingsjaar na de nieuwe wet — werden aan de Deense openbare bibliotheken 115 miljoen Kronen besteed (2/3 door de gemeenten en districten en 1/3 door de Staat) of $\pm$ 180 frank per inwoner; in 1970-1971 werden aan het geheel van de werking van deze instellingen 379 964 819 Kronen uitgegeven of $\pm$ 485 frank per inwoner. De vernieuwingsaanschaf van de collecties is er traditioneel zeer groot. In 1970-1971 waren er voor 4 921 156 inwoners 3 375 286 aanwinsten of per 1,4 Denen één aanwinst terwijl in 1970 voor het Nederlandse taalgebied per 12,5 inwoners 1 eenheid werd aangewonnen. In 1970-1971 bedroeg het aandeel van de Deense Staat in de bestedingen 96 215 740 Kronen of 123 frank per inwoner.

Nederland: In 1967 werden er $\pm$ fl. 44 760 000 of meer dan 50 frank per inwoner aan de openbare bibliotheken besteed waarvan 53,5 % aan het personeel en 19,8 % aan de collecties. Voor de inkomsten kwam toen 45,7 % van de gemeenten, 10,6 % van de provincies, 32,8 % van het Rijk, 8,5 % van de lezers en 4,4 % van anderen. In 1970 werden er door de overheid $\pm$ fl. 70 974 000 of meer dan 76 frank per inwoner besteed; de lagere overheden gaven toen samen $\pm$ fl. 40 000 000 en het Rijk $\pm$ fl. 30 974 000 of respectievelijk 43 frank en 33 frank per inwoner. In datzelfde jaar gaven de lagere overheden en het Rijk voor de Nederlandse sector van ons land, respectievelijk 21 frank en 11 frank per inwoner. De Nederlandse Rijksbegroting voor 1972 voorziet fl. 37 016 000 voor het openbaar bibliotheekwerk of bijna 40 frank per inwoner.

d) Het bibliotheekpersoneel.

Nu ook nog enkele beschouwingen over het bibliothecariaat. De bibliotheekinstellingen worden ingericht en kunnen werken dank zij het bibliotheekpersoneel, omschreven door Lord Eccles, Brits Minister van Kunsten en Bibliotheken, bij de opening van de « I.F.L.A. General Council Meeting » in Liverpool op 30 augustus 1971, als « Men and Women have chosen the most civilized profession in the world ». (Cf. De openbare bibliotheek, 1971, n° 7.)

Een degelijke algemene ontwikkeling en vakkennis en een idealistisch aanwenden van de werkkraft van de bibliothecarissen en de hulpbibliothecarissen zijn waarborgen voor de goede resultaten van de instellingen.

In onze openbare bibliotheken werkt hoofdzakelijk personeel, dat zijn opdracht, meestal met veel idealisme, als bijbetrekking uitoefent. Een groot gedeelte van dat personeel kreeg geen opleiding voor zijn taak en bezit het bekwaamheidsgetuigschrift niet, dat nochtans door een examencommissie van de Staat kan worden afgeleverd na een elementaire cursus. Een beperkt aantal part-time personeelsleden en een belangrijk aantal full-time beroepspersoneelsleden bezitten thans het diploma van een van de bibliotheekscholen of bibliotheekleergangen (hoger technisch onderwijs) van Antwerpen of Brussel.

Een statistiek van het part-time personeel kan niet worden gemaakt daar vooral in de vrije en aangenomen bibliotheken honderden vrijwillige medewerkers zonder enige vergoeding dienst verlenen.

Van de Staat ontvingen een beperkte vergoeding voor de volgende werkjaren :

	1964	1966	1968	1969
Bibliothecarissen	1389	1410	1425	1423
Hulpbibliothecarissen	204	424	570	636
Totaal	1593	1834	1995	2 059

Van het personeel met vergoeding bezaten in deze jaren :

	1964	1966	1968	1969
Het bekwaamheidsgetuigschrift	1073	1274	1400	1461
Geen bekwaamheidsgetuigschrift	520	560	595	598
Totaal	1593	1 834	1995	2 059

Het beroepspersoneel met bibliotheektechnische scholing werkt praktisch uitsluitend in de gemeentelijke en provinciale instellingen :

	1964	1966	1968	1969
Gemeentelijk personeel	75	117	128	146
Provinciaal personeel	10	18	22	22
Totaal	8.5	135	150	168

Deze statistieken moeten geïnterpreteerd worden in het licht van het koninklijk besluit van 20 december 1968, dat vanaf het werkjaar 1966 voor de Nederlandse sector toeliet meer hulpbibliothecarissen dan voorheen, een vergoeding te verlenen. Anderzijds is er de wet van 7 juli 1969, die de vrijstelling van de bekwaamheidsakte tot het houden van een openbare bibliotheek in principe afschafte, voor zover die werd verleend aan de houders van een diploma van hoger middelbaar of hoger onderwijs.

Als overgangsmaatregel werd voor die vrijstelling, bij ministerieel besluit van 1 maart 1971, een verworven recht gewaarborgd aan 627 personeelsleden, nl. 108 voor de provincie Antwerpen, 14.5 voor Brabant, 101 voor Limburg, 133 voor Oost-Vlaanderen en 140 voor West-Vlaanderen. Zij mogen, zolang de wet van 17 oktober 1921 van kracht is, zonder bekwaamheidsakte, in dienst blijven in de bibliotheek waar zij op 31 december 1969 werkten.

De opleiding en vervolmaking van het personeel is drieledig.

De elementaire opleiding wordt sinds de reorganisatie van de staatscursussen in de Nederlandse sector, bij ministerieel besluit van 14 januari 1965, verstrekt in 100 lessen, waarna een aangepast examen voor het toekennen van het bekwaamheidsgetuigschrift volgt.

Sinds 1965 werden door de Staat 28 leergangen ingericht, in 19 verschillende gemeenten, waarvoor zich 1 179 kandidaat-bibliothecarissen inschreven. De Provinciebesturen van Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen en het Katholiek Centrum voor Lectuurinformatie en Bibliotheekvoorziening te Antwerpen (voorheen A.S.K.B.), richtten sindsdien ook 20 leergangen in, waarvoor zij samen 881 cursisten inschreven. Aan de 42 examens die sinds 1965 na die cursussen werden uitgeschreven waren er 1591 deelnemers en aan 1266 geslaagden werd een bekwaamheidsgetuigschrift tot het houden van een openbare bibliotheek afgeleverd. Vooral sinds in 1969 de vrijstellingen zijn afgeschaft, is de interesse voor deze leergangen en examens fel gestegen.

De opleiding tot het beroep van bibliothecaris gebeurde, voor de Nederlandstalige bibliotheken, tot voor enkele jaren in drie bibliotheekscholen, die alleen door de Dienst der Openbare Bibliotheken werden gesubsidieerd. Na drie jaar avond- en weekendonderwijs, leverden te Antwerpen een Stedelijke school (1942-1964) en een Vrije school (1951-1970) en te Brussel een Provinciale school (1948-1965) einddiploma's af die door de hiervoor genoemde Dienst werden erkend en gehonoreerd, o.m. omdat zij een waarborg waren voor de goede werking van de full-time georganiseerde middelbare bibliotheken.

De 243 bibliothecarissen die in deze drie scholen hun studies met goed resultaat beëindigden, werken heden op verre na niet allemaal in het openbaar bibliotheekwezen. Nochtans moeten hun diploma's ook voor de toekomst voor dit bibliotheekwerk beschermd blijven, nu sinds 1965 in de Stedelijke leergangen te Antwerpen en in de Provinciale leergangen te Brussel, na drie of vier jaar studies, door het Bestuur van het Technisch Onderwijs erkende diploma's van bibliothecaris of van gegradueerde in de bibliotheek- of documentatiewetenschappen worden afgeleverd. Deze beroepsleergangen, op het niveau van hoger technisch onderwijs, werden nog maar beëindigd door een honderdtal studenten wat meteen voor het openbaar bibliotheekwerk een tekort aan gediplomeerd beroepspersoneel doet vermoeden. De komende opening van een dagschool voor bibliothecarissen te Antwerpen zou hierin wijziging moeten brengen.

De vervolmaking van het part-time en beroepspersoneel wordt, met de financiële steun van het Rijk en sommige provincies, verzekerd door de vier erkende verenigingen voor bibliothecarissen en bibliotheken die in het Vlaamse land en Brussel-Hoofdstad werkzaam zijn. Zij verlenen informatie, voorlichting en technische bijstand, organiseren studiedagen, stages, colloquia, congressen en studiereizen en geven bibliotheektechnische publikaties uit.

Ter vergelijking weer enkele gegevens uit het buitenland :

Groot-Brittannië : Sinds vele tientallen jaren bestaat daar reeds een dagschoolonderwijs voor beroepsbibliothecarissen. In de openbare bibliotheken werkten in 1969-1970 niet minder dan 7 083 beroepsbibliothecarissen, 14 201 personeelsleden met elementaire opleiding en ook nog 3 826 « manual » personeelsleden.

Denemarken : Ook hier bestaat sinds lang een dagopleiding voor beroepsbibliothecarissen in de Nationale Bibliotheekschool te Kopenhagen. De wet van 1964 voorzag, dat vanaf 1969 in elke gemeente van 5 000 inwoners ten minste één beroepsbibliothecaris met volledige dagtaak en één administratieve kracht moeten aangesteld zijn. Op

1 april 1971 waren er 1 084 beroepsbibliothecarissen en 2 093 andere personeelsleden in de openbare bibliotheken in dienst.

Nederland : De Centrale Vereniging voor Openbare Bibliotheken heeft gedurende meer dan veertig jaren de opleiding van het bibliotheekpersoneel verzekerd, in tweejarige cursussen die werden gegeven in zes over het land verspreide plaatsen. In 1964 werd te Amsterdam de eerste dagschool geopend, drie andere dagscholen volgden en tegen 1973 zijn er nog twee gepland. Het is ook hoog nodig, want in het bibliotheekvak, o.m. in het openbare bibliotheekwerk, zijn er honderden vacatures. In de openbare bibliotheken werkten aldaar volgend aantal personeelsleden :

	1965	1967	1970
Bibliotheektechnisch personeel ...	1 114	1237	1627
Administratief personeel met volle dagtaak	844	992	1377
Overig personeel	472	467	469
Totaal	2 430	2 698	3 473

Deze vergelijking is wel zeer leerrijk. Daarbij moet nog de aandacht worden gevestigd op het feit, dat in ons land het personeel van de overheidsbibliotheken, voor zijn wedderegeling, wordt gerangschikt bij het administratief personeel. Derhalve was er tot voor kort in de personeelskaders nog steeds spraak van afdelingschef, bureauchef, bestuurschef, onderbureauchef, opsteller en klerk. Met de medewerking van het Ministerie van Binnenlandse Zaken worden die administratieve titulaturen bij de opstelling van nieuwe personeelskaders geleidelijk weggewerkt en vervangen door een eigen bibliotheekterminologie met de daaraan verbonden bekwaamheidsvereisten, echter nog zonder aangepaste wedderegeling.

En nochtans, internationaal geldt, dat het personeel van de openbare bibliotheken opdrachten uitoefent die liggen op het vlak van de opvoeding, de ontwikkeling, de cultuurverspreiding en de documentaire voorlichting.

Verwijzen wij hier tenslotte naar de « Normen voor openbare bibliotheken » die in 1954 door de I.F.L.A. (Internationale vereniging voor bibliothecarissen) -vergadering te Zagreb werden aanvaard. Een aantal basisvereisten i.v. met het personeel worden besloten met volgende norm : « De personeelskosten kunnen, rekening houdend met het bovenstaande, berekend worden, waarbij erop gelet moet worden, dat de salarissen die aan het personeel uitbetaald worden, voldoende moeten zijn om die personen aan te trekken en adequaat te belonen, die de passende geschiktheid, ervaring en bekwaamheid bezitten. Als ruwe maatstaf kan gelden dat gediplomeerde bibliothecarissen wedden uitbetaald zouden krijgen die gelijkwaardig zijn aan de overeenstemmende functies in de onderwijsdiensten ».

4. De grondbeginselen van het ontwerp.

Om een beter inzicht te verkrijgen in de beleidsproblemen die dit decreet beheersen, is het volstrekt nodig eerst de krachtlijnen van het huidige ontwerp aan te geven. Daarna zal een gedetailleerd onderzoek van de artikelen gemakkelijker verlopen.

a) Het openbare bibliotheekwerkh.

Onderhavig decreet regelt alleen de organisatie van de Nederlandstalige openbare bibliotheken, om in het Nederlandse taalgebied en in het arrondissement Brussel-Hoofdstad een voor deze tijd verantwoord openbaar bibliotheekwerk mogelijk te maken. Daarom wordt een zo duidelijk mogelijke bepaling gegeven van wat onder een openbare bibliotheek wordt verstaan. Andere dan openbare bibliotheken vallen niet onder de toepassing van dit decreet.

Zelfs als zij als openbare dienst zijn ingericht, zijn het geen openbare bibliotheken, o.m. omdat zij niet voor iedereen zonder onderscheid toegankelijk zijn of omdat hun bezit niet berekend is op een algemeen gebruik.

Dit decreet regelt dus niet de organisatie en de financiering van alle bibliotheken, zoals dat bv. wel het geval is met de Tsjechoslovaakse eenheidswet van 1959. In het raam van de culturele autonomie zou dat nochtans mogelijk zijn, maar het lijkt ons toe, dat tijd en omstandigheden daarvoor hier nog niet rijp zijn. In ons land bestaat trouwens ook geen « Direction générale des Bibliothèques » wat in Frankrijk wel het geval is. In Nederland wordt aan de wettelijke installatie van een « Bibliotheekraad » waarin alle bibliotheektypen vertegenwoordigd zijn, gewerkt. Dit alles om erop te wijzen, dat inderdaad een probleem van samen ordening en van samenwerking onder de wetenschappelijke en de openbare bibliotheken bestaat, dat vroeg of laat onder de aandacht van de Cultuurraad voor de Nederlandse cultuurgemeenschap zal gebracht worden.

Wij willen hier echter nog aan toevoegen, dat in het huidige bestel toch reeds verscheidene « algemene » of « speciale » bibliotheken, met hun wetenschappelijke collecties, direct door uitlening niet alleen aan hun eigen beperkt publiek, of indirect door leenverkeer onder bibliotheken in de openbare lectuurvoorziening, zijn ingeschakeld. De beperkte subsidiëring, die vanaf 1971 voor sommige van deze instellingen in de begroting is voorzien, kan normaal evenwel niet ingebouwd worden in dit decreet.

Met de uitvoering van dit decreet wordt het echter mogelijk, via het (verder te bespreken) Nederlandstalig Nationaal Centrum voor Openbare Bibliotheken, de bibliotheconomische relaties te regelen onder de openbare bibliotheken en alle andere typen van bibliotheken, zowel Belgische als buitenlandse.

b) Een *gestructureerd* openbaar bibliotheekwezen.

Ofschoon normaal alle bibliotheken dienen samen te werken, moet eerst een regeling tot stand worden gebracht die de samenwerking onder de openbare bibliotheken waarborgt. De wetgever van 1921 heeft daaraan niet gedacht en werkte de onderlinge samenwerking dan ook niet in de hand.

Het is begrijpelijk, want vroeger was het hoofddoel van de openbare lectuurvoorziening in ons land, het bezorgen van ontspanningslectuur aan de gebruikers van de bestaande instellingen. Wegens het doordringen van de werkelijke opdracht van de openbare bibliotheken, in verband met de ontsluiting van het nationaal geestespotentieel, is die toestand grondig veranderd. De evolutie blijkt uit alle recente statistieken.

Voorheen konden enkele honderden of duizenden romans in van elkaar losstaande bedieningspunten aan de evasiebehoeften van de lezers voldoen. Sinds enkele tientallen jaren zijn de « leeslust » en « leesbehoefte » om verscheidene redenen sterk toegenomen en oneindig gedifferentieerd geworden. Veralgemening en verlenging van het schoolbezoek, hogere ontwikkeling die er het gevolg van is, toename van de vrije tijd, verhoogde eisen voor het begeven van leidinggevende functies zowel in de openbare als in de privé-sector : dat alles heeft de vraag in sterke mate doen toenemen. Maar ook het aanbod — dat vaak de vraag stimuleert — is kwantitatief en kwalitatief sterk uitgebreid. Er is niet alleen de gestadige groei en schakering van het boeken- en tijdschriftenpotentieel te noemen, maar sinds kortere tijd ook de expansieve productie van allerlei audio-visuele materialen, die zich aan de interesse van het graag biiblijvende publiek opdringen. Al deze kennis verspreidende en ook ontspanning verstrekkende documenten blijken het best in de samengebundelde diensten van één communicatiemilieu, de openbare bibliotheek, te worden ondergebracht. De collecties van deze instellingen zullen zowel in aantal als in verscheidenheid nog moeten toenemen. Voor hun samenstelling moeten andere maatstaven worden aangelegd, dan deze die tot nog toe, en dan alleen voor boeken, in ons land gebruikelijk waren.

Geen enkele openbare bibliotheek kan echter geheel de productie van deze documenten bevatten. Alleen gewaarborgde samenwerking onder alle openbare bibliotheken kan de onvermijdelijke leemten aanvullen. Dergelijke samenwerking moet dringend op het niveau van de openbare bibliotheken tot stand komen om de andere bibliotheken niet te overstelpen met bepaalde aanvragen waaraan door onderlinge samenwerking op een eenvoudiger en doelmatiger wijze kan worden voldaan. De openbare bibliotheken mogen overigens de andere bibliotheken in het uitvoeren van hun specifieke taken niet hinderen. Deze principiële opvatting is allerm minst revolutionair; zij wordt in vele landen reeds toegepast. Zij vereist echter de vestiging van een hiërarchie onder de openbare bibliotheken, die gepaard kan gaan met een zekere specialisatie in de aanschaffingspolitiek van elk, om een zo efficiënt mogelijk effect te verkrijgen. De bedoelde hiërarchie zal omvatten : plaatselijke, centrale, speciale openbare bibliotheken, gewestelijke bibliotheekcentrales en een Nederlandstalig Nationaal Centrum voor Openbare Bibliotheken met voor elk precies te omschrijven niveaus en taakbepaling. Een aldus gestructureerd openbaar bibliotheekwezen, zal er in principe moeten voor zorgen, dat iedereen, waar ook, in de kortst mogelijke tijd kan beschikken over de lectuur en andere documentatie, die hij op een redelijke wijze nodig heeft of wenst.

c) Het instellen van de openbare bibliotheken.

De wet van 17 oktober 1921 voorziet, dat openbare bibliotheken kunnen worden gesticht door de gemeenten en door het vrije initiatief. Zij voorziet ook, dat twee of meer gemeenten door de Koning kunnen gemachtigd worden om een intercommunale bibliotheek te stichten.

De provincies zijn in de wet van 1921 niet vermeld als stichters van openbare bibliotheken, wat niet belet dat zij zich op de provinciewet en hun begrotingen kunnen steunen om toch openbare bibliotheken op te richten. Alleen door een uitbreiding van betekenis, die de provincies

gelijkschakelt met het vrije initiatief, kunnen hun instellingen erkend en gesubsidieerd worden bij toepassing van de wet van 1921. Dat is natuurlijk geen normale situatie; zij moet nu worden weggewerkt.

Het decreet wil de overheid en het privé-initiatief als gelijkwaardige inrichtende machten aanzien, echter onder de voorwaarde dat elke inrichtende instantie over de rechtspersoonlijkheid beschikt, wat natuurlijk niet belet dat één inrichtende instantie twee of meer openbare bibliotheken kan instellen.

Worden als inrichtende machten voorzien :

- de gemeenten en de provincies;
- de verenigingen van gemeenten en provincies (wet van 1 maart 1922);
- de agglomeraties en federaties van gemeenten en de Nederlandse commissie voor de cultuur in de Brusselse agglomeratie (wet van 26 juli 1971);
- de privaatrechtelijke verenigingen en de stichtingen (wet van 27 juni 1921).

Zodra door deze publiekrechtelijke en privaatrechtelijke personen bibliotheken zijn ingesteld, worden hun instellingen door de Staat erkend, als aan al de voorwaarden die in dit decreet en zijn uitvoeringsbesluiten zijn voorzien werd voldaan. Tegen het verkeerd of verwarring stichtend gebruik van de titel « openbare bibliotheek » zullen beschermende maatregelen worden genomen. De term « openbare bibliotheek » wordt een door het decreet beschermde benaming. Hij werd in het verleden al te zeer misbruikt.

d) De verplichte openbare bibliotheekvoorziening.

De wet van 17 oktober 1921 bevat maar enkele dwingende bepalingen. Meer dan vijftig jaar ondervinding hebben bewezen, dat zij voor « de gehele bevolking » geen verantwoord openbaar bibliotheekwezen konden doen ontstaan.

In dit decreet en in de uitvoeringsbesluiten ervan zullen obligatoire maatregelen worden genomen, opdat voor iedereen en overal in het Nederlandstalig landsgedeelte geleidelijk een degelijk openbaar bibliotheekwerk zou tot stand komen.

In elke provincie van het Nederlandse taalgebied hebben al de plattelandsgebieden met hun bevolkingskernen, al de middelgrote centra en al de grootstedelijke gebieden recht op een volwaardige openbare bibliotheekvoorziening. Ook in Brussel-Hoofdstad heeft de bevolking recht op gelijkwaardige adequaat werkende Nederlandstalige instellingen; zij is er in al te grote mate van verstoken gebleven. Hier zoals elders moet door toepassing van onderhavig decreet een verplichte openbare voorziening mogelijk worden.

Dergelijke instellings- en organisatieplicht kan natuurlijk maar alleen aan de overheid worden opgelegd. Wordt daarvoor niet vrijwillig gezorgd dan zullen de gemeenten en de provincies respectievelijk de plaatselijke en regionale voorzieningen als opdracht krijgen.

Mocht het in Brussel-Hoofdstad noodzakelijk zijn, dan wordt zelfs voorzien dat de Nederlandse commissie voor de cultuur in de Brusselse agglomeratie, voor dit grootstedelijk gebied, eenzelfde verplichte opdracht kan krijgen.

Het decreet voorziet dat de Koning en de Gouverneurs de nodige, zelfs dwingende, voogdijmaatregelen voor de

openbare bibliotheekvoorziening kunnen nemen, waarbij de kosten van die maatregelen ten laste komen van de overheid die in gebreke bleef.

e) De financiering.

In de wet van 17 oktober 1921 is slechts een summiere regeling van de bekostiging van de openbare bibliotheken opgenomen.

De gemeenten moesten aan hun eigen instellingen en aan de aangenomen bibliotheken, ten minste F 1,5 per inwoner besteden (van 1921 tot 1947 bedroeg die verplichting **F 0,25**) en die kredieten moesten voor ten minste 75 % worden gebruikt voor boeken en tijdschriften (Regentsbesluit van 1 oktober 1947).

De Staat gaf aan de erkende bibliotheken boekentoelagen (cf. o.m. ministerieel besluit van 22 september 1972) en uitrustingstoelagen (cf. o.m. ministerieel besluit van 13 juli 1967) en de bibliothecarissen en zekere hulpbibliothecarissen krijgen een beperkte vergoeding (cf. o.m. koninklijk besluit van 27 september 1972), waarbij zich nog een subsidieregeling voor de reizende bibliotheken voegde (koninklijk besluit van 5 september 1969).

Rechtstreeks steunend op de begroting werd achteraf een bijzondere subsidiëring en hulpverlening ingevoerd voor de middelbare bibliotheken, de bibliotheken voor zieken en blinden, de bibliotheken van de in Duitsland verblijvende Belgen, de erkende verenigingen voor bibliotheken en voor bibliothecarissen.

De provincies subsidieerden zeer ongelijkmatig uit eigen initiatief en naar eigen reglementen.

De besturen die een openbare bibliotheek inrichten kregen daarvoor wel een financiële steun van de overheden, maar zeker niet voldoende om hun instellingen naar behoren te laten werken. Voor de middelbare bibliotheken zijn er momenteel wel belangrijke subsidies voorzien, die echter noch gewaarborgd noch constant noch voldoende zijn.

Sommige overheden verwijzen regelmatig naar de niet aan de behoeften, noch aan de index aangepaste wettelijke verplichtingen om hun aangenomen of erkende bibliotheken te laten vegeteren. Dat deed een Nederlandse specialist, die onze wettelijke regeling en ons financieringssysteem had bestudeerd en had vergeleken met dat van andere landen, onlangs schrijven : « In België heeft de bibliotheekwet van 1921 de voordien bestaande politieke en levensbeschouwelijke versnippering in het bibliotheekwerk bestendigd en zelfs aanzienlijk versterkt. Zeker 2 500 verenigingsbibliotheekjes leiden er een moeizaam bestaan zonder perspectief, omdat zij te veel subsidie ontvangen om ten onder te gaan en te weinig om te functioneren.. » (W. De la Court e.a., Bijdragen tot een handboek voor de openbare bibliotheek in Nederland. 's Gravenhage, 1965).

Ondertussen werden aan ons openbaar bibliotheekwezen, sinds tientallen jaren, niet te berekenen miljarden opgespaard of voor andere doeleinden gebruikt, ten nadele van het welzijn van het land.

Deze situatie deed de meeste bibliotheken, ingericht door het privé-initiatief, gretig gebruik maken van de in de wet toegelaten mogelijkheid tot het innen van lesgelden en boeten. De financiële middelen die zij daarmee verkregen, konden hen echter maar in een beperkte mate

helpen. Het leesgeld en de boeten voor het te laat binnenbrengen van de boeken bedragen in principe 1 frank per boek en per 14 dagen; een percentuele verhoging werd toegestaan, nl. voor boeken van 100-200 frank wordt het 2 frank, van 200-300 frank wordt het 3 frank enz. Met die ontvangsten moet het grote tekort aan boeken en tijdschriften gedeeltelijk worden aangevuld. Aan die betreuwenswaardige toestanden wenst dit decreet een einde te stellen.

Principieel is aanvaard dat de kosten voor de oprichting, werking en uitbreiding van de instellingen die het openbaar bibliotheekwerk organiseren, ten laste vallen van de inrichtende rechtspersonen. De Staat, de provincies, de gemeenten en de Nederlandse commissie voor de cultuur in de Brusselse agglomeratie, subsidiair de agglomeraties en federaties van gemeenten, worden verplicht financiële hulp te verlenen en dat in een belangrijke en geregementeerde mate.

De financieringsplichten worden ongeveer als volgt verdeeld :

- de last van de uitgaven voor het personeel wordt verdeeld over de inrichtende rechtspersonen en de Staat, die weddetoelagen verleent aan het leidend en technisch personeel, echter niet aan het administratief en onderhoudspersoneel;
- de last van de uitgaven voor het aankopen, bouwen en moderniseren van onroerende goederen die bestemd zijn voor erkende overheidsbibliotheken wordt verdeeld over de inrichtende overheden en de Staat, die bouwtoelagen verleent;
- de last van de uitgaven voor het vernieuwen en aanvullen van het bibliotheconomisch materiaal van erkende openbare bibliotheken wordt verdeeld over de inrichtende rechtspersoon en de Staat, die uitrustingstoelagen verleent;
- de last van de uitgaven voor de collecties en voor de werking van de erkende speciale openbare bibliotheken, wordt verdeeld over de inrichtende rechtspersoon en de Staat, die hiervoor werkingstoelagen verleent;
- de last van de uitgaven voor de werking — waaronder ook vallen de kosten voor het administratief en het onderhoudspersoneel en voor de boekverzorging — van de erkende (uitgezonderd de speciale) openbare bibliotheken wordt verdeeld over de inrichtende rechtspersonen en over de provincie, die daarvoor werkingstoelagen verleent;
- de last van de uitgaven voor de collecties, die centrale openbare bibliotheken dienen te bezitten ter wille van hun supplementaire, regionale of provinciale werking, wordt gedragen door de provincie;
- de last van de uitgaven voor de collecties, die de erkende openbare bibliotheken dienen te bezitten voor hun plaatselijke werking, wordt gedragen door de gemeenten;
- de last van de uitgaven van de erkende openbare bibliotheken, die in een gemeente zonder gemeentelijke openbare bibliotheek, het plaatselijke openbare bibliotheekwerk verzorgen, wordt gedragen door de inrichtende rechtspersonen en de betrokken gemeente, wier aandeel is bepaald op 90 % van de financiële lasten die niet door Staats- of provincietoelagen worden gedekt.

Als in de Brusselse agglomeratie en eventueel ook in de andere agglomeraties of in de federaties van gemeenten,

het openbaar bibliotheekwerk wordt verzorgd door deze nieuwe rechtspersonen, nemen zij natuurlijk de verplichtingen van de gemeenten over.

Voor de privaatrechtelijke personen, inrichters van erkende openbare bibliotheken is bijgevolg in elk geval een financiële inbreng noodzakelijk. De kosten van de voorzieningen zullen nochtans maar in een beperkte mate op de leners mogen verhaald worden, door het innen van inschrijvingsgelden en niet meer door het innen van leesgelden en boeten.

Vertrekkende van de beschikbare financiële gegevens en van bovenstaande financieringsregels werd in oktober 1969 berekend en geraamd, dat buiten de kosten voor de gebouwen, van de gemiddeld te verrichten uitgaven ongeveer zouden besteed worden :

- 45 % aan het leidend en technisch personeel;
- 25 % aan de vorming en uitbreiding van de collecties;
- 20 % aan het administratief en onderhoudspersoneel, collectieverzorging en werkingskosten;
- 10 % aan de uitrustingskosten.

Gemiddeld zouden die uitgaven voor het plaatselijke bibliotheekwerk gedragen worden voor ongeveer :

- 50 % door de Staat, indien het geen staatsbibliotheek betreft;
- 17 of 12 % door de provincie, al naar gelang het een provinciale bibliotheek of een andere bibliotheek betreft;
38 of 33 of 25 % door de gemeente, al naar gelang het een gemeentelijke bibliotheek of een vrije bibliotheek zonder gemeentelijke bibliotheek of een vrije bibliotheek met een gemeentelijke bibliotheek betreft;
- 13 of 5 % door de privé instanties, al naar gelang het een vrije bibliotheek met een gemeentelijke bibliotheek of een vrije bibliotheek zonder gemeentelijke bibliotheek betreft;

Voor het regionale en provinciale bibliotheekwerk zouden die gemiddelde uitgaven nu ongeveer bedragen :

- 50 % door de Staat, indien het geen staatsbibliotheek betreft;
- 30 of 25 % door de provincie, al naar gelang het een provinciale bibliotheek of een andere overheidsbibliotheek betreft;
- 25 of 20 % door de gemeente of andere dan provinciale overheid, al naar gelang het een niet-provinciale bibliotheek, of een provinciale bibliotheek betreft.

Om het internationaal peil enigszins te kunnen benaderen werd in oktober 1969 ook geraamd, dat buiten de uitgaven voor het bouwen en verbouwen van lokalen — waarvoor niet voldoende gegevens in verband met een weloverwogen planning voorhanden zijn — door de overheden, tijdens de eerste vijfjaarlijkse periode na de publicatie van de nieuwe wetgeving, globaal gerekend, ten minste 60 frank per inwoner en per jaar aan het gewone openbaar bibliotheekwezen zou moeten besteed worden.

Sindsdien is er in de financiële situatie wel wat gewijzigd. Buiten de voortschrijdende stijging van de index moet nog afgerekend worden met de invoering van de B.T.W. en de nieuwe collectieve overeenkomst voor de bezoldiging van het personeel van de overheidssector. Vooral voor de staatssubsidiëring kan het niet in de bedoeling liggen, van-

af het van kracht worden van het decreet, direct een volledig aan de index aangepaste wedde met de daarbij horende toelagen uit te keren.

Wel zou door middel van een vijfjarenplan een geleidelijke aanpassing kunnen nagestreefd worden, wat trouwens also ook in Nederland wordt vooropgezet. Ook daar wordt immers voorzien dat de bekostiging van het openbare bibliotheekwerk uit de algemene middelen zal worden gefinancierd, waarbij geen onderscheid wordt gemaakt of dit werk daadwerkelijk door het particulier initiatief of door de overheid wordt verricht. (Cf. *Voorontwerp wet op het openbare bibliotheekwerk*, 's Gravenhage, 1970).

f) *Het bibliothecariaat.*

Vóór 1921 bezat ons land alleen in Antwerpen enkele beroepsbibliothecarissen, die hun vakkennis als autodidacten hadden verworven. De wet van 17 oktober 1921 bestendigde de toestand die in het land en de « volksbibliotheken » bestond. De bibliothecarisfunctie werd er een « nebenamtliche » opdracht, die niet eens als een specialiteit werd beschouwd. Tot in 1924 was het bezit van het diploma van lager normaalonderwijs en tot in 1969 dat van hoger middelbaar onderwijs voldoende als bekwaamheidsbewijs. De uitvoeringsbesluiten voerden daarbij al te elementaire leergangen en examens voor het bekomen van een bekwaamheidsgetuigschrift in.

Zoals hiervoor aangehaald, kwamen pas in 1940 bibliothekscholen tot stand. Deze moesten tot in 1965 wachten om hun diploma's erkend te zien als diploma's van niet-universitair hoger onderwijs.

Als gevolg van het huidige decreet zou het aantal beroepsbibliothecarissen zo vlug mogelijk en in een grote mate moeten toenemen, ten einde vele bibliotheken in grote steden, in middelgrote gemeenten en zelfs in gemeenten van rond de 10 000 inwoners, van hoogstnoodzakelijk full-time personeel te voorzien.

Het is duidelijk, dat dit een moeilijke opdracht wordt. De huidige beroepsleergangen zijn enkel in Antwerpen en Brussel gevestigd; voor de kandidaten uit Limburg of West-Vlaanderen valt het volgen van een drie à vierjarige cursus dan ook zeer moeilijk. De afgeleverde diploma's zijn waardevol, maar oefenen in de huidige omstandigheden niet voldoende aantrekkingskracht uit op jonge en intelligente kandidaten, omdat er — zeker in het openbaar bibliotheekwezen — nog te weinig mogelijkheden zijn om geplaatst te worden; de betrekkingen zijn bovendien financieel nog ondergewaardeerd. Het is niet te verwonderen, dat een groot gedeelte van de gediplomeerden — en dan zeker van de Brusselse school — een uitkomst zoekt bij andere bibliotheken of naar het documentatiewezen of zich eenvoudig van het bibliotheekwezen afkeert.

Deze vicieuze cirkelgang moet worden doorbroken, door de afkondiging van dit decreet, door de voorziene opening van een dagschool te Antwerpen en door de herwaardering van de bezoldiging van het beroepsbibliothecariaat.

Geleidelijk, durven wij hopen, zal geschoold technisch personeel in voldoende mate beschikbaar zijn, om de voltijdse betrekkingen, in de nieuw op te richten of uit te bouwen instellingen, te kunnen bekleden. De leidinggevende functies zullen hoofdzakelijk worden toevertrouwd aan beroepspersoneel met voldoende ervaring, waartoe de mobiliteit bij het promoveren in voordelige omstandigheden mogelijk moet worden.

Maar niet alleen het voltijds personeel, ook het deeltijds personeel kan, zowel in de full-time als in de part-time openbare bibliotheken, niet worden gemist. De opleiding en vervolmaking van dit part-time personeel zal normaal een belangrijke opdracht worden voor het Nederlandstalig Nationaal Centrum voor Openbare Bibliotheken en voor de andere overheids- en privé-instanties die er zich willen voor inzetten.

Dit decreet zal na meer dan vijftig jaar ook geleidelijk een einde stellen aan het niet of te weinig betalen van de jarenlange idealistische arbeid van vele honderden part-time personeelsleden.

Al de personeelsleden van de erkende openbare bibliotheken zullen de nodige beroepsbekwaamheid moeten bezitten, zij zullen dan ook worden gewaardeerd als permanente opvoeders, als volwaardige cultuurfunctionarissen.

g) De inspraakorganen.

De Hoge Raad voor de openbare bibliotheken, die reeds in 1921 bij toepassing van de wet werd ingericht, werd ondertussen meermaals hervormd. Tot bij de laatste hervorming was het een unitaire raad. Bij koninklijk besluit van 21 januari 1957 werd hij nog voor heel het land ontworpen, maar toch verdeeld in twee afdelingen, een Nederlandstalige en een Franstalige. De algemene raad kwam slechts sporadisch bijeen, wat niet beduidt dat er geen regelmatige contacten waren, via de voorzitters en subcommissies met bepaalde doelstelling.

Bij de opstelling van het wetsontwerp, dat aan de basis ligt van dit decreet, werd dikwijls, na diepgaande discussies, gebruik gemaakt van de belangrijke inbreng aan ideeën, die het technisch ten eerste bekwaam Nederlandstalige inspraakorgaan in zijn gemotiveerde adviezen inwerkte.

Het is dan ook normaal, dat in het raam van de culturele autonomie, in dit decreet opnieuw een Hoge Raad voor de openbare bibliotheken werd voorzien. Hij moet door de Minister van Nederlandse Cultuur geraadpleegd worden in de verschillende gevallen, die reeds in dit decreet zijn vermeld en ook in deze die nog kunnen worden voorzien in zijn organiek inrichtingsbesluit en in zijn uitvoeringsbesluiten.

Hij zal daarbij op eigen initiatief de Minister mogen adviseren. Dat wordt zeer belangrijk geacht, want de leden van deze Raad leven meestal zeer dicht bij de dagelijkse werkelijkheid en moeten daarom het openbaar bibliotheekwerk van onderuit kunnen stimuleren.

De huidige Nederlandstalige Hoge Raad voor de openbare bibliotheken kreeg de thans klaargemaakte tekst van dit decreet ook voorgelegd. Een eenparig gunstig advies werd op 6 oktober 1971 uitgebracht. Na het advies van de Raad van State werden op 4 april 1973 ook nog een aantal amendementen eenparig goedgekeurd.

Nieuw is, dat voor elke provincie een coördinatiecomité voor openbare bibliotheekvoorziening wordt voorgesteld. Zoals voor de Hoge Raad is voorzien, zullen de leden ook door de Koning worden benoemd, maar de helft ervan zal worden voorgedragen door de Bestendige Deputatie van de betrokken provinciale raad.

In het raam van de bestuurlijke decentralisatie en gelet op de verplichtingen die de provinciale besturen in het decreet worden opgelegd, zijn deze comités een noodzaak.

Zij kunnen onder dezelfde voorwaarden als de Hoge Raad adviezen geven aan de bevoegde Minister en daarbij ook aan de provinciale overheden. Zij zullen een belangrijke rol dienen te vervullen bij de structurering van de instellingen en bij het aflijnen van de werkgebieden van deze instellingen en hun afhankelijkheden.

Deze provinciale coördinatiecomités vervangen de bibliotheekcommissies die door de provinciale overheid van Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen (maar niet van Brabant) sinds geruime tijd zijn ingesteld. Zij worden een andere vorm van provinciaal georiënteerd beleid, dan wat in het Nederlandse wetsontwerp met dezelfde bedoelingen is voorgesteld.

In Nederland zullen de Gedeputeerde Staten, elk voor hun provincie, ten behoeve van het landelijk plan, een plan van voorbereiding moeten vaststellen. (Artikel 3 van het ontwerp van wet op het openbare bibliotheekwerk — zitting 1971-1972 van de Tweede Kamer, n° 11953.)

h) De overgangsmaatregelen.

Het decreet voorziet een overgangsperiode van tien jaar. Tijdens die periode zullen de onder de wet van 17 oktober 1921 erkende bibliotheken tijd en gelegenheid krijgen om over te schakelen naar de regelingen van dit decreet. Zolang zij niet aan de nieuwe erkenningsvoorwaarden voldoen, krijgen de erkende bibliotheken van de Staat en de aangenomen bibliotheken, ook van de gemeenten, de normale wettelijke subsidies gewaarborgd.

Het zou ook redelijk en billijk zijn, dat de provincies tijdens die periode hun subsidieregelingen handhaven, om de geleidelijke overschakeling niet tegen te werken en de betrokken bibliotheken niet te schaden. Deze maatregelen zouden als gevolg hebben, dat geen overhaaste of geforceerde erkenningen worden nagestreefd en de subsidiërende overheden hun financiële inspanningen beter kunnen doseren.

De aannemingscontracten, die tussen de gemeentebesturen en de vrije bibliotheken werden afgesloten, zijn dikwijls zeer summier door dat zij eenvoudig naar de wettelijke minimumbepalingen verwijzen. Andere aannemingen kwamen bij gemeenteraadsbeslissing zonder contract tot stand en voor zover geen nadere bepalingen zijn opgenomen, geldt ook hier de minimumregeling van de wet. In nog andere gevallen zijn er allerlei contractuele regelingen voorzien omtrent de huisvesting van de aangenomen bibliotheek, haar werking en de vergoeding van het personeel. De eenvoudige aannemingen zullen allicht het gemakkelijkst aan te passen zijn aan de nieuwe subsidiëringsregelen van het decreet, omdat alsdan de collecties niet voor contractuele subsidiëring in aanmerking komen; die subsidiëring wordt verplicht. Hoofdzakelijk de werkings- en uitrustingskosten zullen nog gedeeltelijk gesubsidieerd kunnen worden, wat moet geregeld worden bij koninklijk besluit. De Koning zal ook de ontbinding van de voor onbepaalde tijd aangegane contracten blijven sanctioneren.

Als algemene maatregel zal de Koning de passende schikkingen treffen om de overgang van het regime van de wet van 17 oktober 1921 naar dat van het decreet te waarborgen, om eindelijk een opgang van het Nederlandstalige openbare bibliotheekwerk mogelijk te maken.

5. De artikelen van het ontwerp.

De artikelen van het ontwerp vragen nog een bondige toelichting.

Artikel 1.

Eerste lid :

Het doel van het decreet wordt aangegeven. Het wordt genomen in het raam van artikel 59*bis*, § 2, 1°, van de Grondwet en als zodanig kan het bij toepassing van § 4, eerste lid, van hetzelfde artikel maar kracht van wet hebben in het Nederlandse taalgebied en ten aanzien van de Nederlandstalige instellingen in het arrondissement Brussel-Hoofdstad. De Hoge Raad voor de openbare bibliotheken moet nog adviseren omtrent de criteria op grond waarvan openbare bibliotheken gelegen in het arrondissement Brussel-Hoofdstad worden beschouwd als Nederlandstalig. In het daarna te nemen uitvoeringsbesluit zullen zeker bepalingen voorkomen over het Nederlandstalig personeel en zijn dito diploma's, over de gebruikte bestuurs taal, de taal van de catalogi en de drukwerken, van het boekenbezit enz.

Tweede lid :

Het openbare bibliotheekwerk gebeurt in openbare bibliotheken. De taak van de openbare bibliotheek wordt omschreven om deze positief te onderscheiden van alle andere bibliotheektypen.

Internationaal aanvaarde wezenskenmerken van de echte « Public Library » zijn :

- de toegankelijkheid voor iedereen, zonder onderscheid van godsdienstige overtuiging, politieke gezindheid of maatschappelijke status;
- de uitlening naar buiten, aanvullend de raadpleging ter plaatse;
- de veelzijdige samenstelling van de collecties, die kunnen bestaan uit boeken en tijdschriften en uit grafische en audio-visuele materialen;
- de objectieve geest bij de samenstelling van de collecties en de aanpassing ervan aan al de behoeften (de demografische, culturele, economische, sociale, technische en andere) van de gehele bevolking;
- de communicatieve rol bij de individuele cultuuroverdracht.

Ten titel van vergelijking verwijzen wij hier naar twee bepalingen zoals zij zijn vastgelegd in de « Recommandation concernant la normalisation internationale des statistiques relatives aux bibliothèques adoptée par la Conférence générale (de l'Unesco) à sa seizième session, Paris, le 13 novembre 1970 » :

- « — Est considérée comme bibliothèque, quelle que soit sa dénomination, toute collection organisée de livres et de périodiques imprimés ou de tous autres documents, notamment graphiques et audio-visuels, ainsi que les services du personnel chargé de faciliter l'utilisation de ces documents, par les usagers à des fins d'information, de recherche, d'éducation ou de récréation;
- » — (Sont considérées comme) bibliothèques publiques, les bibliothèques servant gratuitement ou contre une cotisation de principe une collectivité locale ou régionale, et s'adressant soit à l'ensemble du public, soit à certaines catégories d'usagers.. ».

Daar aldus ook internationaal wordt aanvaard, dat het bewaren en uitlenen van andere dan geschreven of gedrukte materialen, tot de opdracht van een (openbare) biblio-

theek behoren, werd er niet geopteerd voor het neologisme « (openbare) mediatheek », temeer daar deze term — taalkundig gesproken — aanleiding geeft tot een te vermijden dubbelzinnigheid. (Cf. X. De Win — Over nuttige en *schadelijke teken*. Bibliotheekgids, 1972.)

Aan deze begripsbepaling wordt alzo in dit decreet de nodige aandacht besteed. Dat was niet het geval in de wet van 17 oktober 1921 en ook niet in haar uitvoeringsbesluiten, wat aanleiding heeft gegeven tot heel wat moeilijkheden o.m. tot de samenstelling van al te eenzijdige en beperkte boekencollecties.

Derde lid :

Dit decreet wil enkel de organisatie en financiering van de openbare bibliotheken regelen. Om te verhinderen dat de besturen van andere bibliotheken dan openbare aanspraak zouden maken op betoelaging, wordt vermeld op welke typen van bibliotheken de wet niet toepasselijk is. De wet van 1921 regelde ter zake evenmin iets, wat verkeerde interpretaties en zelfs misbruiken tot gevolg had.

Artikel 2.

§ 1 :

Nadat de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken in kennis was gesteld van het op 2 juni 1972 gegeven advies van de Raad van State en van het op 21 november 1972 ingediende ontwerp van decreet, werden — mede in het licht van de ondertussen gewijzigde omstandigheden — nieuwe besprekingen gevoerd over de structuur van het bibliotheekwezen en het oprichten en instandhouden van de verschillende soorten openbare bibliotheken. Zij leidden tot het opstellen van een uitvoeriger artikel 2, dat op 4 april 1973 door de Hoge Raad werd goedgekeurd. Wij hebben dit amendement aanvaard; het werd als artikel 2 in dit ontwerp opgenomen.

Duidelijk wordt daarin vooropgesteld, dat de openbare bibliotheken bij de uitvoering van dit decreet in een algemene structuur worden genomen. Onder de verschillende soorten openbare bibliotheken wordt een verplichte samenwerking georganiseerd.

Wat de structuur van het openbaar bibliotheekwezen betreft, valt op te merken, dat uit de vroegere teksten de gewestelijke openbare bibliotheken als schakel tussen de plaatselijke openbare bibliotheken en de centrale openbare bibliotheken zijn weggevallen. De toekomstige evolutie van het gemeentewezen in ons land heeft tot deze optie geleid. Door de te verwachten fusies van gemeenten zullen allicht veel gemeenten van 5 000 à 10 000 à 20 000 en meer inwoners ontstaan, die voor hun plaatselijke openbare bibliotheek geen gewestelijke bibliotheek — zoals die vroeger was ontworpen — nodig hebben; de voorziene centrale openbare bibliotheken en het Nederlandstalig Nationaal Centrum voor openbare bibliotheken zullen voor hen volstaan. Wij komen dan tot ongeveer dezelfde gemeentelijke situatie en structuur als in Denemarken bestaat en in Nederland wordt verwacht. Deze optie valt natuurlijk ook minder duur uit.

Toch zullen in de eerstvolgende jaren nog wel een aantal gemeenten van minder dan 5 000 inwoners blijven bestaan. De gewestelijke openbare bibliotheken en vooral de reizende openbare bibliotheken van het vorige ontwerp waren bestemd om ook in deze kleine eenheden een behoorlijk openbaar bibliotheekwerk mogelijk te maken. Wij menen niet dat de C.O.B. en het N.C.O.B. met dit plaatselijk bibliotheekwerk dienen te worden belast. Daarom stellen

wij de oprichting van de gewestelijke bibliotheekcentrales voor die dus een deel van de opdracht der vroegere G.O.B. en de ganse opdracht der vroegere R.O.B. zullen overnemen. Ook deze vereenvoudiging zal vanzelfsprekend een soepeler en goedkopere werking verzekeren. Dergelijke gewestelijke bibliotheekcentrales bestaan ook in Nederland onder de benaming « Provinciale Bibliotheekcentrale ». Onze nieuwe benaming is echter gevormd naar analogie van onze gewestelijke ontwikkelingsmaatschappijen.

Daar de al te summiere begripsbepalingen van de soorten openbare bibliotheken, die door de Raad van State op 11 februari 1969 en 2 juni 1972 werden voorgesteld, voor de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken niet bruikbaar waren, werden de omschrijvingen uit de memorie van toelichting van het ontwerp van mijn voorganger, omgevormd tot de in dit artikel opgenomen bepalingen.

Hier moet echter worden aan toegevoegd, dat de hoofdbibliotheken van de voorziene soorten instellingen, al of niet kunnen werken met filialen, afdelingen en uitleenposten. Hiervoor gelden volgende bepalingen :

- een filiaal verzekert het courante openbare bibliotheekwerk voor de gehele bevolking van een gedeelte van het werkgebied van een hoofdbibliotheek (een gemeente, een wijk, een gehucht, een parochie) en beschikt daarvoor over een vast lokaal, een ten minste voor enkele jaren vaste basiscollectie, vaste openingsuren, beroepsbekwaam personeel en mogelijk over eigen afdelingen aangepast aan de noodwendigheden van het werkgebied;
- een afdeling is een onderdeel van een hoofdbibliotheek of van een filiaal, bestemd voor een speciaal publiek (een leeszaalafdeling, een jeugdafdeling, een adolescentenafdeling, een discotheekafdeling, een informatieafdeling, een afdeling voor interbibliothecair leenverkeer enz.). Zij werkt in een eigen ruimte met aangepaste collecties en middelen en met gespecialiseerd personeel;
- een uitleenpost verzorgt een elementair maar aanvaardbaar openbaar bibliotheekwerk, voor een beperkt en afgelegen werkgebied of voor een beperkt en speciaal publiek, meestal met een beperkte niet vaste collectie en naar gelang van zijn algemene of bijzondere opdracht, al of niet met vaste openingsuren en al of niet onder het directe toezicht van beroepsbekwaam personeel (uitleenposten in kleine gehuchten of eventueel vroegere kleine gemeenten samengevoegd tot een fusiegemeente met eigen verzamelingen en/of wisselcollecties, uitleenposten met bijzondere verzamelingen en/of wisselcollecties in scholen, hospitalen, vakantiehuisen, gevangenissen, brandweerdiensten, kazernes, enz.).

Als later deze regeling omtrent de soorten openbare bibliotheken en hun onderhorigheden bij koninklijk besluit nog nader wordt bepaald, zal dit gebeuren, gelet op het advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken. Gelet op het laatste lid van deze paragraaf, zal aldus ook worden bepaald, waar en wanneer deze verschillende soorten kunnen worden opgericht of moeten opgericht zijn en over welke onderhorigheden zij desgevallend kunnen of moeten beschikken.

Wat het oprichten en instandhouden van de verschillende openbare bibliotheken betreft, is in deze tekst per soort instelling vastgesteld welke inrichtende machten daarvoor in aanmerking komen.

— Enerzijds wordt aldus voorzien, dat het plaatselijke openbare bibliotheekwerk, natuurlijk in het raam van de in artikel 1 gegeven bepaling van een openbare bibliotheek, wordt overgelaten aan de plaatselijke overheden en het privé-initiatief. Voor de niet-ontvoogde gemeenten komt daar tevens de provinciale overheid bij, dit door de instandhouding van gewestelijke bibliotheekcentrales.

Vertrekkende van de huidige werkelijkheid, met het bestaand overgroot aantal vrije en aangenomen openbare bibliotheken, wordt verwacht, dat door de groeiende tendens tot overname en/of samenvoeging van deze instellingen door de gemeentelijke overheden, binnen een afzienbaar aantal jaren, hoofdzakelijk de plaatselijke overheid het plaatselijk openbaar bibliotheekwerk zal verzekeren.

Hoewel het als een ideaal wordt aangezien, dat per gemeenschap, maar één werkelijke gemeenschappelijke bibliotheek zou bestaan, achten wij het in ons land op dit werkterrein voor ontwikkeling, opvoeding, informatie en ontspanning nochtans niet gepast een monopolie te verstrekken aan de openbare machten, wat ook in Nederland niet gebeurt. Als het privé-initiatief het nodig acht en het in het raam van dit decreet op verantwoorde wijze doet, verdient het hierbij van de overheden een aangepaste financiële en materiële hulp, dit in de geest van de Cultuурpactwet.

Vanwege de overheid kan dan ook — zoals met de wet van 1921 — het initiatief worden genomen tot het aannemen van deze instellingen, die dan alleen of samen met de overheidsinstellingen het plaatselijk openbaar bibliotheekwerk verzekeren. Zeer belangrijk is in deze situatie echter de verplichte samenwerking die in het eerste lid van § 1 van dit artikel en in het tweede lid van artikel 9 van dit decreet is voorzien.

— Anderzijds wordt ook voorzien, dat het regionaal openbaar bibliotheekwerk, ter aanvulling van het plaatselijk openbaar bibliotheekwerk, wordt verzorgd door de centrale openbare bibliotheken, in stand gehouden voor één of meer bestuurlijke arrondissementen.

De activiteiten van dit soort instellingen moeten het werk, dat aan de basis van de bibliotheekstructuur wordt geleverd, stimuleren en coördineren. Zij zullen hoofdzakelijk op het organisatorische en bibliotheektechnische vlak liggen, waarvoor echter speciaal personeel en bijzondere collecties beschikbaar moeten zijn.

Om bibliotheektechnische en financiële redenen werd geoordeeld, dat de centrale openbare bibliotheken, die in de gegeven situatie de top van de bibliotheekstructuur op arrondissementeel of provinciaal niveau uitmaken, het best alleen worden georganiseerd door de openbare besturen, maar de monopolisering van deze opdracht veronderstelt dan natuurlijk een rigoureuze toepassing van de Cultuурpactwet bij de samenstelling en de aanwending van de personeelsformaties en de collecties. Aangezien hier niet werd geopteerd voor een veelvoud van instellingen moeten de ideologische en filosofische strekkingen in deze overheidsinstellingen — die zich op hoog niveau met de permanente vorming en de cultuurspreiding bezighouden — van meet af aan strikt worden geëerbiedigd.

§ 2 :

Het Rijk zal, naar de buitenlandse voorbeelden, ter overkoepeling van de openbare bibliotheekstructuur, een Nederlandstalig Nationaal Centrum voor Openbare Bibliotheken (N.C.O.B.) oprichten.

Daartoe werden reeds maatregelen genomen. Op voorstel van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken

werd beslist, dat dit centrum te Antwerpen zal worden gevestigd.

Het Nederlandstalig Nationaal Centrum voor Openbare Bibliotheken is een voltijds werkende instelling, die zich uitsluitend bezighoudt met de algemene behoeften van de openbare bibliotheken, waartoe zij kan beschikken over een bibliografische dienst, een centraal catalogiseringsbureau, een dienst voor lectuurbegeleiding, een centrale catalogus voor openbare bibliotheken, een nationale boekenpool voor leenverkeer, een nationale reserve aan audiovisuele materialen, een studie- en researchdienst, een technische bibliotheekplanningsdienst, een dienst voor beroepsopleiding en -vervolmaking enz.

Deze centrale bibliotheekdienst is dus een dienstverlenend organisme dat bibliotheconomische informatie en hulp geeft aan de openbare bibliotheken die er om verzoeken. Als studiebureau zal het zich echter niet bezighouden met de regionale structurering en financiële problemen. In het raam van de bestuurlijke decentralisatie behoort deze studie en planning tot de bevoegdheid van de Provinciale Coördinatiecomités voor het openbare bibliotheekwerk, voorzien in artikel 12 van dit decreet.

Artikel 3.

Openbare bibliotheken dienen als dusdanig door de Staat te worden erkend, als zij worden opgericht en georganiseerd door de genoemde rechtspersonen in het raam van dit decreet en zijn uitvoeringsbesluiten.

Uit de rangorde bij de opsomming van de inrichtende machten moet blijken dat het initiatief voor het openbare bibliotheekwerk in de allereerste plaats wordt verwacht van de plaatselijke en regionale overheden, zonder het privé-initiatief uit te sluiten.

In het raam van artikel 4, § 4, van de wet van 26 juli 1971 kunnen agglomeraties en federaties van gemeenten bevoegd worden op cultureel gebied. Het is dan ook normaal, dat zij als mogelijke inrichtende macht voor de oprichting en de organisatie van de openbare bibliotheken worden voorzien, temeer daar zij bij de regionale structurering van het openbare bibliotheekwerk ongetwijfeld een belangrijke inbreng kunnen leveren.

Van de in het raam van de artikels 72 tot en met 83 van de wet van 26 juli 1971 opgerichte Nederlandse commissie voor de cultuur in de Brusselse agglomeratie wordt verwacht, dat zij het Nederlandstalig openbare bibliotheekwerk in die agglomeratie organiseert.

Door de vermelding van het begrip « privaatrechtelijke verenigingen » worden de feitelijke verenigingen en de privé-personen als organisator uitgeschakeld.

Deze nuttige bepaling wordt geacht een afdoende waarborg te zijn tegen elk amateurisme, tegen het niet-duurzame en onverantwoordelijke beleid van enkelingen en fictieve bestuurscomités zonder rechtspersoonlijkheid, uitwassen die door de wet van 1921 niet werden verhinderd.

De subsidiërende overheden, het personeel van de openbare bibliotheken en de derden (lezers, leveranciers, enz.) moeten, zeker nu de toelagen zullen stijgen, een rechtspersoon aansprakelijk kunnen stellen. Aldus wordt zelfs mogelijk bij reglement te voorzien dat — zoals in Nederland is vooropgezet — de verenigingen die een openbare bibliotheek in stand houden, uitsluitend tot dit doel moeten zijn opgericht, dit om ongewenste financiële mengvormen te vermijden.

Zoals dit bij toepassing van de wet van 17 oktober 1971 reeds het geval was, zullen de erkenningen gebeuren door de Minister van Nederlandse Cultuur aan de hand van

inspectie- en dienstverslagen. Deze procedure heeft in her verleden nooit aanleiding gegeven tot vermeldenswaardige moeilijkheden.

Artikel 4.

§ 1:

Zoals voorzien in artikel 3 van dit decreet moeten de bibliotheken door de Staat worden erkend, om aanspraak te maken op de titulatuur « openbare bibliotheek ». De algemeen geformuleerde minimumvoorwaarden moeten voor die erkenning vervuld worden.

Zij hebben betrekking op :

1° de huisvesting : een aan de opdracht aangepaste huisvesting van de openbare bibliotheken moet het degelijk functioneren niet alleen mogelijk maken, maar ook in de hand werken. Hiermede in verband werden door de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken bouwnormen opgesteld, die werden goedgekeurd en bij ministeriële omzendbrief van 5 maart 1968 werden bezorgd aan de gouverneurs en de burgemeesters. Alhoewel het hier gaat over normen voor subsidiëring van bouwwerken, kunnen zij als vergelijkingsbasis worden gebruikt bij het beoordelen van de bestaande situatie voor de erkenning van de instelling;

2° het bibliotheekpersoneel : het personeel dat de leiding heeft van de instelling of van zijn afhankelijkheden en het personeel dat bibliotheektechnische opdrachten vervult, moet in het bezit zijn van getuigschriften die de beroepsbekwaamheid en ervaring bewijzen;

3° de collecties : de kwantiteit en de kwaliteit van het boekenbezit en van de audio-visuele materialen zal in het raam van de bepaling van « de » openbare bibliotheek en van haar soorten, een verantwoord openbaar bibliotheekwerk moeten mogelijk maken;

4° de toegankelijkheid : de toegang tot de instellingen moet vrij zijn voor alle Belgen en vreemdelingen die in ons land een wettelijke verblijfplaats hebben; de vreemdelingen die hier op doorgang zijn, kunnen wel toegang krijgen tot de diensten, eventueel na betaling van een waarborgsom;

5° de werkzaamheden : de instellingen zullen de opdrachten moeten vervullen die kenmerkend zijn voor hun soort en bij de dienstverlening moet rekening worden gehouden met de bibliotheconomische regels die daarvoor gelden;

6° de openstelling : een minimum aantal uitleendagen, uitleenuren en uitleenavonden zal worden bepaald, al naar gelang van de omvang van het werkgebied van de hoofdbibliotheek of van haar afhankelijkheden;

7° de leners : voor de erkenning van de instellingen wordt een minimum interesse bij het potentiële lezerspubliek nodig geacht; de leners zullen zich elk werkjaar opnieuw moeten laten inschrijven waarbij een contributiegeld kan worden gevraagd; die eventuele lenersbijdrage moet worden voorzien in het dienstreglement en bij de goedkeuring van dit reglement moet er over gewaakt worden, dat zij de normale te bepalen perken niet te buiten gaat;

8° de kosteloosheid : zij zou gelden voor de uitleningen; de Unesco en de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken hebben zich categoriek tegen het leengeld uitgesproken, omdat een uitleentaks per uitgeleende eenheid het meest drukt op de minst begoeden, die bij het openbare bibliotheekwerk eerder de naaste aan bod zouden moeten komen; .

9° de uitleningen : voor de erkenning van de instellingen wordt ook een minimum activiteit nodig geacht; er moeten echter maatregelen worden genomen tegen het kunstmatig opdrijven van de uitleningen, die moeten worden bekeken in verband met het aantal ingeschreven leners;

10° het staatstoezicht : de instellingen moeten aanvaarden dat een inspectiedienst controle uitoefent op de toepassing van wetten, decreten en uitvoeringsbesluiten (bv. ook de wet op het taalgebruik in bestuurszaken) en dat daartoe de gevraagde inlichtingen worden verstrekt.

Voor al deze voorwaarden kan ter vergelijking verwezen worden naar het **Voorstel voor de normering van het openbare bibliotheekwerk in Nederland** ('s Gravenhage, Ministerie van C.R.M., 1970).

§ 2. — Eerste lid :

Per soort openbare bibliotheken zullen deze erkenningsvoorwaarden nader worden bepaald. De regeling van deze organisatorische problemen wordt overgelaten aan de uitvoerende macht, om niet teveel details in het decreet in te lassen en om een vluggere aanpassing aan de diversiteit van verschillende situaties en behoeften mogelijk te maken. Bij het nemen van het koninklijk besluit moet er worden gelet op het advies dat de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken dient te geven.

Tweede lid :

Mocht de Staat openbare bibliotheken oprichten en organiseren, dan moet elke abnormale concurrentie worden vermeden en mogen voor zijn instellingen geen voordeliger voorwaarden gelden. De eventueel opgerichte staatsinstellingen moeten normaal worden ingeschakeld in de voorziene openbare bibliotheekstructuur.

Artikel 5.

Eerste lid :

Als gelet op artikel 2, § 1, laatste lid, en artikel 4, § 2, eerste lid van dit decreet — na een te bepalen periode naar gelang van de soort instellingen — in een gemeente door de daarvoor in aanmerking komende inrichtende machten geen erkende openbare bibliotheek is opgericht en in stand gehouden, zal de provincie, de gemeente of de Nederlandse Commissie voor de Cultuur in de Brusselse agglomeratie daartoe worden verplicht, zoals dat o.m. is voorzien in Denemarken en voorgesteld in Nederland. Aldus kunnen de gemeentebesturen worden verplicht, bv. tot het oprichten, organiseren en bekostigen van een full-time openbare bibliotheek in gemeenten vanaf 20 000 inwoners van een part-time plaatselijke openbare bibliotheek in gemeenten vanaf 5 000 inwoners, van een uitleenpost van een gewestelijke bibliotheekcentrale in gemeenten van minder dan 5 000 inwoners; also kunnen de provinciale besturen worden verplicht, bv. tot het oprichten, organiseren en bekostigen van erkende centrale openbare bibliotheken of gewestelijke bibliotheekcentrales, voor zover deze niet, na een te bepalen aantal jaren, door andere inrichtende machten zijn opgericht.

Tweede lid :

Bij een in gebreke blijven van de plaatselijke overheid, moet in het algemeen belang, de wettelijk voorziene oprichting en/of organisatie en/of bekostiging desnoods door dwingende voogdijmaatregelen van de gouverneur of van

de bestendige deputatie, worden verkregen naar de procedure die voor dergelijke situaties in de gemeentewet is voorzien. Aldus kunnen één of meer commissarissen worden belast met het ten uitvoer leggen van bv. de hierboven vermelde verplichtingen of ook van de bekostiging van erkende plaatselijke openbare bibliotheken, ingericht door privaatrechtelijke instanties, ter uitvoering van de in het raam van artikel 9 van dit decreet opgelegde of aangenomen verplichtingen.

Derde lid :

Zo nodig moet ook de provinciale overheid op een gelijkaardige manier door de Koning tot het naleven van haar verplichtingen worden gedwongen. Daardoor wordt niet alleen het naleven van de reeds vermelde verplichtingen verzekerd, maar wordt ook verkregen, dat de uitvoering van de in artikel 8 van dit decreet voorziene verplichte subsidiëring van de erkende openbare bibliotheken normaal gebeurt.

Artikel 6.

Eerste lid :

De verplichte subsidiëring van de erkende openbare bibliotheken door de Staat, de provincies, de gemeenten en de Nederlandse Commissie voor de Cultuur in de Brusselse agglomeratie wordt in principe voorzien, om de eigenlijke interventie door besluiten te kunnen regelen. Een grote lacune in de wet van 1921 was het niet-voorzien van enig financieel aandeel van de provincies. Daar de agglomeraties en federaties van gemeenten maar bevoegd worden op cultureel gebied op verzoek van één of meer gemeenten van hun gebied (art. 4, § 4, van de wet van 26 juli 1971) kan voor hen de verplichte subsidiëring niet zonder meer in het decreet worden voorzien. Als zij aldus echter bevoegd zijn geworden, nemen zij natuurlijk de verplichtingen van de gemeenten van hun gebied over.

Tweede lid :

Elk bestuur is verplicht vóór de erkenning een financiële inspanning te doen; de privaatrechtelijke instellingen moeten hiermee de leefbaarheid van hun initiatief garanderen.

Artikel 7.

§ 1 :

In het raam van het volgens de wet van 15 juli 1970 vast te stellen vijfjarenplan, waarin het globale krediet zal worden opgenomen, dat ter beschikking van de Cultuurraad van de Nederlandse cultuurgemeenschap wordt gesteld, zullen ook de jaarlijkse begrotingen, bij toepassing van artikel 59bis, § 6, van de Grondwet, globale kredieten voorzien voor de Nederlandse culturele sector. Bij de verdeling van deze globale kredieten zal de Cultuurraad dan de kredieten voorzien voor het subsidiëren door de Staat van het openbare bibliotheekwerk.

1° Het uitkeren van weddetoelagen voor het personeel met de nodige bekwaamheidsbewijzen is, zoals voor het onderwijs, een verantwoorde rijksopdracht. Nochtans moet niet voor elk personeelslid krachtens zijn aanstelling door het inrichtend bestuur, door de Staat een toelage worden uitgekeerd.

De Staat betaalt de wedden van het personeel van de openbare bibliotheken die door hem werden opgericht,

met dien verstande, dat wanneer hij optreedt voor onwillekeurige overheden, de aldus gedane uitgaven geheel of gedeeltelijk terug worden gevorderd.

2° Daar enerzijds bij toepassing van dit decreet aan de gemeenten en provincies belangrijke verplichtingen in verband met het openbare bibliotheekwerk kunnen worden opgelegd en anderzijds de organisatie of reorganisatie van de openbare bibliotheken wordt beheerst door belangrijke uitgaven voor het bouwen van degelijke lokalen, is het gepast, de subsidiëring, die facultatief is voorzien bij koninklijk besluit van 13 mei 1965, wettelijk te waarborgen. Aan de in dit besluit vermelde lijst van overheden, die subsidies kunnen verkrijgen voor hun bouwprojecten, worden de agglomeraties en federaties van gemeenten en de Nederlandse Commissie voor de Cultuur in de Brusselse agglomeratie toegevoegd. Naar het voorbeeld van de Deense wetgeving zou deze verplichtende wetgeving aldus de nodige financiële hulpmiddelen waarborgen aan de betrokken besturen.

3° Enerzijds stond de wetgever, na het schoolpact, aan de onderwijsinstellingen 60 % subsidiëring van de Staat toe bij de uitrusting van deze instellingen en anderzijds bestaat een facultatieve subsidiëring van 40 of 50 % voor de uitrusting van de openbare bibliotheken. Het lijkt gepast aan de erkende openbare bibliotheken eenzelfde wettelijke waarborg als aan de scholen toe te kennen.

4° De speciale openbare bibliotheken (bv. voor varden, zieken, gezichtsgehandicapten enz.) worden in ons land in de praktijk nog niet georganiseerd door plaatselijke of regionale instellingen. De voortzetting van de bestaande staatssubsidiëring is dan ook normaal. Waar vroeger sommige provinciebesturen facultatief subsidieerden, wordt die bevoegdheid ter wille van de eenvormigheid aan de provincies onttrokken en op de Staat overgedragen.

§ 2 :

Om de in § 1 voorziene subsidiëring te verwezenlijken moeten nog verscheidene koninklijke besluiten worden genomen.

1° De weddetoelagen worden door de Staat uitbetaald voor het leidend en technisch personeel van de erkende openbare bibliotheken als dit in het bezit is van de vereiste diploma's en getuigschriften die een voldoende algemene en beroepsvorming moeten waarborgen.

Elk personeelslid, dat bibliotheektechnische functies vervult in een erkende openbare bibliotheek, zal ten minste in het bezit moeten zijn van de bij toepassing van de wet van 17 oktober 1921 afgeleverde akte van bekwaamheid tot het houden van een openbare bibliotheek.

Het organiseren van leergangen en examens zal in het raam van dit decreet zeker worden voortgezet en aangepast aan de alsdan veranderde omstandigheden.

Het leidend beroepspersoneel zal bovendien in principe, ook in het bezit moeten zijn van een einddiploma van niet-universitair hoger onderwijs afgeleverd door een erkende instelling voor bibliotheekwetenschappen, ofwel van een einddiploma van een van de bibliotheekscholen voorheen erkend en gesubsidieerd door de Dienst der Openbare Bibliotheken.

Na het advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken, kan bij koninklijk besluit worden bepaald,

dat de studies en examens in het Nederlands moeten gebeurd zijn, wat onder de wet van 17 oktober 1921 niet mogelijk was. De gevolgen deden zich vooral in de Brusselse openbare bibliotheken voelen.

2° Die weddetoelagen worden maar alleen uitbetaald voor de personeelsleden die onmisbaar worden geacht, dit aan de hand van uit te werken normen omtrent de personeelsbezetting. De geldende richtgraden, de weddeschalen en de regeling van een minimum dienstanciënniteit voor diensten gepresteerd in bibliotheekverband, dienen ook bepaald te worden, omdat zij normaal de vertrekbasis moeten zijn voor het uitbetalen van de weddetoelagen.

3° De hier bedoelde percentages worden best niet in het decreet zelf vermeld, om te vermijden dat ten laste van de Staat verplichtingen zouden worden gecreëerd die niet zijn gedekt door het globaal krediet dat door de nationale wetgever aan de Cultuurraad is toegekend.

§ 3 :

Niet verantwoorde uitgaven moeten natuurlijk worden vermeden. De inrichtende besturen zullen dan ook worden verplicht jaarlijkse begrotingen met bestekken in te dienen. Een voorafgaande toelating tot bouwen of verbouwen met staatssubsidies zal dan aangeven welke uitgaven subsidieerbaar zijn. Daardoor zal ook een planning en spreiding van de bouwprojecten mogelijk worden en kunnen hiervoor verantwoorde rijksbegrotingen door de Minister van Openbare Werken worden ingediend.

Ook voor het toekennen van uitrustingstoelagen moeten misbruiken worden vermeden, door het eisen van een voorafgaande toelating tot aankoop, die zal worden gegeven na het indienen van een begroting.

De thans in het raam van artikel 22 van het koninklijk besluit van 19 oktober 1921 geldende procedureregeling voldoet grotendeels. Voor projecten van grote omvang zal de planning en subsidiëring echter best over twee werkjaren worden verdeeld.

Artikel 8.

§ 1. — Eerste lid :

Zoals aan de Staat een duidelijk afgelijnde subsidiëringstaak werd gegeven, zo wordt deze taak ook voor de provincies precies omschreven, zij zullen de werkingskosten subsidiëren; de provinciebegroting kan jaarlijks aan een door de bibliotheken in te dienen begroting worden aangepast.

Tweede lid :

Daar niet alle uitgaven voor de werking ambtshalve als subsidieerbaar kunnen aangezien worden zal een koninklijk besluit een eenvormige procedure voor het bepalen van het aandeel van de provincie bepalen.

§ 2. — Eerste lid :

De centrale openbare bibliotheken zullen voor het gebied waarvoor zij opdrachten dienen te vervullen, moeten beschikken over boeken- en andere voorraden, die niet voor rekening van de plaatselijke gemeenschap mogen vallen. Het provinciebestuur is de meest aangewezen instantie om deze bijzondere kosten voor zijn rekening te nemen.

Tweede lid :

Daar de regionale en provinciale werking van de centrale openbare bibliotheken de plaatselijke voorziening moet aanvullen, zal de aard van de aanvullende collecties door normen worden aangegeven (bv. geen zuivere ontspanningslectuur, geen courante jeugdlectuur, geen pockets buiten reeksverband, geen verouderde werken, geen werken die thuishoren in een bewaarbibliotheek). Voor de kwantiteit van de voorraden moet rekening worden gehouden met het inwonertal van het hele werkterrein. De bepaling omtrent de bestemming van de af te voeren werken is ingelast om de verplichte afvoering te kunnen regelen. Het geven van een bestemming aan de af te voeren werken, die niet in een bewaarbibliotheek zouden aanwezig zijn, is te beschouwen als een maatregel voor de bescherming van het cultureel patrimonium.

Artikel 9.

§ 1. — Eerste lid :

De plaatselijke gemeenschap dient normaal in te staan voor de vorming van de collecties, die door de erkende openbare bibliotheken voor het plaatselijk bibliotheekwerk worden gebruikt.

De eigenlijke boekenkeuze gebeurt, onder de leiding en de verantwoordelijkheid van de bibliothecaris, door het bibliotheekpersoneel, dat daartoe de nodige opleiding heeft gekregen. Zij gebeurt dus niet door een raad van beheer of door een bestuurscommissie of door de inspectie. Er is in deze tekst — evenals in het vorige artikel — sprake van « Categorieën van werken welke die bibliotheken moeten of mogen bezitten » omdat een advies en een toezicht van de inspectie mogelijk moeten zijn.

De staatsinspectie moet inderdaad de niet-objectieve samenstelling van het bezit, de aankoop van onbenullige werken, van pornografische geschriften, van naar verhouding van de aard van de bibliotheek te dure werken enz., kunnen tegengaan door een kritisch-bibliografische voorlichting of een passende controle.

Tweede lid :

Zoals voor de regionale en provinciale werking moet ook voor de plaatselijke voorziening, het op peil houden van de verzamelingen door een evenwichtig ritme van aan- en afvoeren van werken worden geregeld.

De gemeente dient in te staan voor een degelijk plaatselijk openbaar bibliotheekwerk. Zij kan dit zelf organiseren, maar als zij daarbij door andere initiatieven op een verantwoorde wijze wordt geholpen, moet zij die initiatieven financieel steunen door het verstrekken van subsidies voor het verwerven van door de Koning te bepalen minimum aanwinsten per jaar. Het plaatselijk openbaar bibliotheekwerk mag dan echter niet meer in een vrije concurrentiestijl worden georganiseerd.

Een ongebreidelde concurrentiestrijd ter zake is ideologisch niet meer eigentijds; hij is economisch ook onhoudbaar. Een georganiseerde samenwerking onder al de instellingen die het plaatselijke openbare bibliotheekwerk helpen verzorgen is noodzakelijk; deze is te regelen, daarbij b.v. gebruikmakend van de Nederlandse ondervinding met de federatieve bibliotheken.

Dat veronderstelt b.v. contracten met de gemeenten en overeenkomsten onder bibliotheken, plaatselijke coördinatiecomités die het terrein en de taken verdelen, gezamen-

lijke zorg voor de werkprogramma's, propaganda, aankopen, catalogi, lectuurvoorlichting, personeelsvervolmaking, enz.

Op langere afstand bekeken moet dat dikwijls uitlopen op de organisatie van gemeenschappelijke bibliotheekdiensten, wat ook in Nederland wordt voorzien. Hier is een belangrijke taak weggelegd voor inspectie en voor de voorgedijorganen, die de verplichte uitgaven op de jaarlijkse begroting moeten nakijken. In het verleden werd daarover niet door al de provinciebesturen met dezelfde zorg gewaakt, wat het peil van het plaatselijke en regionale bibliotheekwerk dikwijls in negatieve zin heeft beïnvloed.

Voor de nadere bepaling van deze gemeentelijke financiering wordt bij het nemen van het koninklijk besluit ook een noodzakelijk advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken voorzien.

De gemeenten en de Nederlandse Commissie voor de cultuur in de Brusselse agglomeratie kunnen een plaatselijke bibliotheekdienst organiseren. Dat kan gebeuren door het oprichten en uitbouwen van een eigen instelling of dienst of door het afsluiten van een aannemingscontract met een publiek- of privaatrechtelijk rechtspersoon, die dan geheel of gedeeltelijk deze opdracht vervult.

Tweede lid :

Als een gemeente niet zorgt voor een eigen bibliotheekvoorziening is het billijk, dat zij de rechtspersoon, die deze dienst voor haar opricht of organiseert, daarvoor vergoedt. Naar het voorbeeld van de Deense wet, wordt nochtans voorzien, dat de vereniging tot een eigen financiële inbreng kan worden gedwongen, als prijs voor haar gedeeltelijke vrijheid en als bewijs voor haar leefbaarheid.

Artikel 10.

§ 1. — Eerste lid :

Als gevolg van artikel 7, § 1, 1°, en § 2, 2°, van dit ontwerp zal het Rijk weddetoelagen uitkeren voor een aantal personeelsleden van de erkende openbare bibliotheken. Niet alleen het algemeen belang maar ook het belang van de openbare besturen die openbare bibliotheken organiseren vraagt, dat zij bij het opstellen van het personeelskader rekening houden met de regels die zullen worden uitgevaardigd voor het toekennen van weddetoelagen.

Om te vermijden, dat voor een gedeelte van het aangesteld bibliotheekpersoneel geen weddetoelagen zouden worden uitgekeerd, wegens een te omvangrijke of onverantwoorde personeelsbezetting, zullen de organiserende overheden de bedoelde kaders moeten opstellen binnen te bepalen objectieve criteria.

In landen waar reeds een sterk en rationaal ontwikkeld openbaar bibliotheekwezen bestaat, vertrekt men voor de berekening van de personeelsbezetting van de grootte van de te bedienen gemeenschap, van het inwonertal. De Engelse formule aldus :

$$\text{aantal personeelsleden} = \frac{\text{aantal inwoners.}}{2\,500}$$

In landen waar het openbaar bibliotheekwezen nog in volle ontwikkeling, baseert men zich voor die berekening

op de reeds ontwikkelde activiteit. Zo wordt in Duitsland voorgesteld :

$$\frac{\text{aantal personeelsleden}}{\text{aantal uitleningen.}} =$$

$$\underline{\underline{15\ 000}}$$

Onze Hoge Raad voor de openbare bibliotheken was echter van oordeel, dat voor ons land een gecombineerde formule was aangewezen, omdat enerzijds de ontwikkelingsgraad van de instellingen zeer ongelijkmatig is en anderzijds er verscheidene gemeenten bestaan met 2 of uitzonderlijk zelfs meer bibliotheeksystemen. Daarbij werd naast de uitleningen ook het aantal lezers ingeschakeld, omdat dit de controle op eventueel overdreven werkingsresultaten vergemakkelijkt.

Het resultaat is, dat in de gemeenten van 10 000 inwoners en meer, voor de plaatselijke openbare bibliotheekwerking met voltijds personeel, het aantal personeelsleden met weddetoelagen kan berekend worden naar volgende formule :

$$\frac{\text{aantal lezers}}{1000} + \frac{\text{aantal uitleningen}}{60\ 000} + \frac{\text{aantal inwoners.}}{10\ 000}$$

Als er in één gemeente meer dan één P.O.B. wordt erkend, kunnen de inwoners van die gemeente over de verschillende bibliotheken worden verdeeld, evenredig met de resultaten van de twee andere elementen van de formule. Enkele afremmingsmodaliteiten steunen op een normaal aanvaarde leesfrequentie, die ligt tussen 20 en 40 uitleningen per lezer en per werkjaar.

In de bibliotheken en filialen die alleen met deeltijds personeel werken, zou het aantal personeelsleden en hun uurprestaties worden afgestemd op het minimum aantal uren van openstelling en de verplicht te organiseren afdelingen.

Sinds enkele jaren wordt deze formule door de Dienst der Openbare Bibliotheken samen met het Ministerie van Binnenlandse Zaken toegepast in het raam van de wet van 27 juli 1961 en artikel 84 van de gemeentewet. Tevens wordt er dan op gelet, dat de hiërarchie in het voorgelegde personeelskader, de daarmee verband houdende diploma-vereisten en weddeschalen worden aangepast aan de opdrachten en de activiteiten van de bestaande afdelingen van de instellingen.

Deze voorgedij willen wij dus verder zetten, maar de toe te passen objectieve criteria kunnen alleen verplicht worden voor de opstelling van personeelskader van publiekrechtelijke instellingen.

Tweede lid :

Waar voor het ogenblik alleen de kaders van het personeel in de gemeenten van meer dan 10 000 inwoners aan de Koning en in de andere aan de Gouverneur voor goedkeuring moeten worden voorgelegd, lijkt het toch verantwoord dat de tewerkstelling van het beroepsperso-

neel in de openbare bibliotheken van al de gemeenten en provincies én door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en door het departement van Cultuur wordt onderzocht. De sinds een aantal jaren tussen de terzake bevoegde diensten van de betrokken departementen goede samenwerking, wordt best geïnstitutionaliseerd. Dan kan het departement van Cultuur de aanwerving en bevordering van onmisbare personeelsleden stimuleren en kunnen misbruiken worden tegengegaan. De uitbetaling van belangrijke weddetoelagen motiveert ook medezeggenschap van het departement van Cultuur.

§ 2. — Eerste lid :

De algemene voorwaarden voor de benoeming, bevordering en ontslag van het leidend en technisch personeel der erkende openbare bibliotheken zullen na overleg met het Ministerie van Binnenlandse Zaken worden bepaald bij koninklijk besluit.

Tweede lid :

Het bestuur dat het personeel aanstelt en bevordert, dient vanzelfsprekend ook zijn wedde vast te stellen, zelfs wanneer belangrijke weddetoelagen door de Staat worden toegekend. Om zeker te zijn dat de weddetoelagen, die door de Staat worden toegekend, naar het geviseerde personeel gaan, wordt bepaald dat die wedden ten minste gelijk moeten zijn aan de weddetoelagen. Die bepaling geeft aan het personeel een duidelijke rechtstitel, waarmee eventuele misbruiken ook syndicaal kunnen worden bestreden. Vermits zeker voorlopig, geen pensioen voor rekening van de Schatkist kan worden voorzien voor het (grootendeels part-time en tijdelijk) personeel van de vrije bibliotheken, is de jaarlijkse uitbetaling van de weddetoelagen aan de inrichtende overheid, de normale procedure voor de uitkering van de weddetoelagen.

De openbare besturen en verenigingen dienen dan in te staan voor de regelmatige weddeuitkeringen met afhoudingen voor belasting en pensioen, RMZ enz.

Artikel 11.

Eerste lid :

Aan de openbare bibliotheekvoorziening zijn culturele, bibliotheektechnische, financiële en administratieve aspecten verbonden. Voor de toepassing van dit decreet moet er een controle uitgeoefend worden, niet alleen om te weten of de daarin voorziene wettelijke regeling wordt geëerbiedigd, maar ook om de verzekering te hebben, dat de toepassing van het decreet leidt of kan leiden tot de verwezenlijking van de algemene en bijzondere bedoeling van deze wetgeving.

Gelet op deze nieuwe wetgeving en haar veel verder gaande bedoelingen dan deze van de wet van 1921, zal een reorganisatie van de huidige inspectiediensten worden doorgevoerd. De inspecteurs zullen veel bibliotheektechnische opdrachten moeten vervullen; hun controleurs-taak zal verkleinen en hun consulenten-opdracht moet sterk vergroten, wat de aanwezigheid van vakbekwame specialisten veronderstelt.

Wegens de voorziene belangrijke financiële interventies dringt zich ook een aparte boekhoudkundige inspectie en administratieve verificatie op.

Tweede lid :

Het koninklijk besluit van 5 mei 1971 houdende vaststelling van de aanwervingsvoorwaarden voor het speciale ambt van (o.m.) inspecteur der openbare bibliotheken, kan, gelet op het gunstig advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken allicht blijven gelden. Van deze inspecteurs-consulenten mag inderdaad zeker niet minder worden geëist dan van het leidend personeel dat onder hun toezicht staat.

De in dit besluit voorziene bijzondere aanwervingsvoorwaarden luiden :

a) houder zijn van ofwel een diploma dat toegang verleent tot de ambten van niveau 1 van het Rijkspersoneel, ofwel van een einddiploma van niet-universitair hoger onderwijs afgeleverd door een erkende instelling voor bibliotheekwetenschappen, ofwel van een einddiploma van een van de bibliotheekscholen voorheen erkend en gesubsidieerd door de Dienst der Openbare Bibliotheken, en

6) in het bezit zijn van een akte van bekwaamheid tot het houden van een openbare bibliotheek en het bewijs leveren van vijf jaar praktijk in een door de Staat erkende openbare bibliotheek.

Artikel 12.

Eerste lid :

De Hoge Raad, voorzien door de wet van 1921, bestaat uit een Nederlandstalige en een Franstalige afdeling.

De nieuwe Hoge Raad zal autonoom werken voor het Nederlandse taalgebied en voor de Nederlandstalige instellingen in Brussel-Hoofdstad.

Tweede lid :

De provinciale bibliotheekcomités, die door sommige provinciebesturen zijn ingericht, worden vervangen door deze coördinatiecomités. In de Provincie Brabant moet er aldus een Nederlandstalig comité komen om alleen de Minister van Nederlandse Cultuur van advies te kunnen dienen.

De gedeeltelijke voordracht van de leden door de bestendige deputatie is verantwoord omdat de provinciale overheden ook in een belangrijke mate bij de organisatie en financiering van het openbare bibliotheekwerk zijn betrokken.

Derde lid :

De Hoge Raad en de coördinatiecomités zijn belangrijke instanties, die de degelijke organisatie van het openbare bibliotheekwerk sterk kunnen stimuleren; hun opdracht dient nochtans normaal beperkt te blijven tot het geven van waardevolle adviezen.

De bedoelde Minister zal omtrent zijn beleid, advies vragen aan deze Raad en deze comités.

Deze raadgevende instanties moeten ook ongevraagd adviezen kunnen vertrekken aan de bevoegde Minister. Zij leven immers zeer dicht bij de dagelijkse werkelijkheid en moeten daarom van onderuit kunnen stimuleren.

De provinciale coördinatiecomités zullen een belangrijke rol dienen te vervullen bij de structurering van de instellingen en bij het aflijnen van de werkgebieden in hun provincie.

Vierde lid :

Bij deze regeling kan o.m. het mandaat van de Nederlandstalige afdeling van de huidige Hoge Raad worden verlengd. Alleen door een dergelijk waarborgen van de continuïteit is een zeer snel adviseren, bij het opstellen van de uitvoeringsbesluiten van dit decreet, mogelijk.

Artikel 13.

§ 1 :

Hierbij dient te worden verwezen naar artikelen 14 en 15 van dit decreet.

§ 2 :

Op 31 december 1970 bestond er in Sint-Genesius-Rode en in Wezembeek-Oppem, respectievelijk een aangenomen en een vrije Franstalige openbare bibliotheek.

Eenzijds is er nu artikel 13 en artikel 14, eerste lid, van dit decreet waarbij de wet van 17 oktober 1921 wordt opgeheven voor het Nederlandse taalgebied en overgangsmaatregelen voor tien jaar worden voorzien. Anderzijds is er artikel 5 van de wet van 21 juli 1971 betreffende de bevoegdheid en de werking van de cultuurraden voor de Nederlandse cultuurgemeenschap en voor de Franse cultuurgemeenschap, dat voorziet dat de feitelijke toestanden welke op 31 december 1970 in de randgemeenten bestonden, gehandhaafd blijven. Gelet op de hiervoor vermelde feitelijke toestand in Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem, moest worden voorzien — om geen onwettelijkheid te begaan — dat de twee aldaar door de Franse sector erkende en gesubsidieerde bibliotheken, de voordelen van de wet van 17 oktober 1921 zullen blijven genieten, totdat, langs de verenigde commissies voor samenwerking onder de beide cultuurraden om, voor die instellingen andere maatregelen zijn genomen.

§ 3 :

Noodzakelijke bepaling om de in § 1 van dit artikel voorziene opheffing in overeenstemming te brengen met de in artikel 14, § 2, voorziene overgangsbepalingen.

Artikel 14.

§ 1. — Eerste lid :

O.m. om de aanpassing aan de nieuwe erkenningswaarden mogelijk te maken, wordt een overgangsperiode van tien jaar voor de nu erkende instellingen voorzien; ook het personeel dat in de diverse bibliotheken in dienst is, moet billijk worden behandeld.

Tweede lid :

Voor de gewone bibliotheken en voor het bibliotheekpersoneel (dus niet voor de reizende, middelbare, blinden- en ziekenhuisbibliotheken) gebeurt thans de toekenning van boekentoelagen en van vergoedingen steeds tijdens het tweede jaar na het einde van een werkjaar.

Het is wenselijk de subsidiëring te laten gebeuren in het jaar dat onmiddellijk op het werkjaar volgt. Om deze achterstand in te lopen wordt hier dus verondersteld, een gedeeltelijke verdubbeling van het krediet of voor het jaar van de afkondiging van het decreet of ten laatste voor het jaar dat daarop volgt.

§ 2. — Eerste lid :

Het bepalen van een termijn moet de aanpassing van deze contracten aan de nieuwe wetgeving bespoedigen.

Tweede lid :

Bij het niet naleven van deze termijn moet door het nemen van de nodige maatregelen die aanpassing verzekerd kunnen worden.

Derde lid :

De wet van 17 oktober 1921 bepaalde reeds dat 'de beslissing van een gemeentebestuur, waarbij de aanneming van een openbare bibliotheek werd ingetrokken, moest goedgekeurd worden door de Koning.

Artikel 15.

Er wordt altijd per dienstjaar gesubsidieerd. De controle van de inspectie gebeurt na het verstrijken van het dienstjaar; het van kracht worden van het decreet moet dan ook worden verschoven tot na het einde van een bepaald dienstjaar. Het jaar na de afkondiging van het decreet zal dus voor het eerst volgens de nieuwe regels gesubsidieerd worden.

*De Minister van Nederlandse Cultuur en
Vlaamse Aangelegenheden,*

J. CHABERT.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE.

De Raad van State, afdeling wetgeving, eerste kamer, de 28^e februari 1972 door de Minister van Nederlandse Cultuur verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van decreet « betreffende het Nederlandstalige Openbare Bibliotheekwerk », heeft de 2^e juni 1972 het volgend advies gegeven :

Het ontwerp van decreet strekt tot regeling van het openbaar bibliotheekwerk door de openbare bibliotheken in het Nederlandse taalgebied en door de Nederlandstalige openbare bibliotheken in het arrondissement Brussel-Hoofdstad.

De ontworpen regeling vervangt, wat betreft dit toepassingsgebied, de regeling vervat in de wet van 17 oktober 1921 op de openbare bibliotheken, gewijzigd bij de wetten van 19 juni 1947 en 7 juli 1969.

De afdeling wetgeving van de Raad van State bracht in algemene vergadering op 11 februari 1969 advies uit over een ontwerp-wet die een gelijkaardige strekking had als die van het huidige ontwerp-decreet maar die evenwel voor het gehele grondgebied van het Rijk gold.

Voor het goed begrip van het advies is hierbij de tekst van het ontwerp-decreet als bijdrage gevoegd

*
**

Het ontwerp-decreet stelt verscheidene rechtsvragen aan de orde die overzichtelijkheidshalve in drie hoofdstukken worden behandeld.

In het eerste hoofdstuk wordt de vraag onderzocht of de Cultuurraad in de artikelen 5 tot en met 10 van het ontwerp-decreet, al dan niet het gebied betreedt dat constitutioneel aan de nationale wetgever is voorbehouden.

In hoofdstuk II worden rechtsvragen behandeld die verband houden met artikel 3 van de wet van 21 juli 1971, met de kaderwet van 15 juli 1970 houdende organisatie van de planning en economische decentralisatie alsmede met het reeds op 10 mei 1972 door de Kamer van Volksvertegenwoordigers goedgekeurd ontwerp van wet « houdende goedkeuring van de hoofdlijnen van het plan ».

Het hoofdstuk III betreft allerhande opmerkingen.

HOOFDSTUK 1.

Betreedt de Cultuurrad in de artikelen 5 tot en met 10 van het ontwerp-decreet al dan niet het gebied dat aan de nationale wetgever constitutioneel is voorbehouden ?

AFDELING I.

Samenvatting van de artikelen 5 tot en met 10 van het ontwerp-decreet.

Artikel 5, § 1, van het ontwerp-decreet machtigt de Koning om aan de provincies en de gemeenten en de Nederlandse Commissie voor de cultuur in de Brusselse agglomeratie de verplichting op te leggen een openbare bibliotheek op te richten en te organiseren. In geval een gemeente of een provincie de haar opgelegde verplichting weigert uit te voeren of onvolledig uitvoert, wordt krachtens dezelfde decreetsbepaling op die weerspannige gemeente de dwangprocedure voorzien in artikel 88 van de gemeentewet toegepast of wordt ten laste van die weerspannige provincie een provinciale openbare bibliotheek opgericht en georganiseerd.

Artikel 5, § 2, van het ontwerp-decreet voegt in artikel 131 van de gemeentewet en in artikel 69 van de provinciewet een bepaling in waarbij de uitgaven voortvloeiend uit het openbaar bibliotheekwerk in de gemeente respectievelijk in de provincie worden aangemerkt als verplichte uitgaven.

De bepalingen vervat in de artikelen 6 tot en met 9 leggen de gemeenten, de provincies en de Nederlandse Commissie voor de cultuur in de Brusselse agglomeratie verplichtingen op waarvan de financiële gevolgen, geheel of gedeeltelijk, ten laste van de gemeentebegroting, de provinciebegroting of de begroting van die commissie komen.

Volgens artikel 10, § 1, van het ontwerp-decreet is de gemeente of de provincie bij het benoemen, het bevorderen en het ontslaan van het leidend of technisch personeel van de gemeentelijke of provinciale bibliotheekdienst verplicht te handelen « overeenkomstig de voorwaarden welke de Koning bepaalt »; ook bij het vaststellen van het personeelskader is de gemeente of de provincie verplicht de « objectieve criteria bepaald door de Koning » na te leven.

AFDELING II.

Onderzoek van de bovengestelde vraag ten opzichte van de gemeenten en de provincies.

Artikel 59bis, § 2, van de Grondwet en artikel 2 van de wet van 21 juli 1971 kennen de Cultuurraden uitdrukkelijk een reeks specifieke en zelfstandige bevoegdheden toe.

Mag men, uitgaande van een algemeen aanvaarde regel van interpretatie, waarvan de theorie van de « implied powers » een uitvloeisel is, die uitdrukkelijk toegekende

bevoegdheden aldus begrijpen dat om met volle doeltreffendheid te kunnen worden uitgeoefend, mede de nodige, maar impliciete bevoegdheden bevatten om ook bijkomstige regelingen te treffen in materies die uiteraard niet kunnen beschouwd worden als materies behorende tot de specifieke en zelfstandige bevoegdheden van de Cultuurraden.

In het onderzoek van die vraag begeeft men zich op het terrein van de materiële bevoegdheidsverhoudingen tussen de Cultuurraden en de nationale wetgever.

Het hier te maken onderscheid kan vraagsgewijze als volgt worden geformuleerd :

1° is de Cultuurraad bevoegd om een gebied te betreden dat luidens de Grondwet uitdrukkelijk is voorbehouden aan de wet;

2° is de Cultuurraad bevoegd om een van de gebieden te betreden die niet als « culturele » gebieden in de zin van artikel **59bis** van de Grondwet en van artikel 2 van de wet van 21 juli 1971 kunnen worden aangemerkt en die in de parlementaire voorbereiding van de vermelde Grondwets- en wetsartikelen de « nevengebieden » werden genoemd.

Ten opzichte van het nu behandelde ontwerp-decreet stelt zich de tweede vraag niet, wel de eerste vraag.

De materiële bevoegdheid die artikel **59bis**, §§ 2 en 3, van de Grondwet aan de Cultuurraden toekent, kan overzichtelijkheidshalve ingedeeld worden in twee rubrieken.

De eerste rubriek omvat materiële bevoegdheden die de gebieden betreffen omschreven in de artikelen 17 en 23 van de Grondwet. Vóór de Grondwetsherziening van 24 december 1970 behoorde het regelen van het openbaar onderwijs op Staatskosten gegeven en het regelen van het gebruik der talen voor handelingen van het openbaar gezag en voor gerechtszaken tot de uitsluitende bevoegdheid van de wetgever in de zin van artikel 26 van de Grondwet.

Die constitutionele regeling is door de Grondwetgever van 1970 grondig gewijzigd. Inzake onderwijs is immers de bevoegdheid van de nationale wetgever beperkt « tot wat betrekking heeft op de schoolvrede, de leerplicht, de onderwijsstructuren, de diploma's, de toelagen, de wedden en de schoolbevolkingsnormen » en vallen voortaan alle andere onderwijsaangelegenheden onder de bevoegdheid van de Cultuurraden, die in die materies residuaire bevoegdheid hebben. Inzake het gebruik der talen wordt de materiële bevoegdheid eveneens gesplitst maar volgens een ander verdelingscriterium : de bevoegdheid van de Cultuurraden is materieel beperkt tot de aangelegenheden opgesomd in artikel **59 bis**, § 3, en alle andere aangelegenheden blijven binnen de residuaire bevoegdheid van de nationale wetgever.

De tweede rubriek omvat materiële bevoegdheid tot het regelen van aangelegenheden die artikel **59bis**, § 2, « de culturele aangelegenheden » noemt en die in artikel 2 van de wet van 21 juli 1970 op algemene wijze en in tien punten worden omschreven. In dit artikel 2, § 5, worden « bibliotheken, discotheken en soortgelijke diensten » als culturele aangelegenheden aangemerkt.

Met betrekking tot de vraag of de Cultuurraad, bij het regelen van zodanige culturele aangelegenheden, bevoegd is om het gebied te betreden dat zoals luidens de artikelen 108, 110 en 113 van de Grondwet, aan de wet uitdrukkelijk is voorbehouden, is de tekst zelf van artikel **59bis**, § 3 en § 2, 2°, uitermate belangrijk.

Artikel *59bis*, § 3, vangt als volgt aan : « Bovendien regelen de Cultuurraden, bij uitsluiting van de wetgever, ieder wat hem betreft het gebruik der talen... ».

Uit de vergelijking van die Grondwetsbepaling met artikel 23 van de Grondwet, luidend : « Het gebruik van de in België gesproken talen is vrij, het kan niet worden geregeld dan door de wet en alleen voor handelingen van het openbaar gezag en voor gerechtszaken », blijkt dat artikel *59bis*, § 3, met zoveel woorden het gebied, dat oorspronkelijk in zijn geheel aan de wet was voorbehouden, beperkt en aldus op duidelijke wijze artikel 23 van de Grondwet wijzigt.

Uit de vergelijking van artikel *59bis*, § 2, 2°, met artikel 17, tweede lid, van de Grondwet, luidend : « Het openbaar onderwijs op Staatskosten gegeven, wordt eveneens door de wet geregeld » blijkt een gelijkaardige vaststelling : de nieuwe Grondwetsbepaling beperkt met zoveel woorden de bevoegdheid van de nationale wetgever voor het regelen van het bedoelde onderwijs en wijzigt aldus op duidelijke wijze artikel 17, tweede lid van de Grondwet.

De Grondwetgever geeft in de tekst van artikel *59bis*, § 2, 2°, en § 3, in verschillende, maar duidelijke bewoordingen te kennen dat de materiële bevoegdheid van de nationale wetgever inzake het openbaar onderwijs op Staatskosten gegeven en inzake het gebruik der talen voortaan nog enkel een beperkte voorbehouden bevoegdheid is.

Ook in de artikelen *66is* en *108ter* wordt het onderscheid gemaakt enerzijds tussen wet en wetgevende macht en anderzijds decreet en Cultuurraden.

Uit de tekst van de nieuwe Grondwetsartikelen *6bis*, *59bis* en *108ter* moet worden afgeleid dat met uitzondering van de Grondwetsartikelen 17, tweede lid, en artikel 23, de Grondwetsartikelen die de materies bepalen welke slechts bij of krachtens de wet zelf kunnen worden geregeld, niet gewijzigd zijn door artikel *59bis*, inzonderheid § 2, 1°.

Het is weliswaar juist dat door de culturele aangelegenheden in de bevoegdheid van de Cultuurraden te leggen, de Grondwetgever te kennen geeft dat die materies van algemeen regionaal of algemeen communautair belang zijn. Maar een dergelijke vaststelling volstaat niet om er toe te kunnen besluiten dat het nieuwe artikel *108* niet meer luidt : « De provinciale en gemeentelijke instellingen worden bij de wet geregeld » maar dat het moet gelezen worden : « De provinciale en gemeentelijke instellingen worden bij de wet geregeld, met uitsluiting van wat betrekking heeft op de culturele aangelegenheden ». Het aanvaarden van deze ingebeelde lezing van artikel 108 gaat uit van de stelling dat de Grondwetgever een dergelijke splitsing van bevoegdheid impliciet heeft gewild, alhoewel hij ter gelegenheid van de herziening van dit artikel 108 dezelfde werkwijze had kunnen toepassen als die gevolgd ten opzichte van de Grondwetsartikelen *17*, *23*, *6bis* en *108ter*.

De parlementaire voorbereiding van het herziene artikel 108 laat niet toe aan te nemen dat Grondwetgever zich op de verstrekkende weg van de impliciete wijziging zou hebben begeven. De stelling kan overigens niet beperkt blijven tot artikel 108 van de Grondwet, maar kan worden toegepast op elk Grondwetsartikel waarbij een materie uitdrukkelijk aan de wet wordt voorbehouden, en telkens als er raakpunten zijn tussen de regeling van een van de tien culturele aangelegenheden en die constitutioneel gereserveerde materie.

In het raam van die stelling moet men dan aannemen dat een decreet ook het gebied van artikel 11 van de Grondwet mag betreden en derhalve, voor zijn geografisch toepassingsgebied, mag bepalen de gevallen waarin en de wijze waarop iemand van zijn eigendom kan worden ontzet. Zulks zou moeten kunnen steunen op een uitdrukkelijke Grondwetsbepaling, wat niet het geval is.

Deze gevolgtrekkingen die reeds uit de tekst van artikel **59bis** blijken of er uit worden afgeleid, worden bevestigd door aanduidingen vervat in de memorie van toelichting bij het ontwerp, waaruit de wet van 21 juli 1971 betreffende de bevoegdheid en de werking van de Cultuurraden is gegroeid.

De passus waarin die aanduidingen zijn vervat (Senaat 1970-1971, **Gedr.** St. nr 400, blz. 3) luidt als volgt :

« Door artikel **59bis** aan te nemen heeft de Grondwetgever de bevoegdheid om bepaalde materies te regelen aan de wetgevende macht onttrokken en ze toegekend aan de Cultuurraad voor de Nederlandse en aan de Cultuurraad voor de Franse Gemeenschap. De twee nieuwe bij de Grondwet ingestelde organen — die ieder uit al de gekozen parlementsleden van de betrokken taalgroep zijn samengesteld — bezitten dezelfde bevoegdheid als die welke de wetgevende macht ter zake had.

» Hieruit volgt dat het de Cultuurraden toekomt, binnen de perken van de in artikel **59bis** aangegeven bevoegdheid, de bestaande wetgeving te wijzigen en op te heffen, elke verplichting op te leggen en elke voorziening te treffen waartoe de wetgevende macht bevoegd is. Het oprichten van een rechtspersoon bij voorbeeld — wat als een van de prerogatieven van de wetgevende macht wordt beschouwd — behoort voortaan eveneens tot de bevoegdheid van de twee Cultuurraden, voor zover het door die rechtspersoon nagestreefd doel een van de materies betreft waarvoor de Cultuurraden bevoegd zijn.

» De bevoegdheid van de Cultuurraden is echter niet enkel in artikel **59bis** omlijnd; zij wordt mede bepaald door de samenhang van dit artikel met de overige Grondwetsbepalingen.

» De wetgevende macht heeft de residuaire bevoegdheid en is voor het gehele grondgebied van het Rijk bevoegd; de Cultuurraden daarentegen bezitten geen andere bevoegdheid dan die welke de Grondwet hun uitdrukkelijk toekent en deze bevoegdheid is **ratione loci** beperkt.

» Bovendien dient te worden opgemerkt dat de Cultuurraden niet bevoegd zijn telkens een Grondwetsbepaling uitdrukkelijk een materie voorbehoudt aan de « wet » voor zover hiermede bedoeld is de wetgevende macht in de betekenis van artikel 26 van de Grondwet.

» Zo is, bijvoorbeeld een Cultuurraad uit zich zelf onbevoegd om straffen op de overtredingen van zijn decreten te stellen omdat volgens artikel 9 van de Grondwet geen straf kan worden ingevoerd of toegepast dan krachtens een wet. Het begrip wet dient hier in zijn formele betekenis te worden verstaan, dit wil zeggen de wet voortspuitend uit de samenwerking van de drie takken van de wetgevende macht bedoeld in artikel 26 van de Grondwet.

» Niets belet evenwel de wetgever op grond van artikel 9 van de Grondwet de Cultuurraden te machtigen hun decreten van straffen te voorzien, zoals hij dit heeft gedaan ten aanzien van de provincie- en gemeenteraden (provinciale wet, artikel 85; gemeentewet, artikel 78). In een ander ontwerp van wet zal de Regering aan het Par-

lement voorstellen aan de Cultuurraden bedoelde machtiging te verlenen ».

In de geest van de aldus verstrekte uitleg, werd inderdaad ook, in de wet van 3 juli 1971, een bepaling opgenomen met name artikel 22, 2°, waarbij de Cultuurraden werden gemachtigd op de overtredingen van decreten, straffen te bepalen die kunnen gaan tot een gevangenisstraf van zes maanden en tot een boete van vijfduizend frank.

Luidens artikel 22, 1°, van dezelfde wet kunnen de Cultuurraden het statuut vaststellen van de personeelsleden van de Rijksbesturen en Rijksdiensten die niet tot het algemeen bestuur behoren.

In verband met deze bepaling geeft de memorie van toelichting (Senaat, 1970-1971, *Gedr. St.* n° 399, blz. 8) volgende, terzake belangrijke aanduidingen :

« Volgens het 1° van dit artikel kunnen de Cultuurraden zelf het statuut vaststellen van de personeelsleden die niet tot het algemeen bestuur behoren of de Koning machtigen dit statuut vast te stellen. Dergelijke bepaling is noodzakelijk omdat uit verschillende bepalingen van de Grondwet, onder meer artikel 17, tweede lid, en artikel 16, derde lid, volgt dat de wetgever bevoegd is om het statuut vast te stellen van sommige personeelsleden die niet bij het algemeen bestuur kunnen worden ingedeeld.

» In de diensten die met culturele aangelegenheden of met onderwijszaken belast zijn, worden talrijke functies uitgeoefend door ambtenaren die *stricto* sensu niet tot het algemeen bestuur kunnen worden gerekend, zoals het wetenschappelijk en onderwijzend personeel.

» Het is logisch dat de Cultuurraden die voor de regeling van de in artikel 59bis, § 2, aangegeven materies in de plaats van de wetgever zijn getreden, ook bevoegdheid krijgen om het statuut vast te stellen van het personeel van de diensten welke met die materies zijn belast ».

Uit wat voorafgaat blijkt dat de materies die volgens de Grondwet bij of krachtens de wet moeten worden geregeld, binnen het domein van de nationale wetgever blijven, behoudens de afwijkende regelingen die op dit punt voorzien zijn in artikel 59bis, § 2, 2°, en § 3, en in artikel 6bis van de Grondwet en behoudens de machtigingen die de nationale wetgever aan de Cultuurraden kan verlenen.

Daaruit volgt dat de Cultuurraad in zijn specifieke en zelfstandige bevoegdheden niet de impliciete bevoegdheid vindt om voorschriften te geven in materies die constitutioneel door of krachtens een wet moeten worden geregeld.

Hier rijst dan de vraag of de reeds besproken bepalingen van de artikelen 5 tot en met 10 van het ontwerp-decreet een gebied betreden dat binnen het domein van de nationale wetgever ligt. Die ontworpen decreetsbepalingen hebben samengevat de volgende draagwijdte :

1° de gemeentewet en de provinciewet worden aangevuld;

2° een gemeente of een provincie kan worden verplicht om overeenkomstig bepalingen vastgesteld bij of krachtens het ontwerp-decreet, een gemeentelijke of provinciale dienst op te richten en te organiseren die in de betrokken gemeente of provincie het openbare bibliotheekwerk verzorgt en om de daaruit voortvloeiende uitgaven te dragen;

3" de verscheidene financiële lasten die uit de oprichting, de organisatie en de werking van zodanige, gemeentelijke of provinciale dienst voortvloeien, worden geheel of gedeeltelijk gedragen door de gemeentebegroting of de provinciale begroting;

4" mits de Koning daarvoor toelating verleent, kan een vreemdeling worden benoemd bijvoorbeeld in een gemeentelijke of provinciale bibliotheekdienst.

Zijn . decreetsbepalingen met een dergelijke strekking al dan niet verenigbaar met de artikelen **108, 110, 113, 6**, tweede lid, en met artikel *59bis*, § 6, van de Grondwet ?

Het probleem gesteld onder 2" en 3" kan uit twee gezichtspunten worden bekeken, wat in grondig van elkaar verschillende opvattingen zal resulteren.

Men kan ervan uitgaan dat de bevoegdheid van de Cultuurraden om bij decreet een als cultureel aangemerkt aangelegenheid, bepaaldelijk het bibliotheekwezen, te regelen een speciale bevoegdheid is, waarvan de uitoefening zelfs potentieel geen afbreuk mag doen noch aan de algemene bevoegdheid van de nationale wetgever, noch aan zijn uitsluitende bevoegdheid ter zake van de krachtens een uitdrukkelijke Grondwetsbepaling bij wet te regelen materies, noch aan het bepaalde in artikel *59bis*, § 6, met betrekking tot het globaal krediet ter beschikking van elke Cultuurraad gesteld.

Men kan er ook van uitgaan dat die bevoegdheid om, zoals de memorie van toelichting van het ontwerp waaruit de wet van 21 juli 1971 is ontstaan, het uitdrukt, in zodanige aangelegenheid « elke verplichting op te leggen en elke voorziening te treffen waartoe de Wetgevende Macht bevoegd is », centraal moet worden gesteld en steeds tot haar recht moet komen. al mag zij niet worden uitgeoefend op zodanige wijze dat, maar dan onmisbaar, enig ander gebied wordt betreden, bepaaldelijk een gebied waarop de Grondwet geen andere regeling dan bij formele wet toestaat, of het bepaalde in artikel *59bis*, § 6, wordt miskend.

In het eerste geval zal men bij de beoordeling van het bevoegdheidsprobleem alle mogelijke gevolgen van de voorgenomen maatregelen betrekken (zie infra B). In het tweede geval enkel het voorwerp en de onafwendbare gevolgen ervan (zie infra A).

*
**

A. Wie deze laatste weg opgaat kan tot de opvatting komen dat door aan provincies en gemeenten de verplichting op te leggen een openbare bibliotheek op te richten of te organiseren, alsmede de verplichting bijdragen te betalen aan andere inrichtende besturen, het ontwerp niet treedt op het gebied bestreken door de artikelen **108, 110 en 113** van de Grondwet, noch onverenigbaar is met het bepaalde in artikel *59bis*, § 6, en wel op grond van de volgende redenering.

Het gaat hier om de regeling van een aangelegenheid opgevat als zijnde van algemeen, dus niet van uitsluitend provinciaal of gemeentelijk belang; die regeling, met inbegrip van de verplichtingen die zij aan de provincie- en gemeentebesturen oplegt, moet niet worden beschouwd als een « regeling van de provinciale en gemeentelijke instellingen », in de betekenis van artikel 108 van de Grondwet, dit is als een regeling die slaat op de organisatie zelf van die instellingen en op de werking van hun organen als

enige verantwoordelijken voor en beoordelers van de uitsluitend provinciale en gemeentelijke belangen.

Terloops moge daarbij worden opgemerkt dat, indien artikel 108 zo dient te worden uitgelegd dat medewerking in aangelegenheden van algemeen belang alleen op grond van die Grondwetsbepaling en derhalve bij wet kan worden geëist van provincie; en gemeentebesturen, tal van koninklijke besluiten die, zonder uitdrukkelijke, op een dergelijke medewerking doelende opdracht van de wetgever, haar nochtans voorschrijven, als ongrondwettelijk moeten worden veroordeeld.

Wel kan twijfel rijzen over de vraag of, wanneer de Koning bedoelde verplichtingen aan de provincie- en gemeentebesturen bij individuele maatregel kan opleggen, de aangelegenheid nog langer kan worden beschouwd als zijnde van algemeen belang. Die twijfel zou worden weggenomen indien uit het ontwerp mocht blijken dat bewuste verplichtingen bij algemene verordening moeten worden opgelegd.

Wat nu de in uitzicht gestelde bijdragen betreft, vermits zij niet in de Schatkist worden gestort en zij door de provincies en gemeenten verschuldigd zijn, dus niet door hen ingevoerd, kunnen zij bezwaarlijk doorgaan voor belastingen ingevoerd ten behoeve van het Rijk, de provincies of de gemeenten, als bedoeld bij artikel 110. Alleen wanneer men « provincies en gemeenten » gelijkstelt met « de burgers » van wie, luidens artikel 113, behoudens in de gevallen door de wet uitdrukkelijk uitgezonderd, geen retributie kan worden gevorderd dan alleen als belasting ten behoeve van de Staat, de provincie, de gemeente, enz. zou die bepaling rechtstreeks in het gedrang worden gebracht door het ontwerp.

Dit bezwaar zou trouwens, op zijn beurt, kunnen worden ontzenuwd door die bijdragen niet onvoorwaardelijk op te leggen doch alleen als alternatief voor de verplichting zelf een bibliotheek op te richten of te organiseren.

Het bepaalde in artikel 59bis, § 6, nu, al belet het ongetwijfeld de Cultuurraden belastingen in te voeren of leningen op te nemen, hoeft niet te betekenen dat zij aan niemand, of het nu om een particulier, een provincie of een gemeente gaat, enige verplichting tot handelen kunnen opleggen van zodra deze tot enige uitgave noopt. Aangezien immers veruit de meeste zodanige verplichtingen voor degenen op wie ze rusten onvermijdelijk enige uitgave medebrengen, zou bewuste bepaling, mocht zij werkelijk die betekenis hebben, de Cultuurraden zo goed als verhinderen enige verplichting tot handelen op te leggen zonder vergoeding voor de daaraan verbonden uitgave, wat toch niet overeen te brengen is met hun bevoegdheid om « elke verplichting op te leggen en elke voorziening te treffen waartoe de Wetgevende Macht bevoegd is ».

Tenslotte kan het bezwaar dat het opleggen van bedoelde verplichtingen uiteindelijk toch zal uitlopen, hetzij op het invoeren van provincie- of gemeentebelastingen, hetzij, via de verschillende fondsen door de Staat ter beschikking gesteld van de provincies en gemeenten, op verhoogde Rijksuitgaven en -belastingen, hetzij op gedeeltelijke afwenteling van uitgaven in het ene lands-gedeelte op de provincies en gemeenten van het andere, worden afgewezen door de vaststelling dat dit alles wel een onrechtstreeks en mogelijk doch geen rechtstreeks en onafwendbaar gevolg is, vermits het zal afhangen van het al dan niet nemen van bepaalde beslissingen ter zake door de nationale wetgever, de provincie- en gemeenteraden,

B. De hoofdbepaling van artikel **108** luidt : « **De provinciale en gemeentelijke instellingen** worden bij de wet geregeld ». De voorgenomen wijzigingen van de **gemeente- en provinciewetten**, de verplichting tot het oprichten van een gemeentelijke of provinciale dienst en de verplichting om die dienst te organiseren en te doen werken overeenkomstig de bepalingen, vastgesteld bij of krachtens het ontworpen decreet, eveneens de verplichting tot het verlenen van financiële hulp aan bepaalde instellingen en tot het geheel of gedeeltelijk dragen van hun lasten zijn regelingen die uiteraard en onvermijdelijk betrekking hebben op de provinciale en gemeentelijke instellingen.

Het eerste lid van artikel **110** bepaalt dat geen belasting ten behoeve van de Staat kan worden ingevoerd dan door een wet, het tweede en derde dat geen last of belasting door de provincie, de agglomeratie, of de federatie van gemeenten of de gemeente kan worden ingevoerd dan door een beslissing van hun raad behoudens uitzondering bij de wet toegestaan. Krachtens artikel **113** kan, behalve in de gevallen door de wet uitdrukkelijk uitgezonderd, van de burgers geen retributie worden gevorderd dan alleen als belasting ten behoeve van de Staat, de provincie, de agglomeratie, de federatie van gemeenten of de gemeente.

Luidens artikel **59bis**, § 6, bepaalt de wet het globaal krediet dat ter beschikking van elke Cultuurraad wordt gesteld, wordt dit krediet vastgesteld volgens objectieve, bij de wet bepaalde criteria en worden voor materies die zich uiteraard niet lenen tot het vaststellen van objectieve criteria, gelijke dotaties ingevoerd.

Door het opleggen van bepaalde uitgaven aan provincies en gemeenten grijpen de ontworpen decreetsbepalingen in het financieel beleid van gemeenten en provincies op zodanige wijze in dat zij uiteindelijk verplicht worden tot het vinden van de daartoe nodige middelen inzonderheid door het invoeren van de daartoe nodige belastingen of retributies tenzij de last van die uitgaven ten slotte op het Rijk worden afgewenteld, wat de Staat zelf tot het heffen van bijkomende belastingen of retributies kan verplichten. Zodanige ingreep bij of krachtens een decreet in het financieel beleid van provincies, gemeenten en eventueel van de Staat is strijdig met de Grondwetsartikelen **110** en **113**.

Overeenkomstig artikel **59bis**, § 6, bepaalt alleen de nationale wetgever, door middel van de begrotingswet, de inkomsten waarover de Cultuurraad kan beschikken. Artikel **59bis**, § 6, maakt het onmogelijk dat financiële gevolgen van het beleid dat de Cultuurraad voert, worden afgewenteld op de gemeente-, provincie- of Staatsbegroting. Door de afwenteling van sommige van die financiële gevolgen vermeerdert immers de Cultuurraad eigenmachtig de financiële mogelijkheden waarover zij krachtens de begrotingswet mag beschikken.

De Raad van State is derhalve van oordeel dat de Cultuurraad niet bevoegd is de Koning er toe te machtigen om aan de provincies en de gemeenten de verplichting op te leggen openbare bibliotheken op te richten of te organiseren en, in voorkomend geval, het naleven van die verplichting af te dwingen, en dat hij evenmin bevoegd is de provincies en de gemeenten te verplichten tot het verstrekken van financiële hulp aan erkende openbare bibliotheken en tot het geheel of gedeeltelijk dragen van de last van die uitgaven.

Daartoe is alleen de nationale wetgever bevoegd.

De Raad van State geeft er zich rekenschap van dat het opleggen aan gemeenten en provincies, van institutionele verplichtingen een belangrijk bestanddeel kan zijn van het beleid dat de Cultuurraden voeren onder meer inzake het openbaar bibliotheekwerk. Om dit constitutioneel mogelijk te maken stelt de Raad van State voor in artikel 22 van de wet van 3 juli 1971 een algemene bepaling in te voegen luidend als volgt :

« 3° de provincies, de agglomeraties, de federaties van gemeenten of de gemeenten met taken te belasten of de Koning machtigen dit te doen ».

AFDELING III.

Onderzoek van de bovengestelde vraag ten opzichte van de Nederlandse Commissie van cultuur in de Brusselse agglomeratie.

Met betrekking tot de Nederlandse Commissie voor de Cultuur in de Brusselse agglomeratie blijkt uit artikel 108ter, § 6, van de Grondwet in alle duidelijkheid dat zij door de Wetgevende Macht, de Cultuurraad of de Regering met « taken » kan « worden belast ».

Hieruit volgt dat de Cultuurraad, bij het regelen van een culturele aangelegenheid, zoals het bibliotheekwezen, aan die commissie verplichtingen kan opleggen die met het regelen van die aangelegenheid ten aanzien van het cultuurbeleid in de Brusselse agglomeratie verband houden.

Zo kan de Cultuurraad aan de bedoelde commissie de taak opdragen in de Brusselse agglomeratie openbare bibliotheken op te richten of te organiseren of in enigerlei vorm hulp te verstrekken aan erkende openbare bibliotheken.

Hij dient haar daartoe echter de nodige financiële middelen te verstrekken in het raam van de jaarlijkse dotatie bedoeld in artikel 82, § 1, eerste lid, van de wet van 26 juli 1971 houdende organisatie van de agglomeraties en de federaties van gemeenten.

Voor zover de commissie buiten die dotatie over voldoende andere middelen zou beschikken, zou de Cultuurraad ze ook tot het geheel of gedeeltelijk aanwenden daarvan tot het oprichten of organiseren van openbare bibliotheken of tot het verstrekken van hulp aan erkende openbare bibliotheken kunnen verplichten.

De vraag kan daarbij rijzen of de Cultuurraad, in plaats van de hier bedoelde taken rechtstreeks aan de commissie op te dragen, de Koning kan machtigen zulks te doen.

Doordat in artikel 108ter, § 6, expliciet is bepaald dat de Brusselse Cultuurcommissies ook door de Regering met taken kunnen worden belast, lijkt het niet onverantwoord dat de Cultuurraad slechts het beginsel van de verplichting stelt en de nadere concretisering daarvan aan de Koning opdraagt. Dit kan trouwens toelaten de omvang der verplichting gemakkelijker aan te passen aan de beschikbare middelen.

AFDELING IV.

1. Wat betreft de regeling van het statuut van het personeel.

In artikel 22, 1°, van de wet van 3 juli 1971 is bepaald dat de Cultuurraden, binnen de grenzen van hun bevoegdheid; het statuut kunnen vaststellen van de personeels-

leden van de Rijksbesturen en Rijksdiensten die niet tot het algemeen bestuur behoren, alsmede van de openbare diensten die zij oprichten en tevens de Koning kunnen machtigen dit te doen.

Die bepaling schijnt de Cultuurraden wel de bevoegdheid te verlenen om het statuut van de personeelsleden der openbare bibliotheken van de Staat te regelen.

Wat betreft de regeling van het statuut van de personeelsleden van gemeentelijke of provinciale bibliotheken of, in voorkomend geval, van bibliotheken opgericht door federaties van gemeenten of agglomeraties rijzen soortgelijke moeilijkheden als die in verband met het opleggen van lasten aan die instellingen. De Raad van State is, om de reden uiteengezet in de afdeling II van dit hoofdstuk, van oordeel dat de Cultuurraad daartoe niet bevoegd is.

De Cultuurraad is evenmin bevoegd het statuut te regelen van het personeel van andere bibliotheken dan die van de Staat, de provincies of van de gemeenten.

Wel kan de Cultuurraad voorschriften uitvaardigen, in verband met het bezit van diploma's en getuigschriften, waarvan de leden van het leidend en technisch personeel van openbare bibliotheken houder moeten zijn, opdat die bibliotheken zouden kunnen worden erkend of uit hunnen hoofde weddetoelagen zouden kunnen ontvangen (zie artikel 10, § 1, vierde lid, van het ontwerp).

Ook kan hij uiteraard bepalen dat de wedde van de betrokkenen ten minste gelijk moet zijn aan die van die weddetoelagen (zie artikel 10, § 2, van het ontwerp).

2. Wat betreft de vaststelling van het personeelskader der bibliotheken van openbare diensten.

Het treffen van regelingen in verband met het personeelskader van de bibliotheken van de Staat kan beschouwd worden als vallende binnen de bevoegdheid van de Cultuurraad, inzover deze daarbij de budgettaire beperkingen in acht neemt, bepaald door het volume van het globaal krediet bedoeld in artikel 59*bis*, § 6, van de Grondwet.

De Cultuurraad is echter om soortgelijke redenen als die ontwikkeld in de afdeling II van dit hoofdstuk, niet bevoegd om regelingen te treffen met betrekking tot het personeelskader van openbare bibliotheken van provincies, gemeenten, agglomeraties of federaties van gemeenten, noch wat betreft het vaststellen van objectieve criteria, noch wat betreft het goedkeuren van een zodanig kader.

Deze aangelegenheid is, wat de gemeenten betreft, geregeld in artikel 84 van de gemeentewet, zoals gewijzigd door de wetten van 14 februari 1961 en van 27 juli 1961.

3. Wat betreft de benoeming en bevordering van vreemdelingen.

In het ontwerp komt ook een bepaling voor, waarin is vastgesteld dat de Koning, « in het belang van de openbare bibliotheekvoorzieningen, de benoeming en bevordering van vreemdelingen met de nodige beroepsbekwaamheid en -ervaring » kan toestaan.

Het treffen van een zodanige bepaling valt buiten de bevoegdheid van de Cultuurraad.

Enerzijds dient, volgens artikel 6 van de Grondwet, de wet de bijzondere gevallen te bepalen waarin mag worden afgeweken van de regel dat alleen Belgen tot burgerlijke

en militaire bedieningen benoembaar zijn : dit sluit uit dat de Cultuurraden de benoeming van vreemdelingen tot bedieningen in bibliotheken van openbare besturen zouden toelaten of door de Koning laten toestaan.

Anderzijds zijn de Cultuurraden evenmin bevoegd om de toelaatbaarheid van vreemdelingen tot bedieningen in andere bibliotheken dan die van openbare besturen te regelen, vermits die reeds voortvloeit uit artikel 128 van de Grondwet en volgens dit artikel alleen door de wet zou kunnen worden beperkt. Daarenboven kunnen zij niet treden op het vlak van de bepalingen betreffende het vrije verkeer van personen en diensten binnen de Europese Economische Gemeenschap.

HOOFDSTUK II.

Verschillende rechtsvragen.

AFDELING 1.

Het ontwerp-decreet en artikel 3 van de wet van 21 juli 1971.

Volgens artikel 1, tweede lid, van het ontworpen decreet is een openbare bibliotheek de bibliotheek « waarvan de collecties boeken en audiovisuele materialen in een geest van objectiviteit aangepast zijn aan al de behoeften aan ontwikkeling, opvoeding, informatie en ontspanning van de gehele door haar te bedienen bevolking ».

In verband met die bepaling wordt de aandacht gevestigd op artikel 3 van de wet van 21 juli 1971.

Volgens artikel 3 van de wet van 21 juli 1971, worden de waarborgen tot voorkoming van discriminatie om ideologische en filosofische redenen « nader omschreven door de wet » voor de aangelegenheden die volgens artikel 2 van diezelfde wet als culturele aangelegenheden moeten worden beschouwd.

Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 21 juli 1971 (Senaat, 1970-1971, *Parl. Hand.*, p. 2627) blijkt enerzijds wel duidelijk dat de in artikel 3 bedoelde wet kan worden goedgekeurd met een gewone meerderheid. Anderzijds blijkt daaruit niet of zij al dan niet moet zijn vastgesteld vooraleer decreten in het raam van artikel 2 kunnen worden genomen.

Het komt de Raad van State voor dat niets belet dat zodanige decreten worden genomen zonder op de in artikel 3 van de **wet** van 21 juli 1971 aangekondigde wet te wachten, doch dat zij uiteraard slechts kunnen gelden onder voorbehoud van wat nadien door die wet zal worden bepaald.

AFDELING II.

Het ontwerp-decreet, de wet van 15 juli 1970 houdende organisatie van de planning en de economische decentralisatie en het ontwerp van wet houdende goedkeuring van de hoofdlijnen van het Plan.

Het ontwerp-decreet zal de Cultuurraad verplichten een gedeelte van de dotatie waarover hij beschikt, aan te wenden voor het bekostigen van het openbaar bibliotheekwerk.

De vraag is of het ontworpen decreet de eerste en enige bron is waaruit zodanige verplichtingen ontstaan.

Vooreerst moet hier rekening worden gehouden met de bepalingen vervat in de artikelen 1 tot 7 van de kaderwet

van 15 juli 1970 houdende organisatie van de planning en de economische decentralisatie.

Het economisch plan dat door de Wetgevende Kamers telkens voor een tijdsbestek van vijf jaren moet worden vastgesteld, bepaalt, volgens artikel 5, 4°, van die wet, « voor de ministeriële departementen, de parastatale instellingen, de openbare instellingen en de instellingen van openbaar nut, de provincies, de gemeenten, intercommunale verenigingen en gewestelijke ontwikkelingsmaatschappijen, de andere publiekrechtelijke instellingen en de instellingen die werken met hulp of waarborg van de overheid, het van de centrale overheid afhangelende programma dat hun wordt toegewezen of de in de bevoegdheid van voornoemde overheid vallende doelstellingen die voor hen worden vastgelegd, samen met het geheel van de middelen die hun daartoe ter beschikking gesteld worden ».

Volgens artikel 7, § 2, van dezelfde wet is het plan « onmiddellijk na de goedkeuring door de Kamers bindend voor de overheid; het vindt jaarlijks zijn uitdrukking in de begrotingen ». De goedkeuring van vijfjarenplannen door de Wetgevende Kamers is geen nieuwigheid. De Raad van State had ten opzichte van zodanige goedkeuring geadviseerd dat de goedkeuring aan het plan geen normatieve waarde geeft. De Wetgever had die stelling aanvaard. Artikel 7, § 2, van de wet van 15 juli 1970 gaat op dit punt een nieuwe weg op : de Wetgevende Kamers geven door de goedkeuring van het plan een normerend karakter aan het plan ten opzichte van de « overheid ».

Het wetsontwerp « houdende goedkeuring van de hoofdlijnen van het plan » (Kamer van Volksvertegenwoordigers, 1970-1971, *Gedr.* St. n° 1), strekkende tot vaststelling van het vijfjarenplan voor de periode **1971-1975**, bevat, in titel VII, waarvan het opschrift luidt : « Een globale en sociale politiek », een hoofdstuk VI, houdende voorzieningen betreffende de culturele promotie (blz. 104-105). Het gaat uit van de noodzaak van een beleid en maatregelen inzake vrijetijdsbesteding en stelt dat het prioritaire programma inzake de overheidsinvesteringen een bijzondere plaats toekent aan de socio-culturele investeringen zoals « de bibliotheken ». « In titel VIII, hoofdstuk 1 », zo gaat het plan verder, « staat het gedetailleerd vijfjaarlijks programma beschreven waarin deze investeringen thuishoren ».

Titel VIII, die als opschrift draagt « De overheidsfinanciën » bevat een hoofdstuk 1 dat « de overheidsfinanciën » betreft. Afdeling II van dit hoofdstuk geeft een overzicht van de belangrijkste programma's inzake overheidsinvesteringen. Paragraaf II van die afdeling betreft de culturele uitrusting en somt (blz. 129), onder punt 3, « andere investeringen inzake cultuur en sport » op. Daaronder worden onder meer de bibliotheken vermeld met verwijzing naar een voetnoot 3, waar sprake is van de uitgaven die ten laste vallen « van Openbare Werken en de begrotingen voor cultuur ».

De vraag is nu of uit wat voorafgaat moet worden afgeleid dat de Cultuurraden in de bestemming van de globale kredieten die het nationale parlement te **hunner** beschikking stelt, gebonden zijn door het vijfjarenplan, zodra dit plan wet voor de « overheid » is geworden., Zo ja, is zodanige gebondenheid overeen te brengen met artikel **59bis** van de Grondwet ? Met andere woorden is de regeling vervat in hoofdstuk 1 van de wet van 15 juli 1970, ten opzichte van de Cultuurraden niet achterhaald door de Grondwetswijziging van 24 december 1970, inzonderheid door artikel **59bis**, § 6 ?

De Raad van State is van oordeel dat het invoeren van artikel 59*bis* van de Grondwet een nieuwe situatie heeft geschapen, die met zich medebrengt dat in het door de Wetgevende Kamers volgens de wet van 15 juli 1970 vast te stellen vijfjarenplan, telkens het globale krediet zal moeten zijn opgenomen dat ter beschikking van elke Cultuurrad moet worden gesteld, op zodanige wijze dat het de Cultuurraden overgelaten wordt, ieder wat hem betreft, de bestemming van die middelen voor onder hun bevoegdheid vallende aangelegenheden bij decreet te bepalen.

Hieruit volgt dat de Wetgevende Kamers er dienen voor te waken dat zij niet het detail van de culturele bestedingen zelf in het door hen vastgestelde plan regelen, ten einde de Cultuurraden vrij te laten de hun door artikel 59*bis*, § 6, van de Grondwet opgedragen bevoegdheid uit te oefenen.

De bemerkingen die hier met betrekking tot het in de wet van 15 juli 1970 bedoeld vijfjarenplan zijn gemaakt, gelden eveneens voor de jaarlijkse begrotingen.

Een andere bemerking moet hieraan nog worden toegevoegd. De Cultuurraden dienen, bij de uitoefening van de hun door artikel 59*bis*, § 2, van de Grondwet toegewezen bevoegdheid, te vermijden ten laste van de Staat verplichtingen te creëren die niet gedekt zijn door het globale krediet bedoeld in artikel 59*bis*, § 6.

De nationale wetgever kan zelf de samenhang verzekeren tussen de door hem aangenomen wettelijke bepalingen die voor de Staat verplichtingen met zich medebrengen en de eveneens door hem telkenjare goedgekeurde begrotingskredieten.

De Cultuurraden kunnen dat echter niet. Zij hangen af van het volume van het door de nationale wetgever tot hun beschikking gestelde globale krediet en moeten hun regelingen daarop afstemmen.

De Raad van State zal hierna, bij zijn bemerkingen over de onderscheiden artikelen van het ontwerp, voor artikel 7 hiervan een redactie voorstellen die met het voorgaande rekening houdt.

HOOFDSTUK III.

Andere opmerkingen.

De inleiding.

Zoals het voorontwerp van wet waarover de Raad van State advies heeft uitgebracht op 11 februari 1969, bevat het thans door de Raad onderzochte ontwerp van decreet bepalingen die tot de bevoegdheid van andere Ministers dan de Minister van Nederlandse Cultuur behoren, met name de Minister van Binnenlandse Zaken (artikelen 5 en 6 en 8 tot 10) en de Staatssecretaris voor het Openbaar Ambt (artikel 10), en wellicht ook de Minister van Nationale Opvoeding, de Minister van Financiën en de Minister van Openbare Werken. Die Ministers zouden het ontwerp samen met de Minister van Nederlandse Cultuur aan de Koning moeten voordragen en medeondertekenen. Overeenkomstig artikel 2 van het koninklijk besluit van 29 maart 1972 betreffende de Staatssecretarissen is de medeondertekening van de Eerste Minister, bij wie de Staatssecretaris voor het Openbaar Ambt toegevoegd is, eveneens vereist.

Artikel 1.

Luidens artikel 1, eerste lid, van het ontwerp van decreet wordt het openbaar bibliotheekwerk ook verzorgd door de « Nederlandse » openbare bibliotheken in het arrondissement Brussel-Hoofdstad. De tekst van het ontwerp noch de memorie van toelichting omschrijft de criteria op grond waarvan openbare bibliotheken gelegen in het vermeld arrondissement, moeten worden beschouwd als Nederlandstalige bibliotheken.

Artikel 2.

Artikel 2, § 1, eerste lid, somt de verschillende soorten bibliotheken op, maar geeft er geen bepaling van. Luidens artikel 2, § 2, bepaalt de Koning, de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken gehoord, de algemene regelen betreffende de indeling in soorten openbare bibliotheken en betreffende hun vestiging. Deze bepaling machtigt blijkbaar de Koning tot het omschrijven van de verschillende soorten bibliotheken. De vraag is of de Koning hierbij rekening moet houden met de algemene, niet altijd duidelijke gegevens, die daaromtrent verstrekt worden door de memorie van toelichting.

Om alle misverstand te vermijden, verdient het aanbeveling die begripsbepalingen in het ontwerp-decreet zelf op te nemen. De volgende tekst wordt voorgesteld :

« De erkende openbare bibliotheken zijn : plaatselijke, gewestelijke, centrale, reizende of speciale. Zij kunnen afdelingen, filialen en depotposten hebben.

» De plaatselijke bibliotheek bedient de bevolking van een gemeente of, ingeval zij door een vereniging van gemeenten opgericht is, de bevolking van verscheidene gemeenten.

» De gewestelijke bibliotheek bedient de bevolking van verscheidene gemeenten. Zij staat de plaatselijke bibliotheken van haar gebied bij.

» De centrale bibliotheek bedient de bevolking van verscheidene gewesten. Zij staat de gewestelijke en plaatselijke bibliotheken van haar gebied bij.

» De reizende bibliotheek bedient de plaatsen waar geen openbare bibliotheken zijn. Zij staat de plaatselijke bibliotheken die niet over voldoende middelen beschikken, bij.

» De speciale bibliotheek staat in voor de **lectuurvoorziening** van personen die de andere openbare bibliotheken normaal niet kunnen bezoeken ».

Artikel 4.

Dit artikel betreft de voorwaarden voor de erkenning van een openbare bibliotheek. Die voorwaarden zijn die opgesomd in artikel 4, eerste lid, en die welke voor elk soort bibliotheek door de Koning kunnen worden bepaald bij toepassing van het tweede lid van het artikel.

Het woord « tenminste » in het eerste lid kan derhalve weggelaten worden.

Deze bepaling schrijft voor dat de erkenning door de « Staat » wordt gedaan. Zodanige bewoordingen wijzen onduidelijk de overheid aan die belast is met de erkenning.

Voor artikel 4, tweede lid, wordt de volgende tekst voorgesteld, waarin artikel 2, § 2, en artikel 4, tweede en derde lid, van het ontwerp verwerkt is :

De Koning bepaalt, de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken gehoord, de bijzondere voorwaarden van erkenning die gelden ten opzichte van elke soort openbare bibliotheek.

» Hij bepaalt eveneens, die Hoge Raad gehoord, de algemene regelen waarbij de soorten bibliotheken, de inplanting en de organisatie ervan worden bepaald.

» De openbare bibliotheken van de Staat zijn onderworpen aan de regelen voorgeschreven bij of krachtens dit artikel ».

Artikelen 5 tot en met 10.

Uitgaande van het voorstel tot invoeging van een derde bepaling in artikel 22 van de wet van 3 juli 1971, maakt de Raad van State in verband met de artikelen 5 tot en met 10 van het ontwerp-decreet, de volgende opmerkingen.

Artikel 5, § 1.

Aangezien de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap bevoegd is voor het gehele Nederlands taalgebied, is het duidelijk dat waar in het ontwerp-decreet sprake is van provincies, hierdoor onvermijdelijk ook het Nederlandstalig gebied van de provincie Brabant en de aan de Nederlandse gemeenschap eigen instellingen van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad bedoeld worden. Daaruit volgt dat de verplichtingen die aan de provincies bij of krachtens een decreet zouden kunnen worden opgelegd, eveneens gelden voor het Nederlandstalig gebied van de provincie Brabant en voor de bedoelde instellingen.

Artikel 5, § 2.

Buiten de verplichte uitgaven opgesomd in artikel 131 van de gemeentewet en in artikel 69 van de provinciewet, zijn er nog andere uitgaven die voor de gemeenten en de provincies wettelijk verplichte uitgaven zijn. Het is derhalve overbodig vermelde wetsartikelen door een uitdrukkelijke bepaling aan te vullen.

Bovendien zijn de bepalingen van artikel 5, § 2, van uit het standpunt van de wetgevingstechniek, moeilijk te verantwoorden. Het is immers wenselijk dat de nationale wetgeving en de regionale wetgeving duidelijk van elkaar onderscheiden zouden blijven en dat men zoveel mogelijk zou vermijden wetten bij decreet formeel te wijzigen. In wetten zou alleen mogen opgenomen worden wat moet gelden voor het Rijk, en in decreten wat moet gelden voor één taalgebied.

Paragraaf 2 kan derhalve worden weggelaten.

Artikel 7.

Voor dit artikel wordt de volgende lezing voorgesteld :

» **Artikel 7.** — § 1. Ten laste van het door de wet ter beschikking van de Cultuurraad gestelde krediet worden toegekend :

» 1° weddetoelagen voor de leden van het leidend en technisch personeel van de erkende openbare bibliotheken;

» 2° toelagen voor het aankopen en bouwen van onroerende goederen die bestemd zijn voor erkende openbare bibliotheken van gemeenten, van provincies, van agglomeraties, van federaties van gemeenten, van verenigingen van gemeenten en provincies en van de Nederlandse Commissie voor de Cultuur in de Brusselse agglomeratie, alsook voor het moderniseren, vergroten en inrichten van die bibliotheken;

» 3° uitrustings-toelagen voor het vernieuwen **of** aanvullen van het bibliotheconomisch materiaal van erkende openbare bibliotheken en voor het oprichten van hun afdelingen;

» 4° wat de erkende speciale openbare bibliotheken betreft, toelagen voor het aankopen van hun collecties en voor hun werking.

» § 2. De Koning bepaalt :

» 1° het aantal personeelsleden voor welke toelagen als bedoeld in § 1, 1°, worden toegekend, alsmede hun weddeschalen en het percentage ten belope waarvan de weddetoelagen verleend worden;

» 2° het percentage van de subsidieerbare uitgaven bedoeld in § 1, 2° en 3°, ten belope waarvan toelagen worden verleend.

» § 3. De Koning bepaalt, de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken gehoord, de subsidieerbare uitgaven en de voorwaarden waaronder toelagen worden verleend.

» De door Hem daarover genomen besluiten worden aan de Cultuurraad ter bekrachtiging voorgelegd. Zij treden eerst in werking nadat zij kracht van decreet hebben verkregen ».

Artikel 9.

Artikel 9, § 1, bepaalt onder meer : « Hij (de Koning) regelt, gelet op het advies van de Hoge Raad, de samenwerking onder de erkende plaatselijke openbare bibliotheken van een gemeente ».

Die bepaling is vatbaar voor twee betekenissen :

1° ofwel wil de bepaling zeggen dat de gemeentelijke en de particuliere openbare bibliotheken vrij zijn om samen te werken, doch wanneer zij daartoe beslissen zij op een van de wijzen bepaald bij koninklijk besluit moeten samenwerken;

2° ofwel betekent de bepaling dat een dergelijke samenwerking kan verplicht gesteld worden en dat die verplichte samenwerking moet gebeuren op de wijze bepaald bij koninklijk besluit.

De juiste betekenis van de bepaling moet met zoveel woorden in de tekst zelf worden gegeven.

Op te merken dat volgens de memorie van toelichting (blz. 49) koninklijke besluiten genomen op grond van vermelde bepaling van artikel 9, § 1, bij decreet moeten worden bekrachtigd. Dit moet in de tekst van de bepaling zelf worden voorzien.

Artikel 13.

Voor artikel 13 wordt volgende lezing voorgesteld :

« § 1. De wet van 17 oktober 1921 betreffende de openbare bibliotheken, gewijzigd bij de wetten van 19 juni 1947 en 7 juli 1969, wordt opgeheven voor het Neder-

landse taalgebied en voor de Nederlandstalige openbare bibliotheken in het arrondissement Brussel-Hoofdstad.

» § 2. Die wet blijft evenwel van toepassing op de Franstalige openbare bibliotheken die op 31 december 1970 als erkende bibliotheken in de gemeenten Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem gevestigd waren, en dit tot dat die toestand overeenkomstig artikel 5 van de wet van 21 juli 1971 betreffende de bevoegdheid en de werking van de Cultuurraden voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap en voor de Franse Cultuurgemeenschap, gewijzigd wordt met instemming van beide Cultuurraden.

» § 3. Artikel 5 van diezelfde wet blijft echter van toepassing ten opzichte van de contracten van aanname van bibliotheken die nog gelding hebben op de datum van de inwerkingtreding van dit decreet, en dit voor de termijn als bedoeld in artikel 14, § 2 ».

Artikel 14, § 1.

Voor dit artikel wordt volgende lezing voorgesteld :

» De Koning bepaalt, de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken gehoord, de overgangsmaatregelen die uiterlijk tot 31 december van het tiende jaar, dat volgt op dat waarin dit decreet in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt, toepasselijk zijn op de onder het stelsel van de wet van 17 oktober 1921 erkende openbare bibliotheken en hun personeel.

» De toelagen voor het lopende werkjaar en de vorige werkjaren toegekend bij toepassing van de vermelde wet zullen in het jaar volgend op dat waarin dit decreet in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt, vereffend worden ».

De kamer was samengesteld uit :
de heren :

F. LEPAGE, *eerste voorzitter*;

K. MEES,

H. ADRIAENS, *staatsraden*;

J. DE MEYER,

F. DE KEMPENEER, *bijzitters van de afdeling wetgeving*;

R. DECKMYN, *hoofdgriffier*.

Het verslag werd uitgebracht door de heer W. VAN ASSCHE, *eerste auditeur*.

De Griffier,

R. DECKMYN.

De Voorzitter,

F. LEPAGE.

ONTWERP VAN DECREET

**BOUDEWT JN,
KONING DER BELGEN,**

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,
ONZE GROET.

Gelet op het advies van de Raad van State;

Op voordracht van Onze Eerste Minister, van Onze Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting belast met de Coördinatie van de Institutionele Hervormingen, van Onze Vice-Eerste Minister en Minister van Financiën, van Onze Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden, van Onze Minister van Binnenlandse Zaken, van Onze Minister van Openbare Werken, van Onze Staatssecretaris voor Openbaar Ambt en van Onze Staatssecretaris voor Begroting en op advies van Onze in Raad vergaderde Ministers;

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Onze Eerste Minister, Onze Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting belast met de Coördinatie van de Institutionele Hervormingen, Onze Vice-Eerste Minister en Minister van Financiën, Onze Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden, Onze Minister van Binnenlandse Zaken, Onze Minister van Openbare Werken, Onze Staatssecretaris voor Openbaar Ambt en Onze Staatssecretaris voor Begroting zijn gelast in Onze Naam bij de Cultuurraad voor de Nederlandse cultuurgemeenschap het ontwerp van decreet in te dienen waarvan de tekst volgt :

Artikel 1.

Dit decreet regelt het openbare bibliotheekwerk door de openbare bibliotheken in het Nederlandse taalgebied en door de Nederlandstalige openbare bibliotheken in het arrondissement Brussel-Hoofdstad.

Onder openbare bibliotheek in de zin van dit decreet wordt verstaan de bibliotheek die voor eenieder openstaat en waarvan de collecties boeken en audio-visuele materialen in een geest van objectiviteit aangepast zijn aan al de behoeften aan ontwikkeling, opvoeding, informatie en ontspanning van de gehele door haar te bedienen bevolking.

Voor de toepassing van dit decreet worden echter niet als openbare bibliotheken beschouwd : de Koninklijke Bibliotheek, universiteitsbibliotheken, wetenschappelijke bibliotheken of documentatiecentra van gespecialiseerde instellingen of verenigingen, bibliotheken van economische instellingen en handelondernemingen, evenmin als bibliotheken die in hoofdzaak voor het personeel van administraties zijn bestemd.

Art. 2.

§ 1. In het raam van een algemene bibliotheekstructuur zijn er plaatselijke openbare bibliotheken, centrale openbare bibliotheken, speciale openbare bibliotheken en gewestelijke bibliotheekcentrales, waaronder een verplichte samenwerking wordt georganiseerd. Deze instellingen kunnen afdelingen, filialen en uitleenposten hebben.

a) Een Plaatselijke Openbare Bibliotheek (P.O.B.) wordt in stand gehouden, hetzij door een privaatrechtelijke vereniging of instelling, hetzij door of vanwege één of meer gemeenten, hetzij door een agglomeratie of federatie van gemeenten, hetzij door de Nederlandse Commissie voor de Cultuur van de Brusselse agglomeratie.

Zij is voltijds of deeltijds werkzaam binnen één of meer gemeenten en verzekert het openbare bibliotheekwerk met aan de behoeften aangepaste collecties, openingsuren en activiteiten.

6) Een Centrale Openbare Bibliotheek (C.O.B.) wordt in stand gehouden hetzij door een gemeente, hetzij door een agglomeratie of federatie van gemeenten, hetzij door de Nederlandse Commissie voor de Cultuur van de Brusselse agglomeratie, hetzij door een provincie.

Zij is voltijds werkzaam voor één of meer bestuurlijke arrondissementen. Terwijl zij het plaatselijke openbare bibliotheekwerk verzekert, vervult zij tevens, met aan de behoeften aangepaste collecties en activiteiten een centraliserende, coördinerende en adviserende taak tegenover de plaatselijke openbare bibliotheken van het gegeven regionaal gebied.

c) Een Speciale Openbare Bibliotheek (S.O.B.) wordt in stand gehouden hetzij door een privaatrechtelijke vereniging of instelling, hetzij door een publiekrechtelijke instelling.

Met op haar specifieke taak aangelegde collecties verzekert en/of bevordert zij het openbare bibliotheekwerk voor speciale bevolkingsgroepen of leefgemeenschappen, welke niet of niet gemakkelijk te bereiken zijn door de andere openbare bibliotheken.

d) Een Gewestelijke Bibliotheekcentrale (G.B.C.) wordt in stand gehouden, hetzij door een privaatrechtelijke vereniging of instelling, hetzij door of vanwege één of meer provincies.

Zij is voltijds werkzaam in één of meer provincies. Met aanzienlijke op haar specifieke taak aangelegde collecties verzekert en/of bevordert zij het plaatselijke openbare bibliotheekwerk, hetzij in gemeenten van minder dan 5 000 inwoners zonder erkende openbare bibliotheek, hetzij in afgelegen woonkernen of bijzondere leefgemeenschappen in gemeenten zonder aangepaste bibliotheekvoorziening, door het oprichten van uitleenposten, het toezenden van wisselcollecties of het verrichten van een bibliobusdienst.

De Koning bepaalt, gelet op het advies van de in artikel 12 van dit decreet voorziene Hoge Raad voor de openbare bibliotheken, de nadere regelen betreffende de indeling in soorten openbare bibliotheken en betreffende hun vestiging en hun organisatie.

§ 2. De Koning richt een Nederlandstalig Nationaal Centrum voor Openbare Bibliotheken (N.C.O.B.) op. Het is een voltijds werkende Rijksinstelling, die zich uitsluitend bezig houdt met de algemene behoeften van het openbare bibliotheekwerk.

Art. 3.

De openbare bibliotheken opgericht door de gemeenten, de provincies, de verenigingen van gemeenten en provincies, de agglomeraties en federaties van gemeenten, de Nederlandse Commissie voor de Cultuur van de Brusselse agglomeratie en door de privaatrechtelijke verenigingen en instellingen worden door de Staat erkend wanneer zij georganiseerd zijn overeenkomstig dit decreet en de besluiten tot uitvoering ervan. De erkenning wordt verleend bij besluit van de Minister, die de Nederlandse Cultuur in zijn bevoegdheid heeft.

Art. 4.

§ 1. Om erkend te worden door de Staat, moet elke openbare bibliotheek aan de volgende voorwaarden voldoen :

1. Beschikken over lokalen en ruimten, die in aantal, oppervlakte, en onderling verband de respectieve instellingen en diensten in staat stellen hun taken op efficiënte wijze te vervullen.

2. Beschikken over leidend en technisch personeel met de vereiste diploma's, bekwaamheidsbewijzen en bevoegdheid.

3. Beschikken over actuele collecties die representatief zijn voor het gehele culturele veld, die beantwoorden aan het openbaar karakter van de instelling en die door kwantiteit en kwaliteit een degelijk openbaar bibliotheekwerk met aangepaste bediening mogelijk maken.

4. Vrij toegankelijk zijn voor iedereen die in België gevestigd is.

5. Werken volgens de biblioteconomische normen, die aangepast zijn aan het eigen karakter van iedere soort instelling en dienst en de door hen te leveren prestaties.

6. Regelmatig de uitleenzittingen houden die worden bepaald volgens de opdrachten van iedere soort instelling en dienst en volgens grootte en inwonertal van het werkgebied.

7. Elk jaar een minimum aantal ingeschreven leners hebben; het eventueel inschrijvingsgeld moet bepaald worden in het bij de erkenning goed te keuren dienstreglement.

8. De boeken en audio-visuele materialen kosteloos uitleenen; hetgeen uitdrukkelijk moet voorzien worden in bovenvermeld dienstreglement.

9. Elk jaar een minimum aantal uitleningen verrichten: de verhouding tussen het aantal uitleningen en aantal ingeschreven leners moet op een normale werking wijzen.

10. Zich onderwerpen aan het toezicht van de Staat.

§ 2. De Koning bepaalt, gelet op het advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken, de bijzondere voorwaarden van erkenning die gelden ten opzichte van elke soort openbare bibliotheek.

De openbare bibliotheken van de Staat zijn onderworpen aan de regelen voorgeschreven bij of krachtens de artikelen 1 tot 4 van dit decreet.

Art. 5.

Overeenkomstig de voorschriften van dit decreet en de besluiten tot uitvoering ervan worden de gemeenten, provincies en de Nederlandse Commissie voor de Cultuur van de Brusselse agglomeratie verplicht tot het oprichten, organiseren en bekostigen van erkende openbare bibliotheken;

Komt de gemeente haar verplichting niet na om een openbare bibliotheek op te richten, te organiseren of te bekostigen, dan wordt de in artikel 88 van de gemeentewet bepaalde procedure gevolgd.

Komt de provincie haar verplichting niet na, dan neemt de Koning de nodige maatregelen voor het oprichten, organiseren of bekostigen van een openbare bibliotheek, terwijl de financiering van die maatregelen ten laste van de provincie komt.

Art. 6.

De Staat, de provincies, de gemeenten en de Nederlandse Commissie voor de Cultuur van de Brusselse agglomeratie verlenen financiële hulp en kunnen materiële hulp verlenen aan de erkende openbare bibliotheken. De agglomeraties en federaties van gemeenten en de verenigingen van provincies en gemeenten kunnen financiële en materiële hulp verlenen aan de erkende openbare bibliotheken.

Voor de eerste inrichting van de bibliotheken worden echter geen toelagen verleend.

Art. 7.

§ 1. Ten laste van het door de wet ter beschikking van de Cultuurraad gestelde krediet worden toegekend :

1° weddetoelagen voor de leden van het leidend en technisch personeel van de erkende openbare bibliotheken;

2° toelagen voor het aankopen en bouwen van onroerende goederen die bestemd zijn voor openbare bibliotheken van gemeenten, van provincies, van agglomeraties en federaties van gemeenten, van verenigingen van gemeenten en provincies en van de Nederlandse Commissie voor de Cultuur van de Brusselse agglomeratie, alsook voor het moderniseren, vergroten en inrichten van die bibliotheken;

3° uitrustingstoelagen voor het vernieuwen of aanvullen van het bibliotheconomisch materiaal van erkende openbare bibliotheken en voor het oprichten van hun afdelingen;

4° wat de erkende speciale openbare bibliotheken betreft, toelagen voor het aankopen van hun collecties en voor hun werking.

§ 2. De Koning bepaalt, gelet op het advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken :

1° de diploma's en getuigschriften waarvan de leden van het leidend en technisch personeel van de erkende openbare bibliotheken houder moeten zijn, opdat die bibliotheken uit hunnen hoofde weddetoelagen zouden kunnen ontvangen;

2° het aantal personeelsleden voor welke toelagen als bedoeld in § 1, 1° worden toegekend, alsmede hun weddeschalen en het percentage ten belope waarvan toelagen worden verleend.

3° het percentage van de subsidieerbare uitgaven bedoeld in § 1, 2° en 3° ten belope waarvan toelagen worden verleend.

§ 3. De Koning bepaalt, gelet op het advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken, de subsidieerbare uitgaven en de voorwaarden waaronder toelagen worden verleend.

Art. 8.

§ 1. De last voor de uitgaven voor de werking van de erkende openbare bibliotheken, uitgezonderd deze van de speciale openbare bibliotheken, wordt verdeeld over de inrichtende besturen en de provincies.

De Koning regelt de bijdrage van de provincies. Hun aandeel in de kosten bedraagt 60 % van de subsidieerbare uitgaven.

§ 2. De uitgaven van de erkende openbare bibliotheken in verband met de voor regionaal of provinciaal gebruik

bestemde categorieën van werken, welke die bibliotheken moeten of mogen bezitten, komen ten laste van de provincies.

De Koning bepaalt, gelet op het advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken, de hiervoor bedoelde categorieën van werken, de normen voor de jaarlijkse aangroei van de collecties, de normen voor het afvoeren van verouderde werken en de bestemming van deze laatste.

Art. 9.

§ 1. De uitgaven van de erkende openbare bibliotheken in verband met de voor plaatselijk gebruik bestemde categorieën van werken, welke die bibliotheken moeten of mogen bezitten, komen ten laste van de gemeenten.

De Koning bepaalt, gelet op het advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken, de hiervoor bedoelde categorieën van werken, de normen voor de aangroei van de collecties, de normen voor het afvoeren van verouderde werken en de bestemming van deze laatste. Gelet op het advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken regelt de Koning ook de verplichte samenwerking onder de erkende plaatselijke openbare bibliotheken van een gemeente.

§ 2. De gemeenten en de Nederlandse Commissie voor de Cultuur van de Brusselse agglomeratie kunnen contracten van aanneming van bibliotheken sluiten met de publiek- of privaatrechtelijke rechtspersonen die dan geheel of gedeeltelijk zullen instaan voor de plaatselijke openbare bibliotheekvoorziening.

Als voor de plaatselijke openbare bibliotheekvoorziening niet wordt gezorgd door een door de gemeente opgerichte erkende openbare bibliotheek, moet de gemeente instaan voor de financiële lasten, de bouwkosten uitgezonderd, van de erkende openbare bibliotheken die voor deze bibliotheekvoorziening zorgen. Het aandeel van de privaatrechtelijke rechtspersonen is bepaald op 10 % van de financiële lasten die niet door Staats- of provincietoelagen worden gedekt.

Art. 10.

§ 1. De gemeente, de provincies, de verenigingen van gemeenten en provincies, de agglomeraties en federaties van gemeenten stellen het personeelskader van hun openbare bibliotheken vast binnen de grenzen van de objectieve criteria, die door de Koning worden bepaald.

Het kader van het leidend en technisch personeel en de weddeschalen van dit personeel worden aan de Koning ter goedkeuring voorgelegd.

§ 2. De Koning bepaalt de voorwaarden van benoeming, bevordering en ontslag van het leidend en technisch personeel van de openbare bibliotheken.

Het inrichtend bestuur bepaalt de wedde van de leden van het personeel der erkende openbare bibliotheken alzo, dat de wedde van deze personeelsleden ten minste gelijk is aan de weddetoelagen.

Art. 11.

Het toezicht op de toepassing van dit decreet zal voor het cultureel, het bibliotheektechnisch, het financieel en het administratief aspect van de openbare bibliotheekvoorziening worden uitgeoefend door een gespecialiseerde inspektiedienst.

De Koning regelt de inrichting van de inspectiedienst, gelet op het advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken.

Art. 12.

Er wordt een Hoge Raad voor de openbare bibliotheken opgericht die bevoegd is voor het openbare bibliotheekwerk in het Nederlandse taalgebied en voor het Nederlandstalige openbare bibliotheekwerk in het arrondissement Brussel-Hoofdstad. De leden van deze Raad worden benoemd door de Koning.

In elke provincie van het Nederlandse taalgebied wordt een coördinatiecomité voor openbare bibliotheekvoorziening ingesteld, waarvan de leden door de Koning worden benoemd. De helft van de leden wordt benoemd uit dubbeltallen, voorgedragen door de bestendige deputatie van de betrokken provinciale raad.

De Hoge Raad voor de openbare bibliotheken en de coördinatiecomités voor openbare bibliotheekvoorziening zijn adviserende lichamen. De Minister die de Nederlandse Cultuur in zijn bevoegdheid heeft, wint bij de organisatie van het openbare bibliotheekwerk hun advies in. De Hoge Raad en de coördinatiecomités verstrekken ook, op eigen initiatief, adviezen aan de Minister die de Nederlandse Cultuur in zijn bevoegdheid heeft. De coördinatiecomités geven bovendien op eigen initiatief of op aanvraag, adviezen aan de provinciale overheden.

De Koning bepaalt de samenstelling en regelt de werkwijze van de Hoge Raad en de coördinatiecomités.

Art. 13.

§ 1. De wet van 17 oktober 1921 betreffende de openbare bibliotheken, gewijzigd bij de wetten van 19 juni 1947 en 7 juli 1969 wordt opgeheven voor het Nederlandse taalgebied en voor de Nederlandstalige openbare bibliotheken in het arrondissement Brussel-Hoofdstad.

§ 2. De wet van 17 oktober 1921 blijft evenwel van toepassing op de Franstalige openbare bibliotheken, die op 31 december 1970 als erkende bibliotheken in de gemeenten Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem gevestigd waren en dit totdat die toestand overeenkomstig artikel 5 van de wet van 21 juli 1971 betreffende de bevoegdheid en de werking van de Cultuurraden voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap en voor de Franse Cultuurgemeenschap, gewijzigd wordt met instemming van beide Cultuurraden.

§ 3. Artikel 5 van diezelfde wet blijft echter van toepassing ten opzichte van de contracten van aanneming van bibliotheken die nog gelding hebben op de datum van de inwerkingtreding van dit decreet en dit voor de termijn als bedoeld in artikel 14, § 2.

Art. 14.

§ 1. De Koning bepaalt, gelet op het advies van de Hoge Raad voor de openbare bibliotheken, de overgangsmaatregelen die uiterlijk op 31 december van het tiende jaar, dat volgt op dat waarin dit decreet in het **Belgisch Staatsblad** is bekendgemaakt, toepasselijk zijn op de onder het stelsel van de wet van 17 oktober 1921 erkende openbare bibliotheken en hun personeel.

De toelagen voor het lopende werkjaar en de vorige werkjaren toegekend bij toepassing van de vermelde wet, zullen in het jaar volgend op dat waarin dit decreet in het **Belgisch Staatsblad** is bekendgemaakt, vereffend worden.

§ 2. De partijen bij de aannemingscontracten, die krachtens de wet van 1921 gesloten zijn, beschikken over een door de Koning te bepalen termijn om hun contract in overeenstemming te brengen met dit decreet of met de besluiten tot uitvoering ervan.

Na het verstrijken van die termijn kan de Koning de nodige maatregelen treffen voor het aanpassen of het opheffen van de aannemingscontracten die niet met dit decreet of met de besluiten tot uitvoering ervan in overeenstemming zijn gebracht.

De ontbinding van de bij de inwerkingtreding van dit decreet lopende aannemingscontracten is aan 's Konings goedkeuring onderworpen.

Art. 15.

Dit decreet treedt in werking op 1 januari van het jaar volgend op dat waarin het in het **Belgisch Staatsblad** is bekendgemaakt.

Gegeven te Brussel, 19 oktober 1973.

BOUDEWIJN.

VAN KONINGSWEGE :

De Eerste Minister,

E. LEBURTON.

***De Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting,
belast met de Coördinatie
van de Institutionele Hervormingen,***

L. TINDEMANS.

De Vice-Eerste Minister en Minister van Financiën,

W. DECLERCQ.

***De Minister van Nederlandse Cultuur
en Vlaamse Aangelegenheden,***

J. CHABERT.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

E. CLOSE.

De Minister van Openbare Werken,

A. CALIFICE.

De Staatssecretaris voor Openbaar Ambt,

P. DE PAEPE.

De Staatssecretaris voor Begroting,

A. HUMBLET.
